

POŠTNA PLACANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

9

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1998



Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1998

9

letnik XCVIII

izhaja od leta 1895

vsebina

	Nevarnosti v gorah zaradi strele	369
Marjan Rztresen	Gostitelji in gostje	371
Marjan Rztresen	Prvenstvena smer na šesttisočak	373
Danilo Škerbinek,		
Zvonko Čemažar	Goram	374
Marjan Salberger	Splet okoliščin ali še kaj drugega?	375
	Kdo bo hodil po Hanzovi poti	379
	Črne luknje zaradi sonca v TNP	380
Viki Grošelj	Mladi upi na Daulagiriju	381
Janez Kavár	Triglavski TV teden	383
Dušan Jelinič	Budovo oko	386
Vinko Hrovatič	Vem, stotič že poslušam veter peti	388
Matjaž Čuk	Najdaljši dan	389
Aleš Tacer	Ujeti trenutek	391
Matevž Suštar	Velebitski medvedi	393
Ivanka Korošec	Na Jerebikovec	396
Franc Koderman	Po brezpotju na Mišelj vrh (2350 m)	397
	Odmevi	398
	Iz planinske literature	401
	Društvene novice	406
Aleš Tacer	Ujeti trenutek	406

Slika na naslovni strani: **Na poti na Jezersko Kočno**

Foto: Klemen Čepič

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorzakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Rztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1998 znaša 3500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1998, posamezna številka stane 350 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOSKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

NEVARNOSTI V GORAH ZARADI STRELE

Strela v gorah pomeni resno nevarnost zaradi hitrosti, s katero udari, zaradi ogromne energije, ki se sprošča pri udaru, in zaradi resnosti poškodb na žrtvah. Planinsko okolje še povečuje resnost nesreč, povzročenih s strelom. Več kot polovica žrtev udara strele podleže poškodbam takoj ali za posledicami dobljenih poškodb. Pri preživelih pogosto prihaja do resnih sekundarnih učinkov, kajti čas med poškodbo in prvo strokovno medicinsko pomočjo je lahko tudi do 48 ur.

Najboljša zaščita pred strelom je, da poznamo območje, kjer je velika možnost udara, da poskrbimo za preventivne varnostne ukrepe in se izognemo paniki.

Strokovna in učinkovita prva pomoč na kraju nesreče lahko poveča možnost za preživetje.

POŠKODBE ZARADI STRELE V GORAH

Oblika električne energije, ki so ji žrtve izpostavljene pri udarcu strele, »pogojuje« oblike poškodb, te pa se razlikujejo od klasičnih poškodb z elektriko.

Za strele je značilno:

- zelo visoka napetost,
- zelo kratek čas delovanja (nekaj mikrosekund do nekaj milisekund),
- močan udar toplote, ki se razširi na 80 odstotkov telesne površine,
- eksplozivna sila zaradi udarnega vala, ki povzroča šok.

Neposreden udarec v gornika je najbolj možen na naravnih izboklinah, vrhovih ali na slemenih. Verjetnost direktnih udarcev strele se veča, če nosimo kovinske predmete (cepine, smuči) na ramah. Telo v takšnih primerih deluje kot strelodiv in udarec strele v takšnih okoliščinah je skoraj zmeraj smrten.

Pri udarcu v zemljo ali bližnji objekt lahko pride do površinske naelektritve. Širi se v obliki valov, njena moč pa se z oddaljenostjo zmanjšuje. Vendar pa sta smer in pot toka odvisna tudi od upornosti tal. Če je skala mokra, ves tok ostaja na površju. Glavnina toka lahko preskakuje vrzeli (luknje) ali pa sledi vlažnejšim razpokam. Na ravnem terenu lahko tako cela skupina pohodnikov (ali čreda živali) pride v območje površinske naelektritve.

Stranski udarec prizadene osebe, ki se skrivajo v zavetiščih ali pod drevesi.

Poškodbe zaradi dotika nastajajo, kadar se oseba naslanja ali se drži objekta, ki deluje kot strelodiv (cepin, smučarske palice, šotorske palice).

Vsak udarec strele ima svoje posebnosti. Ker ne obstajajo tipične poškodbe, se iz praktičnih opaznanj resnosti poškodb deli v tri nivoje:

Lažja oblika: Žrtev je pri zavesti, včasih zmedena, zmeraj pa gre za izgubo spomina (ozdravitev je v glavnem popolna). Včasih se pojavičasna slepota ali oglušitev. Občasno lahko žrtev občuti zbadanje v rokah

ali nogah, posebno v nogah. Ta pojav, čeprav ne traja dolgo, lahko predstavlja poseben problem pri umikanju s strmih terenov.

Opekline so površinske in neboleče. Šok pa lahko izzove udarni val ali padec. Zdravniški pregled je priporočljiv takoj po vrnitvi v bazo.

Srednje hude poškodbe: Žrtev trpi za izgubo orientacije, je samo delno zavestna in se lahko pritožuje nad paralizno okončin. Koža je bleda, neredno bitje srca pa povzroči začasen padec krvnega pritiska. Če je nizek pritisk dalj časa, je žrtev treba pregledati še enkrat in iskati druge poškodbe (zlomi, notranje krvavitve zaradi udara, poškodbe hrbtenice). Po obdobju nezavesti (brez pulza ali dihanja) se bo srčno delovanje spontano po kratkem času (zmeraj manj kot v treh minutah) spet začelo.

Z odkrivanjem opeklin prve in druge stopnje ne bo težav, saj jih odkrijemo po poškodovani obleki oziroma čevljih na mestih, kjer je tok strele vstopil oziroma izstopil iz telesa. Zdravniški nadzor v bolnišnici je nujno potreben vsaj 24 ur, predvsem na področju srca, vida in sluha, včasih pa lahko pride tudi do psiholoških težav.

Hude poškodbe: Zastoj srca (odpoved srca zaradi »ventricular fibrillation«) bo sledil, kadar gre tok strele skozi prsa – pri vstopu pri glavi in izstopu na spodnjih okončinah ali pri vstopu pri eni in izstopu pri drugi roki. Če ne pride do spontanega pričetka delovanja srca, so možnosti preživetja zelo majhne. Tu in tam zastoj srca ni takojšen. Bolj je posledica zmanjšane ventilacije (dihanja), ki jo povzroči direktni udar na dihalne centre, ki so na bazi možganov. Obojestranska razširitev zenic (midriaza), ki kljub oživljanju ne izgine (ne popusti), je zelo slab znak.

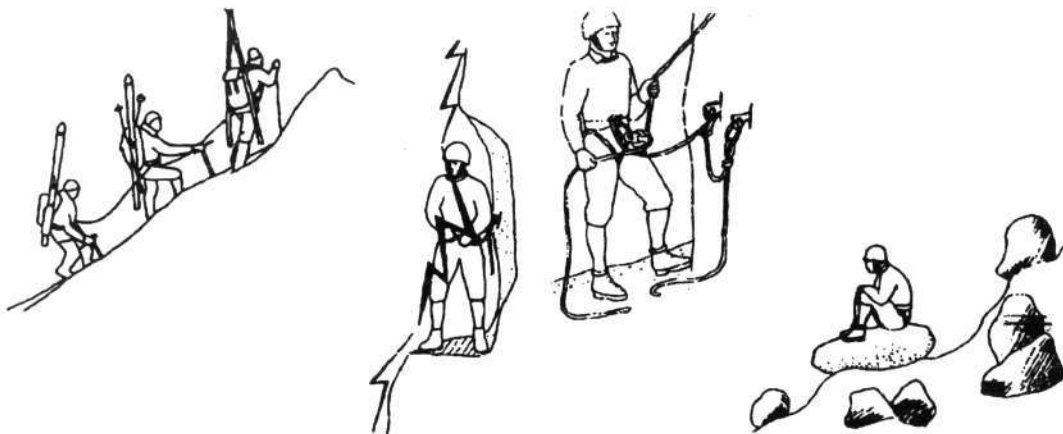
Poleg poškodb, ki imajo več simptomov, so pogoste tudi lokalne poškodbe.

Do poškodbe oči lahko pride zaradi vročinskega ali svetlobnega učinka udarca strele ali zaradi prehoda toka strele skozi oči (ali celo zaradi šokantnega učinka udarnega vala). Kontrolni pregledi očesne mreže (katarakte) – pojavlja se praviloma počasi in tudi pozno po poškodbi – bi naj bili redna praksa.

Poškodba sluha je pogosta zaradi udarnega vala in direktne posledice električnega toka. Poškodbe bobniča z izcedkom tekočine iz ušes so zelo pogoste. Gluhost, vrtoglavica in slabost v želodcu pogosto ovirajo reševanje ponesrečenca.

Kot pri vseh poškodbah je treba najprej zagotoviti prehodnost dihalnih poti, zagotoviti dihanje in cirkulacijo. Če ni spontanega dihanja, je potrebno pričeti z umetnim dihanjem. Če ni otipljivega srčnega pulza, je treba takoj začeti zunanjo masažo srca.

Preden pričnemo z umetnim dihanjem in/ali zunanjo masažo srca, je potrebno poškodovani osebi sneti nahrbtnik, mu po potrebi sleči vrhinja oblačila in nato poškodovanca položiti na raven teren.



Dva primera, ko smo izpostavljeni direktnemu udaru površinske n-
elektritve.

Varovanje naj bo podvojeno — Položaj na odprtem pobočju

Umetno dihanje pomeni vpihovanje zadostne količine zraka v zračne poti ponesrečenca skozi usta. Najprej je treba pazljivo očistiti usta in fiksirati jezik.

Tehnika »usta na usta«:

1. Podprite ponesrečencu tilnik, nagnite mu glavo močno nazaj, potegnite spodnjo čeljust naprej in navzgor.
2. S prstom mu sezite globoko in naokrog v usta in se prepričajte, da ni tujka v ustih.
3. S prsti zatisnite ponesrečencu nosnice, potem globoko vdihnite in pritisnite svoja usta tesno okrog ponesrečenčevih ust. Močno izdihnite v ponesrečenčeva pljuča.
4. Odmaknite usta. Opazujte, ali medtem prsni koš zaradi izdihupa.

Postopek ponavljate 12- do 15-krat na minuto, dokler ponesrečenec ne začne sam dihati (23 do 20 vdihov na minuto).

Preden začnemo zunanjo srčno masažo, je pomembno, da najprej vpihnemo zrak v pljuča, da osvežimo kri s kisikom. Dva vpiha zraka sta potrebna, če en reševalec izvaja umetno dihanje in masažo srca.

Masažo izvajajte na spodnji tretjini prsnice, prsnico pa čvrsto pritisnite navzdol za 3 do 4 centimetre.

1. Pritisk izvajamo z zapestju bližjim delom dlani.
2. Pritisk izvajamo z iztegnjenimi rokami.
3. Pritisk navzdol mora biti vertikalni.
4. Pritisk mora biti enakomeren in čvrst.
5. Začnite oživljanje z dvema vpihoma »usta na usta«.
6. Srčno masažo nato ponavljajte. Na vsakih 15 pritiskov dvakrat vpihnite zrak po metodi usta na usta.

OČENJEVANJE REZULTATOV

Vsaki dve minuti prekinite oživljanje, ne da bi vstali, in preverite, če lahko otirate pulz, to pomeni, če je srce začelo samostojno delovati.

Če stá reševalca dva, lahko zaporedje med srčno masažo in umetnim dihanjem zmanjšamo, tako da izvajamo en upih po metodi usta na usta na pet pritiskov.

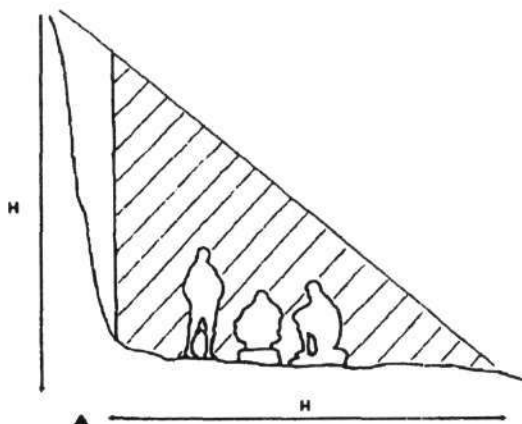
Če je ponesrečenec zavesten, lahko psihične težave povzročijo spremembo obnašanja, kar je lahko zelo pomembno. V vseh primerih je prisotna izguba spomina. Soplezalec mora biti posebej previden pri premikanju, da prepreči poškodbe zaradi padcev ali podhladitve. Največkrat so namreč vsi pogoji za podhladitev: žrtev je položena na gola, hladna tla, pogosto so na gori hladni veter, dež ali sneg, obleka pa je vlažna in včasih ožgana od strele. Reševanje s helikopterjem pogosto zahteva transport do primerne prostora, kjer ponesrečenca lahko vkrcamo v kabino. Jeklenica vitla lahko povzroči direkten udar strele v helikopter.

PREVENTIVNI UKREPI

Vreme: Najbolj enostavno je, da se odpovemo izletom, če obstaja možnost neviht. Vremenoslovci danes napovedujejo vreme že precej točno tudi za posamezna območja. Vseeno pa lahko alpiniste na pomembnih odpravah ali če se odprava zavleče presenetni pozna nevihta. Pravzaprav se večina nesreč s streljo zgodi ponoči ali zgodaj zjutraj (sprememba temperature). Hladna fronta, ki lahko sledi nevihti, lahko poletno vreme drastično spremeni z nenadnim padcem temperature v zimo, mogoč je sneg, spremljan z močnimi udarci vetra in slabo vidljivostjo. V takšnih pogojih traja tudi precej časa do prihoda reševalcev, kar pojasnjuje tudi veliko resnost nesreč zaradi strele v hribih.

Izbira terena: Za izlete izbiramo gore, kjer ni nevarnosti strele, predvsem pa se moramo izogibati temu, da nas nevihta ujame na grebenih in vrhovih. Neprestano spremljanje razvoja vremena med izletom nam omogoča, da predvidimo prvi udarec strele, ki zmeraj povzroči največ žrtev.

Obleka in pripomočki: Izogibajmo se nošenju kovinskih predmetov na koži (prstani, verižice, ure, zaponke na pasovih, zadrge in kovanci). Takšni predmeti, ki privlačijo streljo, lahko sicer zmanjšajo moč toka, vendar pa povzročajo lokalne opekline, ki so lahko zelo globoke.



Varen prostor ob vznožju stene



Suha vrvi lahko pomeni enostaven pobeg pred zemeljskim tokom.

Kadar se približuje nevihta, slecite zaradi znojenja vlažno obleko in oblecite suho. Čez to oblecite nepremočljiv površnik, ki pomaga, da se tok ohranja na površini obleke.

Oprema: Višinomer, kompas in oprema, ki ni nujno potrebna (kot so klini, varnostne vponke), morajo v nahrbtnik. Poškodovana ročna radijska postaja (ali mobilni telefon) lahko pomeni katastrofo, če je to edini način,

da pokličemo pomoč. Pomembno je, da zavarujemo aparat in rezervne baterije (akumulator) pred močnim električnim praznjenjem. Najbolje je, da radijsko postajo oziroma telefon debelo zavijemo v rezervno obleko ali anorak in položimo v sredino nahrbtnika. Proizvajalci naj bi izdelovali posebne zaščitne torbice (princip Faradayeve kletke).

Način gibanja (varovanje – zaščita): Pri plezanju z

namesto komentarja

GOSTITELJI IN GOSTJE

Je bil kapitalizem in je bil socializem in je zdaj spet kapitalizem, vsak od družbenih sistemov pa odseva tudi v gorah in tudi v planinskem gospodarstvu. Toda nekateri obiskovalci gorskega sveta se ne glede na politični sistem na svojih gorskih poteh obnašajo popolnoma enako.

V desetletjih med obema svetovnima vojnoma, ko je po slovenskih gorah hodilo razmeroma malo ljudi, je bila v planinskih kočah ponudba gorsko skromna, čeprav se je bilo mogoče dogovoriti tudi za razkošnejšo postrežbo. Nekateri ugledni Slovenci, ki so s svojimi družbami nekajkrat letno prišli v katero od »svojih« pogosto obiskovanih planinskih koč, so tak dogodek proslavili s steklenico izbranega vina, celo šampanjca, in z meščanskim obrokom.

Kmalu po koncu druge svetovne vojne, ko gorski obiski tudi še niso bili prav množični, povojna skromnost pa je bila čednost skoraj vseh, je bilo mogoče v planinskih kočah naročiti (in plačati) tudi samo vročo vodo, ker so obiskovalci prinesli s seboj tako čaj kot

sladkor, seveda pa tudi vso hrano. Nekateri, predvsem še alpinisti, pa so se nasploh izogibali planinskih koč in so imeli s seboj prav vse, kar so potrebovali na gorskih turah. Še v petdesetih, šestdesetih letih je bila oskrbnica katere od planinskih koč, na primer na Prehodavcih, prav zadovoljna, da je lepega avgustovskega dne svojim gostom lahko pripravila okoli hiše nabran regrat.

Zadnje desetletje ali kaj, predvsem še od takrat, ko kočje oskrbujejo s helikopterji, se tudi v gorah pije pivo in vino, sokovi in ledeni čaji, od hrane pa je mogoče naročiti marsikaj, čeprav je v koči gneča.

Toda čeprav je zdaj v planinskih kočah bistveno več prometa, kot ga je bilo njega dni, in čeprav so cene ekonomske, oskrbniki in še bolj gospodarji neusmiljeno jadikujejo: v nekaj mesecih, kolikor je odprta visokogorska kočja, ni mogoče zaslužiti dovolj za redno obnavljanje postojanke.

Njega dni so bile cene v planinskih kočah nizke, v gore so hodili ljudje, ki na drago morje niso mogli iti in so temu primerno v hribih malo zapravili – pa se lastniki koč niso pritoževali nad katastrofalnim prometom. Zdaj ljudje v gorah zapravljajo celo več, kot bi bilo potrebno, denarja pride v kočje več – pa upravljavci koč s tem vendarle niso zadovoljni.

Ali je to treba razumeti tako, da ljudje dandanašnji pač nismo skoraj z ničemer zadovoljni?

Marjan Rztresen

vrvo izboljšamo varnost s tem, da so varovalna mesta bolj pogosta, da so sidrišča na stojščih perfektno postavljena in da z največjo pazljivostjo upravljamo z vrvmi. Nošenje čelade (polikarbonatne) je pomembna zaščita pred direktnim udarcem strele kot tudi pred poškodbami možganskega dna pri padcih.

Način zaščite: Najboljši način, da se izognemo udarcu strele, je, da se ne zadržujemo na vrhovih in grebenih. Če grozi nevihta, kadar ste na izpostavljenih mestih, se čimprej oddaljite. Snežno pobočje ali udor vas lahko zažati pred direktnim udarcem. Manjša izolirana površina, uporabljena kot sedež (nahrbtnik, suha vrva, ipd. – op. prev.), lahko pomeni enostaven pobeg pred zemeljskim tokom.

Če se nevihti ne moremo izogniti ali nas presenetiti, je zelo pomembno, da se izognemo paniki. Brezglavo bežanje onemogoča kakršnokoli varovanje. Bolje kot bežati je poskati položaj, ki je varen pred direktnim udarom in površinsko naelektritvijo. Raven teren, pobočje ali celo izboklina, ki varuje izrazit vrh, so precej varni kraji pred direktnimi udari. Mesto, kjer čepite, mora biti vsaj dva metra od vertikalne skale.

Zaščitno območje kamnite stene je enako njeni višini in je znotraj radiusa 30 metrov, vendar pod pogojem, da ste odmaknjeni dva metra od vznožja stene. Izbrano mesto mora biti suho in brez lišajev, če je le mogoče na pobočju in daleč od vlažnih mest. Vdolbine in votine morajo biti zadosti prostorne, tako da lahko človek sedi oddaljen od sten vsaj en meter in da ima nad sabo vsaj tri metre praznega prostora. Izogibajte se zavetjem pod previsi ali bližine vhoda v vdolbine, kjer lahko telo postane odličen prevodnik za površinsko naelektritev.

Če preseneti strela skupino, se morajo osebe med sabo izolirati in vzdrževati med sabo presledek vsaj dva metra.

Čepenje s pripognjeno glavo ali sedenje s pripognjenimi koleno, stisnjenimi k telesu, in nogami skupaj, se je pokazalo kot najboljša drža. Ko zmanjšamo površino, zmanjšamo diferencialni potencial med deli telesa in porast zemeljskega potenciala. Priporočljivo je, da se s kakršnimkoli razpoložljivimi izolacijskimi materiali izoliramo od zemlje ali skalovja. Nahrbtnik, vrva ali obleka so zelo dobri izolatorji (še posebej, če nam uspe ohraniti suhe) in jih uporabljamo kot sedež. Tudi skala, velika samo toliko, da nanjo sedemo in položimo noge, je lahko dober izolator pod pogojem, da je ločena od ostalih skal ali leži sredi melišča.

Veter daje elektriko

V ponedeljek, 17. avgusta letos, so nad Triglavskim domom na Kredarici uradno dali v obratovanje vetrnico za proizvodnjo električne energije. V prisotnosti več kot stotnije predstavnikov zainteresiranih podjetnikov, predstavnikov organizacij, ki delujejo v tem delu visokogorja, in novinarjev je bil uradni boter pri uradno prvih vatih elektrike iz tega vira predsednik države Milan Kučan, ki je v nasprotju s kar številnimi prisotnimi, ki so se na Kredarico pripeljali s helikopterjem, prisel pod Triglav (in nanj peš. Več o tem in o okoljnih mizi o ekologiji na Kredarici bomo objavili v prihodnji številki.

Alpinistu, ki ga je nevihta ujela v steni, grozi padec v primeru nezavesti ali nekontroliranih mišičnih krčev. V steni mora biti dobro pritrjen z enim ali več varovalnimi mesti (sidrišči). Sidriščne točke morajo biti blizu, da se zmanjša razlika v napetosti vrvi in možnost zapletanja vrvi v primeru padca.

Pomembno je, da ste v pasu navezani na plezalni pas brez vmesne varnostne vponke, ker je to edina prava zaščita pred resnimi poškodbami pri padcu. Zelo važno je, da se ne dotaknemo skale naenkrat z rokami in nogami, ker tako zaključimo električni krogotok.

V primeru, da se nevihta neizbežno približuje, je včasih lahko edina rešitev hitro spuščanje po vrvi (abseiling). Nekaj varnostnih nasvetov: če je mogoče, uporabljajte suho vrva, kovinski predmeti (dereze, kladiva, itd.) naj prosto visijo z nahrbtnika, pripravite se na samovarovanje, ne dotikajte se »desonderja« (descendeur), med spuščanjem pa naj bodo noge skupaj. Če ga udari strela, bo ponesrečenec obvisel na vrveh, od koder ga bodo rešili soplezalci.

Kako je s kovino, ki, kot nekateri verjamejo, privlači strela oziroma električno energijo? Kovina sama ne privlači elektrike, je pa odličen prevodnik. Kovinski predmeti se lahko stopijo ali pa ustvarijo elektrooblok. Če so v stiku s telesom, lahko povzročijo hude opekline. Če nas ujame nevihta, je priporočljivo, da se od kovinskih predmetov oddaljimo. Če je to mogoče, jih pritrđimo na nahrbtnik, pri tem pa pazimo, da koničasti predmeti (smuči, cepini, ipd.) ne segajo čez glavo. Če se namreč znebijo opreme, kot so cepin, dereze ali drugačna kovinska oprema, imajo lahko alpinisti velike težave po nevihti, ko se je treba spustiti v dolino.

Zgradbe (zavetišča, koč, hlevi) so varni pred strela, če se izogibamo kovinskih cevi, električnih vodov, vmesnih sten in odprtini. Zapomnite si, da so vozila (avtomobili, avtobusi in vlaki) odlične »Faradayeve kletke«. Gondole in sedežnice so zaščitene z ozemljitvijo nosilnih kablov.

Zaščitni ukrepi so torej enostavni:

1. Pred nevihto se izogibajte vrhov in grebenov.
2. Ne predajte se paniki in bodite nadvse previdni pri delu z vrvmi.
3. Ko čakate, da nevihta mine, si izberite varna mesta, kjer ni možnosti udara strele.
4. V primeru nesreče takoj začnite s prvo pomočjo, ponesrečenca pa zavarujte pred padavinami oziroma ohladitvijo, kajti do prihoda reševalcev lahko dolgo traja.
5. Čeprav je neviht z električnim praznjenjem (strela) v gorah precej, je nesreče zaradi udara strele malo, so pa lahko zelo hude. Najvažnejše je, da do prihoda reševalcev žrtev strele namestimo v čim udobnejši položaj. V visokogorju prva pomoč namreč ni tako učinkovita kot na cesti.
6. Dobra presoja, samozaupanje in samokontrola ter nekaj sreče lahko pozitivno vplivajo na izid nesreče.
7. Jasen in razumljiv klic na pomoč lahko pospeši akcijo reševanja.

ENEGA OD LETOŠNJIH NAJBOLJŠIH VZPONOV NA SVETU JE V ANDIH OPRAVIL PAVLE KOZJEK

PRVENSTVENA SMER NA ŠESTTISOČAK

MARJAN RAZTRESEN

Pavle Kozjek, vrhunski slovenski alpinist iz Ljubljane, je po svojih lanskoletnih »dirkah« po Severni steni Triglava in po vzponu brez uporabe dodatnega kisika s severne, tibetanske strani na najvišjo goro sveta, na Mount Everest, dosegel svoj letošnji največji plezalski uspeh: v rekordnem času devetih ur za vzpon in sestop je 20. julija preplezal prvenstveno smer v dotlej deviški steni 6345 metrov visokega Chopicalquiija v perujski Cordilleri Blanci. Plezal je sam in le z najnujnejšo opremo – s seboj ni vzel niti nahrbtnika, ampak poleg 40 metrov tenke vrvi, ki je bila pravzaprav prusikova vrv, ter nekaj klinov in vponk le še aluminijasto »astronavtsko« folijo, če bi se vreme iznenada bistveno poslabšalo in bi moral bivakirati, čutaro s tričetr litra pljače in fotografski aparat, vso to »opremo« pa je obesil na plezalni pas. Že dolgo je namreč trdno prepričan, da je treba v teh gorah zaradi v led ujetega kamenja plezanje začeti sredi noči ter potem opraviti začeto delo hitro, po možnosti sam, vendar »opremljen« s potrebnimi znanji in izkušnjami.

USPEH V DRUGEM POSKUSU

Zamisel o plezanju v deviški severni steni Chopicalquiija je Pavle Kozjek negoval pet let, od svojega (in Kresalovega) prvenstvenega vzpona v vzhodni steni Chacararaja (6001 meter), »ko smo gledali mogočno steno Chopicalquiija, ki se dviga nasproti Chacararajeve stene«. Skorajda se mu ni bilo treba bati, da bi mu kdo izpred nosa vzel prvenstvo v tej steni – pa tudi če bi mu ga, je v Cordilleri Blanci še veliko nepreplezanih mogočnih sten, ki se jih še ni nihče lotil, ker so težko dostopne, zahtevne in odmaknjene od običajnih poti.

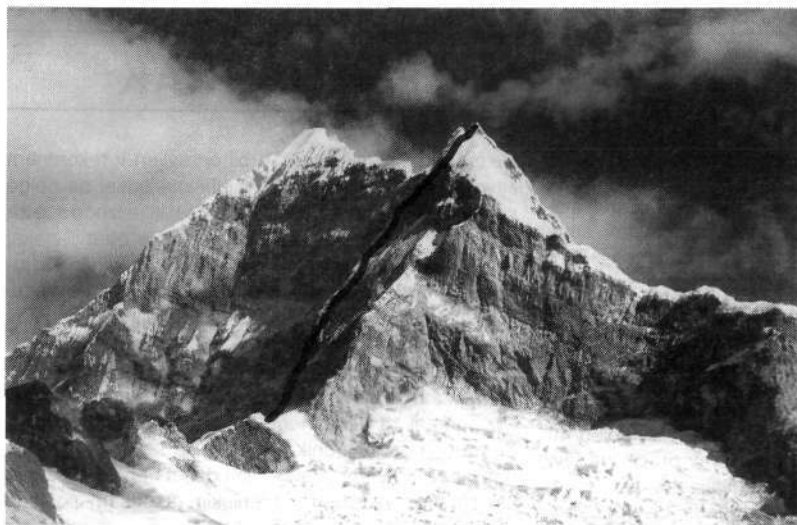
Celoten Kozjekov podvig je bil opravljen v rekordnem času: 7. julija je plezalec iz Ljubljane odšel na dolgo pot, bil že dva dni pozneje v Huarazu, ki je izhodišče za vzpone v Cordilleri Blanci, do 12. julija opravil nekaj aklimatizacijskih vzponov po okoliških vrhovih in 13. julija odšel proti steni Chopicalquiija. Čeprav je bilo vreme v primerjavi z lanskoletnim, ko ga je krojil el niño, letos razmeroma ugodno, je Kozjek v steni vendarle našel drugačno stanje, kot ga je pričakoval: stene so bile nenavadno kopne in skalnate in ledeniki zelo razbiti, kar pomeni za samotnega alpinista veliko nevarnost. Za prehod prek ledenika do vznožja severne stene je naš plezalec potreboval več kot deset ur hoje, plezanja čez serake in izogibanja ledeniškim razpokam, posledica tega pa je bila preutrujenost. Po tej hudi ledeniški izkušnji je Slovenec bivakiral pod steno, naslednje jutro, 14. julija, pa se je odločil vrniti v Huaraz; ta zapreka se mu je pokazala kot opozorilo, naj ne izziva usode, zato se je tudi odločil za vrnitev po varnejšem in lažje prehodnem ledeniku pod severozahodnim grebenom gore.

Tri dni je v Huarazu počival in delal načrte, 19. julija pa je skupaj z **Jožetom Cajzekom**, ki se mu je tam pridružil, odšel pod severno steno »svoje« gore, kjer sta alpinista postavila šotor. Bila je še trda noč, ko je Pavle Kozjek 20. julija kmalu po četrti jutranji uri začel plezati. Še ponoči je preplezal del stene, ki je bila uklenjena v led, dopoldne pa je tudi imel srečo, da v steno zaradi megle ni sijalo sonce, ki bi stalilo led ter sprožilo kano-nado smrtno nevarnih skal in velikih kosov ledu. Kljub slabi orientaciji zaradi megle naš plezalec v steni ni imel težav, kajti steno si je poprej iz doline natančno ogledal.



Avtoportret Pavleta Kozjeka pred »njegovo« goro in »njegovo« smerjo v Chopicalquiiji

Foto: Pavle Kozjek



Kozjekova prvenstvena smer Mirton Novice Extreme v severni steni Chopicalquiya v perujskih Andih

Skoraj do previsnih serakov že visoko v steni pravzaprav ni bilo prevelikih plezalskih zapletov; še največje so bile pod temi seraki, labilno nagradenimi in napihanimi gigantskimi bloki ledu in snega, kjer je moral preplezati previsni kot med skalo in ledom, kar je bil ključ za to smer, čemur so sledile granitne plošče, neprehodnim serakom pa se je izognil s plezanjem kakšnih sto metrov iz smeri. Od tod je svojo strmo pot nadaljeval na greben in po njem do severnega 6050

metrov visokega vrha gore, do koder je od šotorčka potreboval manj kot pet ur plezanja. Nemara bi od tod poskusil po grebenu priti še na glavni vrh Chopicalquiya, če ne bi bil vseskozi ovešen z opastmi in izrazito nevaren. Potem ko je z vrha fotografiral, kar je bilo zaradi meglenega vremena mogoče, se je po isti smeri v štirih urah vrnil v vzhodno gore.

ŠTEVILNI IZJEMNI CILJI

Svojo prvenstveno smer je imenoval po svojih dveh sponzorjih Mirton Novice Extreme. To je v velikih stenah Andov četrta prvenstvena smer Pavleta Kozjeka, ki šteje med svoje dosedanje najboljše vzpone prvenstveni smeri v vzhodni steni patagonskega Cerro Torreja in v južnem stebru tibetanskega osemtisočaka Šiše Pangme ter vzpone na vrhove štirih osemtisočakov, tudi plezanje na »strepo sveta«, na Mount Everest, brez uporabe dodatnega kisika.

V Huarazu so poznavalci razmer že ob njegovem prihodu z gore vedeli, kaj je Slovenec preplezal. Dopisnik revije Desnivel je z njim opravil intervju in mu med drugim izrazil pohvalo: Slovenci so, je dejal, zaradi izjemnih vzponov v zadnjih letih številka ena v Cordilieri in v Andih nasploh.

Skoraj mimogrede je Pavle Kozjek, potem ko je še precej hitreje, kot je načrtoval, preplezal »svojo« steno na »svoji« gori, zbral nekaj podatkov o gorah v tem pogorju in še predvsem o stenah velikih razsežnosti, tudi navpičnih in deloma previsnih, ki se jih doslej še ni nihče lotil in ki bodo kdaj v prihodnje prelepi cilji vrhunskih plezalcev, vanje pa bi bilo po Kozjekovem mnenju vredno organizirati celo kakšno odpravo ambicioznih slovenskih plezalcev. Posnel je več fotografij šestisočakov in predvsem zanimivih sten, ki se pnejo do njihovih vrhov in kjer alpinisti doslej še niso potegnili nobene plezalne smeri. Te fotografije bodo nemara spodbudile naše plezalce, da se bodo v teh stenah odločili pustiti slovenske plezalske sledove.

Goram

ZVONKO ČEMAŽAR

*Tako, kot na morju mornar
preda se objemu valov
v tišini in kadar vihar
zaganja se prav do bregov,
gorjanec po gorah hlepi,
kjer sredi razbičanih sten
življenje do kraja dojame,
kot tisti mornar sredi pen
valovja, ki vsega prevzame,
da vzdržno le k cilju hiti.*

*Kdo ni si še želel morjā,
vrtinčenja besnih valov;
nad njim veličina neba
kot tajni nevidni pokrov –
tako se po gorah hlepi,
kjer vsaka je skala kristal,
valovi pa lepe so sanje,
ki družijo skale in val,
da vsi potopijo se vanje.
Tako se po gorah hlepi.*

POLEMIKA O STRAŠNI NESREČI V TURSKI GORI NE POJENJA

SPLET OKOLIŠČIN ALI ŠE KAJ DRUGEGA?

Huda gorska nesreča lanskega junija na Okrešlju, v kateri je izgubilo življenje pet vrhunskih slovenskih gorskih reševalcev in odličnih gornikov, po letu dni še vedno ni pozabljena. Nekaj komisij je sicer nesrečo natančno analiziralo, vendar izsledki po mnenju nekaterih dobrih poznavalcev razmer v gorskem reševanju niso zadovoljivi: občutek je, da niso vse karte na mizi, da poskušajo nekateri nekatere podrobnosti zamolčati, drugi pa pravijo, da je treba v izogib podobni katastrofi in v pouk pojasniti prav vsako podrobnost.

Na prispevke o tej nesreči, objavljene doslej v Planinskem vestniku, podpisane kot lastna mnenja avtorjev, nepodpisane kot poročila s tiskovnih konferenc, smo dobili dva daljša odmeva, ki zaradi tehtne vsebine in vsekakor kompetentnih avtorjev zaslužita vso pozornost.

Ni izključeno, da s tem polemika o tej nesreči še ni končana. (Op. ur.)

NAPAČNE TRDITVE V ČLANKU MARJANA KERŠIČA

V članku **Marjana Keršiča** z naslovom »Res samo splet nesrečnih okoliščin?«, objavljenem v letošnji majski številki Planinskega vestnika, se pojavlja vrsta napak in zlonamernih natolcevanj.

Oglašam se zaradi potrebe po korektni obveščeni javnosti ter na podlagi pozivov številnih gorskih reševalcev in drugih.

Ob katastrofalni nesreči v Turški gori dne 10. junija 1997, v kateri je na vaji reševalcev – letalcev preminilo pet vrhunskih članov GRS, je GRS zagotovila, da bo javnost obvestila o svojih izsledkih o tej hudi nesreči. V ta namen je takoj po nesreči Komisija za GRS, ki jo sestavljajo vsi načelniki postaj GRS Slovenije in načelniki strokovnih podkomisij GRS (GRS ima torej kolektivni organ, načelnik pa delo vodi) ustanovila »Odbor za analizo dela tečaja reševalcev – letalcev na Okrešlju« in določila njegovo sestavo. Odbor se je sestel na delovnih sestankih in opravil simulacije z enakimi tehničnimi postopki, kot so bili izvajani tik pred nesrečo.

Žed 10. julija lani je komisija za GRS v razširjeni sestavi s strokovnimi kadri iz postaj GRS obravnavala analitično pripravljeno poročilo Odbora, pripravljeno pod naslovom »Analiza nesreče v Turški gori«. Material je kritično obravnavala, ga dopolnila in takega sprejela z zahtevo, da Analizo takoj posredujejo na postaje GRS, da z njo seznanijo članstvo GRS in da se za večjo varnost dela reševalcev s takojšnjo veljavnostjo uvede vse zaključke v nadaljnje delo.

Dne 8. 1. 1998 je Komisija v celotni sestavi obravnavala tudi celovito »Informacijo o reševalni vaji na Okrešlju in o vzrokih tragične nesreče petih gorskih reševalcev«, ki jo je pripravil posebej imenovan odbor. V konstruktivni razpravi je bilo oblikovanih več pripomb

in dana naloga, da se osnovni tekst s pripombami dopolni. Tako dopolnjeno besedilo je na tej seji Komisija za GRS sprejela in sklenila, da Informacijo predstavi na tiskovni konferenci 15. 1. 98 v prostorih PZS. Informacijo so prejele tudi vse postaje GRS.

Marjan Keršič me že v uvodu neupravičeno kritizira, blati in hudo obrekuje.

1. Ni mu všeč sestavek v februarški številki PV z naslovom »Krivci: Splet okoliščin in človek«, avtorstvo pripisuje meni in me kritizira. Sestavek tudi meni ni všeč, a ne vem, na koga naj se jezim, saj avtor ni nikjer naveden. Ugotavljam lahko le, da je sestavek sicer napisan na osnovi nekaterih podatkov in naše Informacije, a je na vseh koncih in krajih krajšan in prirejen. Če bi bil M. Keršič vsaj v stiku s svojo postajo GRS, katere član je že veliko let, in bi se zanimal za gradiva o Okrešlju, bi tam zanesljivo lahko dobil obe podrobni poročili.

2. M. Keršič meni, da je bilo v reševalni vaji na Okrešlju tudi kaj prepuščeno naključju. Preiskava je pokazala, da je vodstvo vaje vodilo svoje delo v skladu z organizacijskimi postopki in veljavno gorsko reševalno doktrino. To pomeni, da so bile pred začetkom praktičnega dela obnovljene metodološke priprave na vajo, natančen dogovor med vsemi na vaji sodelujočimi o načinu izvajanja vaje, poudarek je bil na varnostnih ukrepih dela, opravljeno je bilo dodatno opremljanje helikopterja, vodena priprava na tleh, izbrani mesti za izvedbo praktične vaje, prej izdelana delovišča itd.

Torej ni bilo nič vnaprej prepuščeno naključju, kar želi M. Keršič podtakniti; toda če se le še malo spomni, kaj vse se je kljub skrbni pripravi v gorah primerilo tudi že njemu, potem si kot vsekakor izkušen gornik ne bi smel privoščiti, da takole počez kritizira in kot dejstvo avtoritativno prodaja svoje poglede.

Sam celo meni: če se nesreča že zgodi, naj se le enemu. Narobe in napačno navodilo! Prosim ga, naj ne vsiljuje teh pogledov. Devetindvajset let (15 let kot načelnik) sem amatersko delal v Komisiji in nikoli nam ta misel ni bila blizu. Nikogar v reševalnem delu ne smemo in ne moremo darovati, se pa, jasno, do skrajnosti izpostavljam, če lahko s tem rešimo življenje.

O moji moralni odgovornosti je bilo mnogo zapisanega. Ponovim naj le, da sem na prvi seji Komisije takoj po nesreči in čez dva meseca ponovno želel odložiti svojo funkcijo. V razpravi, ki je sledila, so načelniki postaj ovrgli kakršnokoli povezanost med nesrečo in funkcijo načelnika ob ugotovitvi, da ta ni povzročil ničesar, kar bi direktno ali posredno pripeljalo do nesreče in da ni kakorkoli odgovoren zanjo. Ugotovili so tudi, da potrebuje služba vodstvo, ki bo v tej hudi preizkušnji vodilo delo neovirano naprej. Ker se je pripravljal redni zbor reševalcev in je dosednji načelnik že na zboru pred dvema letoma napovedal, da ne namerava več kan-

didirati za funkcijo načelnika, bodo lahko postaje izvolile načelnika, kakršnega bodo hotele.

Ob takih stališčih poklicanih in pooblaščenih sem nadaljeval vodenje Komisije do zbora reševalcev, na katerem je bil izvoljen nov načelnik Komisije.

3. Očitana gneča na vaji je naslednja krivična obdolžitev. Res je bilo okoli 50 udeležencev tečaja, toda vsi so bili zbrani na okrešeljki ravnici. Le en reševalec, ki je obnavljal znanje, je bil s ponesrečencem – markirantom v zraku. Na vsakem delovišču so bili vodja delovišča, zdravnik, mlajši inštruktor letalec – reševalec in reševalec, ki je izvajal vajo z markirantom. Podoben razpored in delo vaj je v vseh reševalnih službah normalen pristop v tej vrsti šolanja.

4. Hud in neresničen je očitek, da so dodeljevali delo reševalcem na vaji številni, tudi nekvalificirani posamezniki. Vsi reševalci so imeli enako nalogo na vaji in so morali poskrbeti za enako poškodbo.

M. Keršič si jemlje pravico, da podtika vaji neorganiziranost, nenačrtnost, nestrokovnost...

Zakaj M. Keršič to počne, ve le on, mu pa ne more biti v čast. Simulacija dogajanj ob nesreči je vključno z materialnimi dokazi, pričevanji udeležencev vaje in drugimi evidentiranimi okoliščinami privedla Odbor in v nadaljevanju Komisijo za GRS do ugotovitev vzrokov, ki so v največji verjetnosti pripeljali do nesreče. Tudi vse to je opisano v gradivih, ki so na postaji. Priporočam, da si

jih g. Keršič prebere, pa si mu ne bo treba izmišljati napačno vpetih vponk.

5. Izpostavljanje mrtvih in celo svojih nekdanjih tovarišev za očitanje, da je bila obvezna vsakoletna vaja reševalcev – letalec, na podlagi katere reševalci obnavljajo licenco, »parada«, presega meje sprejemljivega okusa. Očitane ponigliivosti ob vsem tem verjetno ni treba komentirati.

6. To, kar M. Keršič meni, da bi moral kot načelnik narediti ob nesreči, sem skoraj dosledno naredil lani, en mesec po nesreči. Podrobno smo razčlenili, kakšna sredstva zvez imamo, kako se mi (enako kot inozemski reševalci) sporazumevamo dodatno z znaki, ter da so – in zakaj so – potrebne obnavljalne vaje gorskih reševalcev (to zahteva sedaj tudi ustrezni državni Pravilnik) itd. Vse to, kar je zapisano v tem sestavku, sicer pa še odgovore na marsikatero obtožbo sem dal M. Keršiču ustno takoj na zboru slovenskih gorskih reševalcev 18. aprila letos v Žalcu. M. Keršič je namreč nekaj podobnega, kot je zapisal maja v Planinski vestnik, prečital tudi na tem zboru.

Delegacijski zbor gorskih reševalcev, ki je štel 60 reševalcev, je namreč brez dodatnih vprašanj ali komentarjev sprejel vse razlage in tolmačenja, ki sem jih dal kot odgovor na kritike M. Keršiča. M. Keršič je potem z zbora reševalcev odšel, ni pa smatral za potrebno, da bi svoje podtikanje umaknil iz Planinskega ve-

Spomenik žrtvam gora v Malem Tamarju

»Ideja o spominskem parku seveda ni le moja. Že domači gorski vodnik, alpinist in gorski reševalec **Janez Krušič** je nekaj podobnega, sicer v drugačni obliki, poskušal postaviti pred desetletji pod triglavsko Steno. Na fotografiji je podoben park prinesel z Alaske **Hugo Oitzl**. Idejno zasnovo in gradbena dela v Malem

Tamarju je odlično opravil naš član ter glavni gospodar in predsednik gospodarske komisije **inž. Jože Hauptman**,« nam je povedal **Andrej Žemva**, predsednik Planinskega društva Kranjska Gora.

Borovski župnik **Marko Benedik** je letošnjo tretjo nedeljo avgusta blagoslovil spominski park pod mogočnimi ostenji Kurjega vrha, zahodnih pobočij Rušice, Rigljice, Frdamanih polic, Špika, Rutarških Ponc, Oltarja, Škrlatice, Kriške stene, severnih ostenij Razorja, Zadnjega Prisanka ter Prisanka in Vršiča, Male



Kar precej gornikov se je udeležilo otvoritve tega spominskega obeležja, na katerem bo pod eno streho ostal spomin na ponesrečene planince in alpiniste.

Foto: Mirko Kunšič

stnika. Svoj komentar o članku M. Keršiča pove tudi dejstvo, da se je njegova matična postaja GRS že pred zborom reševalcev do sestavka distancirala, ko ga je prebral na postaji in napovedal, da ga bo predstavil tudi na zboru reševalcev. Sicer pa ga ljubljanski reševalci niso izbrali za svojega delegata na zboru.

7. Še tole: lahko je stati v ozadju in se zlasti zlonamer-no oglašati s svojimi nepreverjenimi razmišljanji, ni pa tako početje kolegialno in odgovorno.

V aktivno delo GRS in v njene organe je vključeno na desetine prekaljenih gorskih reševalcev, inštruktorjev, postajnih načelnikov. Tudi takih, ki štiri in več desetletij nosijo na svojih ramenih breme vsakokratnih in tudi tveganih odločitev. Tudi predstavniki teh kadrov so sodelovali v Analizi, oceni, zaključkih, informaciji o nesreči nad Okrešljem. Tudi izkušnje in mnenja teh je M. Keršič dajal v nič!

Na koncu morda še neskromno o moji planinski strokovnosti. Res sem bil leta 1957 (ne leta 1962, kot navaja) tečajnik pri M. Keršiču in tisti dnevi so mi še danes v lepem spominu. Od takrat do danes sem aktiven kot mladinski, planinski in gorski vodnik, kot inštruktor planinske vzgoje, minulih 41 let kot aktiven alpinist, za kar sem vsa ta leta imel tudi alpinistično registracijo, posebej naj omenim 28 let aktivnega dela kot inštruktor GRS, šolanje stotin vodnikov različnih profilov, vodil ali sodeloval sem v vzgoji na 187 tečajih, vajah, seminar-

jih itd. za MV, PLV, alpiniste, GV in GRS. Vodil sem tudi tri uspešne alpinistične odprave. Organizacijskih funkcij oziroma nalog, katerim sem v obdobju preteklih 42 let ravno tako podaril izredno veliko svoje energije, znanja in časa in dosegel priznane rezultate, na tem mestu ne navajam.

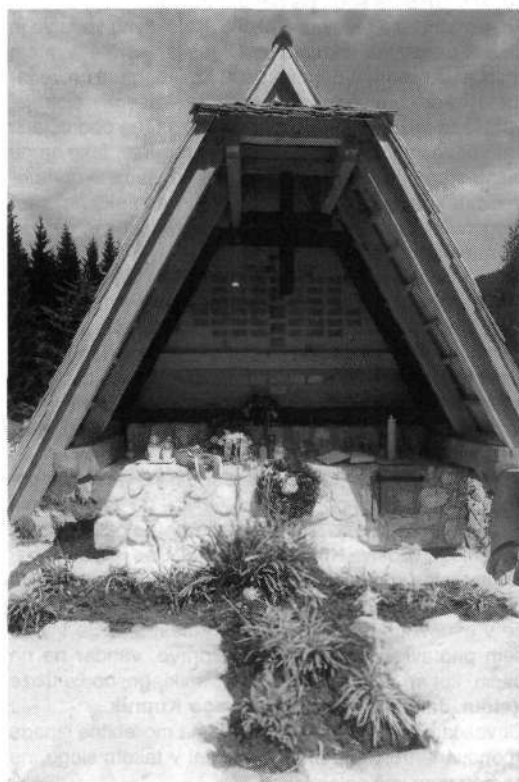
Le bog ve, ali ima M. Keršič kaj moralnega mačka, ko me je po krivem obtoževal. M. Keršič se za svoje krivične nastope ne zna opravičiti. To je lahko letos ob neki drugi priložnosti spoznala polna dvorana ljudi. Očital mi je namreč, da nisem po nesreči na Okrešlju poskrbel za svoje ponesrečenih, da ti niso prejeli zavarovalnin, da reševalci sploh niso bili zavarovani itd. Eden od prisotnih načelnikov postaje GRS je njegove trditve z argumenti ovrgel. V M. Keršiču ni bilo toliko poštenja, da bi se za napačne obtožbe kdajkoli opravičil.

Kaže, da je M. Keršič po bleščeči gorniški življenjski poti postal jezen na ves svet.

Danilo Škerbinek

OKREŠELJ – GNOJNA RANA GRS

Pričakoval sem resno strokovno razpravo o dogodku – tragediji na Okrešlju na način in v smislu sanacije problema, vendar ni v odmevu na moj članek zaslediti nič od tega. Napisali in podpisali so ga kar trije strokovnjaki s področja reševanja v gorah, in sicer na način, ki jim ne more biti v čast. V moji naravi ni, da bi ocenjeval ali



Mojstrovke, doline Male Pišnice, pobočij Vitranca in Karavank od Petelinjeka do Vošče.

64 imen in priimkov v gorah ponesrečenih od leta 1877 do lani je vgraviranih v medeninaste tablice, pritrjene pod macesnovim napuščem nad kamnitim oltarjem, pred katerim je okrogel žrtvenik s planikami. **Breznov Tone** iz Rut je izdelal velik klin in ga pritrdil v skalo pred obeležjem v dolini Krnice.

Andrej Žemva je do zamisli prišel že pred leti, po smrti sošolca, ki je zdrsnil, ko je iskal prehod do spominske table pod Martuljskimi slapovi, da bi tam prižgal svečo ponesrečenemu v spomin. Tabel ob gorskih poteh in brezpotjih slovenskih gor je preveč. Zanesljivo ne vplivajo dobro na planince, ki hodijo mimo. Nekatere so tudi težko dostopne, zato je zamisel o selitvi tabel v dolino, v spominske parke, vredna posnemanja.

Planincem Kranjske Gore so pri izvedbi pomagali člani domače agrarne skupnosti, Podjetje za urejanje hudoornikov Ljubljana z izgradnjo kamnitega podstavka in žrtvenika, Gozdno gospodarstvo s 146 let starim macesnom, družina **Pajec** iz Podkorena, **Albin Noč**, **Vid Černe**, GRS Kranjska Gora, **dr. France Malešič** in še mnogi drugi, ki so omogočili uresničitev napovedanega spominskega obeležja ob 90-letnici domačega planinskega društva. Za kulturni del so poskrbeli domači pevci in recitatorji.

Mali Tamar je tako bogatejši za pomnik, miren in tih skupni dom ponesrečenih v gorah.

Mirko Kunšič

Spomenik žrtvam okoliških gorá v Malem Tamarju, za katerega je načrt izdelal inž. Jože Hauptman.

celo sodil in pisal o ljudeh, ki jih komaj bežno poznam, razen enega od njih, kar bi pričakoval tudi od njih, nikakor pa ne bi pričakoval pisanja v slogu diskriminacije.

Zato se moram na žalost tudi sam poslužiti podobnega načina, da bi bralcem PV pojasnil namen in težo besedila podpisanih. Dva od podpisnikov sta pred nekaj leti zaradi svoje funkcije pri policiji dobila status začasnega člana GRS. To je sicer legalno, vendar sem mnenja, naj taki ljudje prepustijo presojo o organizaciji in tehniki reševanja v gorah pravim reševalcem, ki imajo na tem področju dejanske izkušnje in se ne poslužujejo umazanih načinov in manipulacije s slabimi nameni. Zelo mi je žal, da je med podpisniki tudi gorski reševalec, o katerem sem doslej imel drugačno mnenje.

Pričakoval sem konkretna strokovna mnenja in razpravo na bistvo vprašanj in ugotovitev, pa jih na žalost nisem dočkal. V navedenem besedilu izstopa predvsem omalovaževanje in blatenje mene osebno in s tem tudi mojega dela v GRS. To seveda ne bi bilo nič hudega, če bi bilo upravičeno in utemeljeno. Tvorcem tega pisanja naj povem, da sem za vsebino svojega

članka dobil veliko podporo in strinjanje z vsebino s strani članstva GRS (tudi članov podkomisije za letalsko reševanje) in drugih planincev.

O morali pa samo tole: Z ljudmi, ki v enem letu po tragediji niso našli časa ali pa zbrali dovolj poguma, da bi obiskali naše svoje ponesrečenih gorskih reševalcev, ne nameravam razpravljati, še posebej ne o moralni vrednoti, ki je svojstvena za gorske reševalce v pravem pomenu te besede. Bralci PV naj si o teh ljudeh in njihovi morali sami ustvarijo svoje mnenje.

Podpisani niso napisali nič takega, kar bi me sicer spravilo v dvom glede mojega članka o ugotovitvah organizacije in vodenja vaje na Okrešlju; celo nasprotno, moje prepričanje so utrdili. Gospodje podpisniki, brez vsakršnih utemeljitev se rešujete iz svoje neljube situacije, zato se v podrobnosti vašega pisanja ne bom spuščal, da ne bi koga – ali pa kar vseh treh podpisnikov – spravil v slabo voljo. Vendar vam ob tem sporočam in zagotavljam, da, hvala Bogu, zaenkrat še nisem senilen, da znam razlikovati vajo od tečaja in reševalne akcije, da mi je dobro znano, kaj je objektivna in kaj subjektivna nevarnost, in še posebno, kaj je posredna in kaj neposredna odgovornost – in še marsikaj. Ni mi čisto jasno vaše pojmovanje o ključnih – bistvenih zadevah obravnavanega problema; verjetno nimate – ali pa nočete imeti – povsem razčiščenih pojmov.

Dobronamerno bi vam vseeno priporočil, da v prihodnje opustite kolektivno vodenje, nekakšno samoupravo, ki v GRS ne sodi, pa naj gre za vajo, tečaj ali pa – še najmanj – za reševalno akcijo. Kolektivno vodstvo je slaba, negativna izkušnja z Okrešlja, saj se v njem utaplja vsa osebna odgovornost. Kolikor meni ne verjamete, kar navsezadnje veje iz vašega pisanja, vprašajte priznane tuje strokovnjake s tega področja in vam bodo zagotovo povedali svoje mnenje, tako da ne bi še naprej živeli v prepričanju te svoje »pogru-tavščine« ter še vedno živeli v sferi nedotakljivih, vse-mogočnih in nenadomestljivih strokovnjakov in se učili na napakah napačnih odločitev.

Ker je vaš način dojemanja stvari tak, kot je, z vami pravzaprav nimam kaj bistvenega razpravljati, saj tudi niste nič bistvenega napisali. Kar pa se tiče blatenja in očitkov na moj račun, sem trdno prepričan, da me zelo slabo poznate, zato vas lepo prosim: ne ocenjujte in ne lepote umazanih nalepk, če nimate za to utemeljenih razlogov oziroma utemeljitev, saj ste za to tudi najmanj poklicani.

Menim, da je bilo v letu po katastrofi na Okrešlju že dovolj sprenevedanj, podtikanj, zavajanj, pa tudi blatenja s strani bivšega ožjega vodstva in na žalost tudi dela sedanjega vodstva Komisije za GRS. Čas je za strestnitev in realno korektno razpravo o bolečem problemu na način, ki bi zagotovil, da se rane zacelijo in v prihodnje že v osnovi preprečijo podobne katastrofe. Še vedno sem pripravljen na korektno razpravo, vendar ne na način, kot so si ga zamislili podpisniki, gospodje **Jože Veldin**, **Janez Brojan ml.** in **Drago Kupnik**.

Obveščam cenjene bralce PV, da na morebitno izpade imenovane trojke, ki bi bili napisani v takem slogu, ne nameravam več polemizirati.

Marjan Salberger

VSEH 14 OSEMTISOČAKOV

Italijan **Fausto De Stefani** je šesti alpinist, ki se je povzpел na vseh 14 osem-tisočakov.

Prvi, ki mu je to uspelo, je bil **Reinhold Messner**. 27. junija 1979 je začel z Nanga Parbatom (8126 m), zaključil pa je 16. oktobra 1986 z Lotsejem (8516 m). Drugi, ki mu je to uspelo, je bil sedaj žal že pokojni Poljak **Jerzy Kukuczka**, ki je serijo zaključil daleč najhitreje, v osmih letih; prav s tem vrhom, z Lotsejem, je začel 4. oktobra 1979, zaključil pa 18. septembra 1987 s Šiša Pangmo (8027 m). Švicar **Erhardt Loretan** se je 10. junija 1982 povzpел na Nanga Parbat kot na svoj prvi osem-tisočak, na zadnjega, Kangčendzengo (8586 m), pa 5. oktobra 1995. Dober znanec naših himalajcev, Mehčan **Carlos Carsolio**, je na Nanga Parbat stopil 13. julija 1985, na štirinajsti osem-tisočak, na Manaslu (8163 m), pa 12. maja 1996. Sledil mu je še drugi Poljak, **Krzysztof Wielicki**, ki je začel s prvim zimskim pristopom na Everest (8848 m) 17. februarja 1980, serijo pa je zaključil predlani z vzponom na K2 in Nanga Parbat.

Italijan Fausto De Stefani si je za svoj prvi osem-tisočak izbral K2 (8607 m); nanj se je povzpел 4. avgusta 1983, 18. maja letos pa je ob tretjem poskusu dosegel še tretji najvišji vrh sveta, Kangčendzengo.

F. S.

MERJENJE »RASTI« EVERESTA

Ameriški alpinist **Wally Berg** (43) je na vrh Mount Everesta postavil sistem globalnega pozicioniranja (Global Positioning System), s pomočjo katerega bo mogoče meriti rast najvišje gore na svetu. Sistem bo meril geološko hitrost, s katero Indija drsi pod Tibet, zaradi česar se Himalaja in z njo 8.848 metrov visoka gora vsako leto dvigne za približno 2,5 centimetra. Berg je to napravo na vrhu gore namestil sredi letošnjega maja, enako pa tudi na treh četrtnih poti proti vrhu gore. Strokovnjaki pričakujejo, da jim bodo ti podatki koristili pri predvidevanju potresov in oblikovanju vremenskih vzorcev.

ALI NAJ TEŽAVNA POT NA PRISANK OSTANE ZAVAROVANA ALI NAJ POSTANE VODNIŠKA?

KDO BO HODIL PO HANZOVI POTI

V Kranjskogorskem hotelu Razor je bil 28. maja se-stanek, na katerem naj bi se udeleženci pogovorili o Hanzovi poti na Prisank, kot je zapisano v zapisniku Komisije za pota pri upravnem odboru Planinske zveze Slovenije, po zapisniku PD Kranjska Gora z istega sestanka pa so sestanek organizirali »zaradi nasproto-vanj PZS pobudi PD Kranjska Gora, da bi zelo zahtev-no Hanzovo pot na Prisank kot prvo v Sloveniji preure-dili v vodniško pot«. Naj bo že kakorkoli, na tem sestanku so se srečali župan občine Kranjska Gora **Jože Kotnik**, predsednik PZS **Andrej Brvar**, direktor Triglavskega narodnega parka **Janez Bizjak**, predsed-nik Komisije za pota pri **PZS Tone Tomše**, predsednik PD Kranjska Gora **Andrej Žemva** in načelnik GRS Kranjska Gora **Janez Kunstelj**, da bi razpravljali o tej znameniti zahtevni zavarovani planinski poti, ki naj bi jo po predlogu PD Kranjska Gora nehali obnavljati, da bi po tej bodoči smeri izprašani gorski vodniki na vrh gore vodili svoje kliente.

NEVARNE PREKATEGORIZACIJSKE IGRE

Predsednik PZS Brvar je seveda razložil stališča osrednje slovenske planinske organizacije do obstoječih zavarovanih planinskih poti in poudaril, da je spreminjanje statusa katerekoli od njih treba temeljito pretehtati, saj lahko vsak tak poseg sproži vrsto proble-mov, ki jih je treba razrešiti hkrati s predvideno spre-membo. Pri tem je (po zapisniku Komisije za planinska pota, ki ga je spisal Tone Tomše) poudaril izkušnje, ki jih je PZS dobila pri uvajanju kategorizacije. Večino poti, je dejal, ki so bile kdaj predvidene, da bi jih opusti-li, smo pozneje predvsem na pritisk planincev znova obnovili; marsikatera pot se namreč tako močno zariše v zavest planincev, da hodijo po njej kljub sklepu o tem, da je ne bodo več obnavljali in bo torej opuščena, to pa poveča možnosti za nesreče.

Kranjskogorski župan Jože Kotnik je razložil, da je svet, po katerem poteka Hanzova pot, last agrarne skupnosti Kranjska Gora, zato je pri vsakem posegu v ta prostor potrebno tudi soglasje lastnika. Kot je dejal, ima občina v načrtu med drugim tudi razvoj planinskih dejavnosti vključno z gorskim vodništvom, zato podpira zamisel svojega planinskega društva.

Predsednik domačega planinskega društva Andrej Žemva je razložil, zakaj se je društvo odločilo za tako pobudo, ob tem povedal kratko zgodovino nastanka Hanzove poti in njen pomen za domačine, predstavil potek dotedanjih pogovorov o tej temi in poudaril, da je glede na število poti, ki vodijo na vrh Prisanka, smotrno premišljevat še o dodatni tako imenovani vodniški poti. Za takšno pot govorijo po njegovem mnenju nekateri poglobljeni razlogi: večja varnost uporabnikov te poti, kar je v prid sloganu PZS »varno v gore z vodnikom«, posameznih nevarnih odsekov na tej poti ni mogoče

najbolje zavarovati, v Kranjski Gori obstaja potreba po višji ravni planinsko turistične ponudbe, na Prisank pe-lje kar pet poti, od katerih so tri zelo zahtevne, z vodniško potjo na goro bi postopoma ustvarjali pogoje za razvoj vodništva pri nas, ohranili bi ime **Hanza Ver-telj**, ki je bil eden od najbolj znanih traserjev planinskih poti pri nas in njemu v zahvalo bi bila tako preurejena ta pot, sledili pa bi tudi zgledu tujih, predvsem še sosed-njih planinskih organizacij. Predsednik Žemva je še razložil, da bi pot PD Kranjska Gora uredilo samo, za kar se zavzema med drugim tudi zato, ker letos praznuje 90-letnico delovanja. Domače planinsko društvo, je dejal, ima za to pobudo tudi že odobritev vseh pla-ninskih društev na Gorenjskem (o čemer je sklep sprejel Meddruštveni odbor za Gorenjsko), občine Kranjska Gora in še posebej župana ter vseh postaj Gorske reševalne službe v občini Kranjska Gora.

MOŽ, KI JE TRASIRAL ZNAMENITO POT

Predsednik PZS Andrej Brvar je razložil svoje poglede oziroma stališča PZS, ki jih je predsedstvo organizacije sprejelo na eni od svojih sej. Med drugim je dejal, da pri PZS še ni ustrezno opredeljena definicija takšnih poti, predvsem pa ne način spreminjanja kategorizacije in standardizacije obstoječih zelo zahtevnih poti v vodniške, da bi s spreminjanjem Hanzove poti iz zelo zahtevne v vodniško prizadeli ugled enega od najbolj znanih traserjev poti in s tem tudi spremenili eno od najlepših takih poti pri nas, da je PD Kranjska Gora postavilo PZS pred izvršeno dejstvo, kar ni sprejemljivo, saj ima PZS enotno strategijo razvoja planinstva v Sloveniji, kar velja tudi za posamezna društva, ki so njeni člani, ter da ima pomisleke glede odgovornosti PZS, če bi na tako spremenjeni poti prihajalo do nesreč planincev, ki bi se sami podajali nanjo.

Tudi načelnik Komisije za planinska pota pri PZS Tone Tomše je zagovarjal stališče »svoje« komisije, ki je enako stališču predsednika PZS. Prisotnim je ob tem predstavil sodoben način nadelave poti in pri tem po-stregel s podatkom, da je s talno nadelavo potrebnih manj jeklenic in klinov, s čimer pa varnost ni prav nič kmrnjena. Dejaj je, da se je na vseh poteh, ki so bile obnovljene, obisk planincev povečal. Tako se je nepo-sredno zavzel za to, naj Hanzova pot ohrani sedanji status, kajti le tako bo po njegovem prepričanju dostop-na vsem planincem in obenem varna.

ZGLEDI IZ TUJINE

Seveda je načelnik Postaje GRS Kranjska Gora Janez Kunstelj podprl stališče predsednika »svojega« planin-skega društva in to svoje stališče med drugim argu-mentiral s primeri iz italijanskih Alp, kjer so iz nekaterih zavarovanih poti, ferrat, odstranili varovala. Zato sma-tra, naj bi tudi PZS sledila tem zgledom in omogočila razvoj vodniških poti.

Direktor Triglavskega narodnega parka dia. Janez Bizjak je razložil usmeritev TNP o tem. Poudaril je, da Park priznava vse obstoječe planinske poti, njihov način označevanja in nadelave, v imenu Parka pa se bo zavzemal za to, da se mreža poti ne bo več širila.

Ker je po obojestranskih razlagah in predstavitev vsaka stran vztrajala na svojem stališču, je kranjskogorski župan avtoritativno predlagal, naj bi odločitev o kakršnikoli spremembi preložili za eno leto. Predvsem predstavnik PZS sta se (po zapisniku PD Kranjska Gora) s tem strinjala in dodatno predlagala, naj bi v tem letu preverili javno mnenje do spreminjanja zelo zahtevnih poti v vodniške, in sicer prek javnih forumov, srečanj (tudi med zamejskimi planinskimi društvi) in po druga-

nih poteh, da bi o tem zbrali mnenja planinske in tudi druge javnosti. Predsednik PZS je (po zapisniku Komisije za pota PZS) obljubil, da bo organiziral okroglo mizo s predstavniki različnih institucij, ki bi lahko podrobneje predstavili ta problem. Ta tema bo predstavljena tudi na straneh interneta, da bo lahko čimveč ljudi oblikovalo stališča do nje.

Ta večer so v Kranjski Gori sprejeli dva sklepa: da Hanzove poti na Prisank do naslednjega leta, ko bodo znani izsledki javnega mnenja, ne bodo obnavljali, na predlog kranjskogorskega župana pa bodo s posredovanjem Triglavskega narodnega parka na treh krajih, ob vstopu, na vrhu in v sredini Hanzove poti, postavili opozorilne table, da pot ni urejena in je zato zelo nevarna.

KAKO JE BIL IN KAKO ŠE BO PORABLJEN DENAR IZ PROGRAMA PHARE

ČRNE LUKNJE ZARADI SONCA V TNP

V ljubljanskem časniku Dnevnik je bila letošnjega 29. aprila pod naslovom »Manj onesnaževanja v Triglavskem narodnem parku« objavljena naslednja vest: »Ministrstvo za okolje in prostor je objavilo javni razpis za na-kup in vgradnjo okolju prijazne opreme za pridobivanje električne energije s sončnimi celicami. To bo izbrani dobavitelj in monter poleti in jeseni namestil na 26 planinskih kočah v Triglavskem narodnem parku.

V planinskih kočah bodo tako s sončnimi celicami nadomeščeni sedanji bencinski generatorji, kar bo pomembno pripomoglo k zmanjšanju onesnaženosti zraka v zavarovanem območju Triglavskega narodnega parka. Razpis bo iz sredstev Phare v celoti financirala Evropska unija, in sicer v okviru programa čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo, so sporočili iz Ministrstva za okolje in prostor.«

POL MILIJONA MARK ZA PLANINSKO EKOLOGIJO

Na to vest se je nemudoma odzval strokovni sodelavec Planinske zveze Slovenije **Danilo Sbrizaj**, ki je po pooblastitvi PZS Dnevniku poslal odgovor, s katerim je bralcem pojasnil nekatera ozadja in dejansko stanje tega financiranja.

Najprej je v odgovoru pojasnjeno, da je PZS skupaj s slovenskimi planinskimi društvi začela na slovenskih planinskih kočah že leta 1991 namesto dieselskih (in ne bencinskih) generatorjev vgrajevati fotovoltaične sisteme za pridobivanje električne energije, financiranje teh sistemov pa je bilo izključno z lastnimi sredstvi planinskih društev in sredstvi PZS, ki jih je ta dobila iz proračuna Republike Slovenije. Tako so, kot je zapisano v odgovoru, na območju TNP od leta 1991 do letos s fotovoltaičnimi instalacijami opremili že enajst planinskih koč in v celotni Sloveniji 31, v pripravi pa so projekti še za tri koč.

V nadaljevanju je zapisano, da »je seznam 26 planinskih koč zavajajoč, saj je na njem 17 objektov, ki so v upravljanju TNP, in le devet objektov, ki so v lasti in

upravljanju planinskih društev ali PZS. S seznama je tako izpadlo nekaj pomembnih planinskih koč, kjer bi bila dopolnitev obstoječih fotovoltaičnih instalacij več kot potrebna, kar velja predvsem za Dom Planiko pod Triglavom, Tržaško kočjo na Doliču, Pogačnikov dom na Kriških podih, Zasavsko kočjo na Prehodavcih in Kočo na Planini pri jezeru, kjer so vse instalacije zaradi pomanjkanja denarja poddimenzionirane, namesto njih pa so na seznamu v večini koč v upravljanju TNP.«

V odgovoru je še napisano, da je po dokumentaciji, ki je dostopna Planinski zvezi Slovenije, za izvedbo tega programa med cilji financiranja iz programa Phare, na katerega se nanaša omenjeni razpis, ekološka sanacija **planinskih koč** na območju Triglavskega narodnega parka. Sredstva, namenjena ekološki sanaciji, se nanašajo na 35 planinskih koč v lasti in upravljanju planinskih društev in PZS, ne pa na kočje Triglavskega narodnega parka.

Natančno 260.000 ecejev, kar je 520.000 nemških mark, je bilo predvidenih za preureditev energetske oskrbe koč, za oskrbo koč z vodo, odstranjevanje odpadnih voda in odpadkov ter transport odpadkov. »Po prvotnem dogovoru s TNP,« je naposled zapisano v odgovoru Planinske zveze Slovenije, »bi morali s temi sredstvi prvenstveno urediti zmanjšanje in čiščenje odpadnih voda za Kočo pri Triglavskih jezerih, kar bi bil vzorčni projekt za večino koč. Žal se v treh letih to ni premaknilo dalje od predstavitve idejnega projekta. Zato je ta projekt izhod v sili, kako porabiti denar za kočje v TNP. Program resda ni optimalen, vendar ga lahko kljub temu pozdravimo, ker je ena od redkih takih finančnih subvencij v slovenskem visokogorju.«

DENAR ZA PLANINSKE KOČE ALI ZA KOČE TNP?

Pri tem denarju se je potem doslej zataknilo vsaj še enkrat, kar je mogoče spoznati iz poročila člana 10-članske strokovne komisije, ki jo je imenovalo Minis-

trstvo za okolje in prostor in katere naloga je bila odpiranje ponudb, ocenjevanje ponudb glede na razpisne pogoje ter izbira najboljšega ponudnika za postavitev okolju prijazne opreme za pridobivanje električne energije za potrebe planinskih koč na območju Triglavskega narodnega parka. Član te komisije **Darko Turk**, ki ga je delegirala Planinske zveza Slovenije, je »svoji« Gospodarski komisiji pri PZS 17. junija pisno poročal, da sta bila v komisiji dva predstavnika Phare, trije člani iz Ministrstva za okolje, od katerih je bil eden zapisnikar, dva predstavnika TNP ter po en član PIU, Fakultete za strojništvo in PZS. Komisija se je prvič sestala 9. junija v prostorih TNP na Bledu in odprla pet ponudb, ki so jih poslali Siemens, Osotech, Gryps, IC Consulenti in Kon-Tiki. Zaradi nekaterih pomanjkljivosti glede izvora opreme, registracije podjetja ipd. so od ponudnikov zahtevali dopolnitev v 24 urah. Kot je zapisano v tem poročilu, je bilo po pregledu ponudb »težko ugotoviti, kdo najbolj ustreza pogojem razpisa, posebno še zato, ker razpis ni bil strokovno pripravljen; v razpisnih pogojih se namreč ne sme favorizirati izdelovalca opreme, to pa se je v razpisu zgodilo. Favorizirani so bili Siemensovi sončni paneli in akumulatorji proizvajalca TBA Mežica, da ne govorimo o tem, da so zajeli 17 objektov zaprtega tipa v upravljanju TNP in le devet koč odprtega tipa v upravljanju PZS.« Komisija se je ponovno sestala 11. junija v prostorih Ministrstva za okolje in prostor v Ljubljani. Po pregledu

tehnične ustreznosti razpisa in izvora blaga sta ostala samo še dva ponudnika, Osotech in Kon-Tiki, zaradi nižje cene pa je komisija izbrala Osotech. »Z gospodom **Medvedom** iz Fakultete za strojništvo sva člani komisije skušala prepričati, da to ni najboljša rešitev,« je v poročilu napisal Darko Turk, »še posebno zato, ker ta firma nima izkušenj s področja fotovoltaike v visokogorju. Skušala sva prikazati ponudbo Grypsa kot eno od najboljših in tehnično najkvalitetnejših; ponujali so namreč solarne panele z dvojnimi ploščami – če en del panela pokrije sneg, drugi del še zmeraj daje električno energijo – in akumulatorje, v katerih ni več žveplene kisline, ampak gel, zaradi česar so akumulatorji ekološko neoporečni...«

RAZMIŠLJANJA PLANINSKEGA PREDSTAVNIKA

Na koncu svojega poročila je predstavnik PZS v tej komisiji takole razmišljal: »Škoda, da je pri takih projektih, kjer se vrtijo velike vsote denarja in bi planinske kočice oziroma planinska društva lahko dobili kakovostno opremo na tehnološko visoki ravni, vse skupaj izpeljano približno – samo da je. Mislim, da gre za problem korektnega sodelovanja med TNP in PZS. Ne bi se smelo zgoditi, da Ministrstvo za okolje in prostor objavi razpis za ureditev planinskih koč, urejajo pa potem kočice v upravljanju TNP. Vsi pa se zavedamo, da sodelovanje mora biti, saj je preveč planinskih koč na območju Triglavskega narodnega parka.«

OD DESETIH MLADIH PLEZALCEV JIH JE SEDEM PRIŠLO NA VRH GORE

MLADI UPI NA DAULAGIRIJU

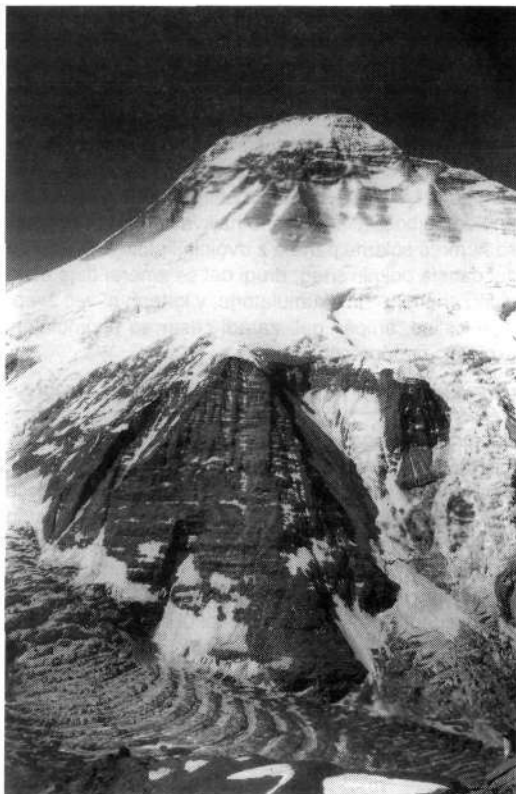
VIKI GROŠELJ

Po letu 1995, ko je bil končan največji projekt v zgodovini slovenskega alpinizma, 14 x 8000, je bilo jasno, da moramo delo in uspehe v Himalaji nadaljevati iz več razlogov. Eden od njih je bil ohraniti in utrditi izjemno visoko in ugledno mesto slovenskega alpinizma in še posebej himalajizma v svetovnem merilu. To lahko storimo na en sam način: omogočiti moramo najboljšim in najbolj perspektivnim slovenskim alpinistom, da se na kar najbolj varen in organiziran način seznanijo z najvišjimi gorami našega planeta in razmerami na njih ter da praktično preizkusijo sami sebe v teh velikih višinah. V alpinizmu bo za vselej najtežje in najbolj odmevno tisto, kar se bo dogajalo na najvišjih gorah sveta. To je k sreči vse bolj jasno tudi novi generaciji slovenskih alpinistov, ki z velikimi koraki stopa na slovensko in svetovno alpinistično prizorišče.

Vsake nekaj let, ko pride nova generacija, se pokaže potreba po kadrovski odpravi, ali kot jo sam raje imenujem, odpravi mladih upov. Na razpis za Daulagiri, ki ga je lansko jesen objavila Komisija za odprave v tuja gorstva pri Planinski zvezi Slovenije, se je javilo več kot trideset kandidatov, vsak z bleščečo serijo izjemnih



Janko Meglič, Dušan Polenik in Tadej Golob po vrnitvi z vrha osemti-sočaka Daulagirija



Severno ostenje Daulagirija

Foto: Viki Grošelj

vzponov v domačih in tujih gorah. Imeli so vse razen tistega, zaradi česar so sploh kandidirali: izkušenj z velikimi višinami.

Vodjo odprave **Toneta Škarjo** – bil je edini, ki se je javil za to zahtevno in nevhvaležno nalogo – je čakala prva neprijetna naloga: izbrati deset najboljših med najboljšimi. Poleg podrobnosti v težavnosti vzponov je delno vlogo pri izbiri odigrala tudi geografska pokritost Slovenije. Alpinizem ima pomembno mesto v slovenskem športu in smiselno je, da omogočimo tudi čimboljše geografsko pokritje slovenskega prostora. Po dolgem tehtanju in premisleku se je Tone Škarja skupaj s člani KOTG odločil za takole ekipo:

Gregor Kresal, Tadej Golob, Dušan Polenik in Tomaž Jakofčič so predstavljali štiri najmočnejše alpinistične odseke iz Ljubljane. **Peter Mežnar** in **Blaž Stres** sta postala zastopnika vse močnejših plezalcev iz Primorske, **Andrej Markovič** je bil predstavnik Dolenjske, **Janko Meglič** in **Miha Marenče** sta zastopala tradicionalno močna gorenjska odseka Tržič in Kranj, **Grega Lačen**, najmlajši član odprave, pa je predstavljal Koroško. Deseterici pod Škarjevimi vodstvom se je pridružil še **Davo Karničar** s svojim smučarskim ciljem, **dr. Damijan Meško** pa naj bi skrbel za zdravje odprave. V zbiranje finančnih sredstev približno 120.000

ameriških dolarjev težkega proračuna se je izredno uspešno vključil **Rafko Vodišek** in tako sebi kot še nekaterim mlajšim omogočil mesto v ekipi. Kot petnajsti sem se tik pred odhodom odpravi priključil še sam. Poleg skrbi za prehrano naj bi bila moja naloga še vsestranski prenos izkušenj na mlajše.

Potek odprave je znan in rezultati tudi. Lahko rečem, da je šlo pri »Daulagiriju '98« za šolski primer odlično organizirane, vodene in izvedene kadrovske odprave. Mladi so se prizadevno vključili že pred odhodom tako v zbiranje denarja kot tudi hrane in opreme. Na enem od najtežjih pristopnih maršev do baze kakega osemitočaka so doživeli vse možne zaplete in pasti takega pohoda. Gora se je branila na vse mogoče načine: viharji, veter, sneženje, smrti članov drugih odprav. Kazalo je že, da bomo celo brez vrha odšli domov. Le z veliko mero vztrajnosti, poguma in predvsem potrpežljivosti pa nam je na koncu vendarle uspelo.

Od desetih mladih, ki jim je bila odprava namenjena, je eden presegel višino 7100 metrov, dva višino 7500 metrov, sedem preostalih pa je doseglo vrh. Kaj bi hoteli še več!

Zase lahko rečem, da sem vesel, ker sem s svojimi izkušnjami pomagal tej generaciji pri prvih korakih v visoki svet Himalaje. Še bolj me bo veselilo, če bodo pridobljeno znanje nadgrajevali in v prihodnjih letih tudi soustvarjali svetovni vrhunski himalajizem, tako kot je to počela moja generacija – ali pa še bolj.

Vikija Grošlja so na odpravi Daulagiri 1998 podprli:

Pokrovitelja: KOTG Ljubljana, Rok Govekar s.p. Ljubljana.

Darovalci: Loterija Slovenije Ljubljana, Slovenica Ljubljana, Kolinska Ljubljana, Iskra-Zmaj Ljubljana, Motvoz Grosuplje, Antron Izola, Napredek Domžale, Mesarstvo Krušič Ljubljana, Mesarstvo Arvaj Britof, Večer Maribor, Nedeljski Ljubljana, KE-FO Ljubljana, Unihem Tacen, Vika Turšič s.p. Begunje, Cestno podjetje Ljubljana, Gradis Ljubljana, Iglu šport Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport.

Slovenska odprava Daulagiri '98 – **Sponzorji:**

Finance: Nova Ljubljanska banka, Mesto Ljubljana, Lek Ljubljana, Krka Novo mesto, Elektroservisi Ljubljana, Elektro Ljubljana, SGP Primorje, Belinka Ljubljana, Mestna občina Novo mesto, TR/3 Ljubljana, Vlada RS Brdo Kranj, BTC Ljubljana, Tovarna bovnenov in plastike Lenart, Prevent Lenart, Henkel Ecolab Maribor, Timgrad, Nacionalna finančna družba Ljubljana, Hit Nova Gorica, Družina Ljubljana, SPL Ljubljana, Slikopleskarstvo Roblek, SENG, Gradis Ljubljana, Vrtnarstvo Gruden, Elektronabava Ljubljana, Gorenjska banka Kranj, Elektro Celje, Teleray Ljubljana, Mavrica Ljubljana, ANCHI inženiring Poljčane, Avtohiša Kolmanič & CO Maribor, Iskra zaščite Ljubljana, Radikovič Kranj, Geoplin Ljubljana, Viessmann, Gastronomik Šmarje-Sap, Ažman Lesce, Pivovarna Union Ljubljana, Kovinotehna Celje, Cetus Ljubljana, Loterija Slovenije,

NLB Krško, Pivovarna Laško, SZ Metal Ravne, GP Bežigrad Ljubljana, PD Novo mesto, Zavarovalnica Slovenica Ljubljana, Kontakt, MIBO, Metal profil, Studio 33 Marketing Ljubljana, Klima Petek, Nova KBM Nova Gorica, Občina Trzič, Javna razsvetljava Ljubljana, Ministrstvo za notranje zadeve Ljubljana, Tapro Ljubljana, MOL Ljubljana, Mitol Sežana, Alpina Žiri, Zdravilišče Atomske Toplice, Termo Škofja Loka, Avto-prevoz Gamed Trade Maribor, SCT Ljubljana, Zavarovalnica Triglav, Sava Kranj, Celjski sejem, Smart COM Ljubljana, Unior Zreče. Adriatic Ljubljana, Biring Trzin, Autocommerce Ljubljana, Iskra TEL, Rotomatika – Holding Hydrija, Nissan avto Ljubljana, Zavod za

gradbeništvo Ljubljana, Labod Novo mesto, Gorenjski tisk, Tiskarna Tone Tomšič.

Oprema in storitve: Alpina Žiri, Kontiki Solar, IT Brezovica, Elan Begunje, Beti Metlika, Kolinska Ljubljana, MONT Kozje, J & K, Annapurna Ljubljana, Terra sport, Lek Ljubljana, Krka Novo mesto, Motvoz in platno, Induplati Jarše, BVS Novo mesto, Vrh Trzič, Dumo Ig, Dia studio Klemenc Ljubljana, Kefo Ljubljana, Fructal Ajdovščina, Gorenjka Lesce, Mercator Ljubljana, Mercator Emba Ljubljana, Iskra Zmaj Ljubljana, Teol Ljubljana, Kompas Holidays Ljubljana, Intereuropa Brnik, Studio Kocbek Ljubljana, Etiketa Žiri, Ljubljanske mlekkame, Pivovarna Laško.

PRED 20 LETI JE BIL PRVI TELEVIZIJSKI PRENOS Z VRHA NAJVIŠJE GORE SLOVENIJE

TRIGLAVSKI TV TEDEN

JANEZ KAVAR

Marsikateri »privikrat« v slovenskem pomnenu je povezan s Triglavom. Ob mnogih dogodkih sodi mednje tudi prvi neposredni televizijski prenos 26. avgusta 1978 z njegovega temena. Tedaj je bil to svojevrsten predvsem tehnični dosežek. Dandanašnji je mogoče vso potrebno tehnično opremo za takšen TV prenos stlačiti v dvajsetkilogramski nahrbtnik, takrat pa je bilo bistveno drugače. Vendar Triglav ostaja, kakršen je bil, prečljivo dokazuje novim in novim rodovom svojo neminljivost in vabi k novim podvigom.

Vseslovenski proslavitvi prvega pristopa štirih srčnih mož na Triglav se je avgusta 1978 hotela dostojno pridružiti tudi tedaj še edina slovenska TV. Programski projekt, ki ga je vodil **Beno Hvala**, je dobil delovni naslov »Triglavski TV teden«. Svoj vrh naj bi doživel s prvim neposrednim TV prenosom priložnostne proslave na samem triglavskem vrhu, in sicer v soboto, 26. avgusta, ter dan kasneje iz Bohinja ob odkritju spomenika prvopristopnikom. V TV tehniki smo dobili v realizaciji nemara do tedaj najzahtevnejšo nalogo, ki pa je večini udeleženi pomenila predvsem enkratni izziv. Lotili smo se je predano in z zanosom.

TEŽKA IN OKORNA OPREMA

Že konec marca 1978, slabih pet mesecev pred prenosom, smo se nanje začeli tehnično pripravljati. Julija so ob pomoči **dr. Mihe Potočnika** v (še) starem Domu na Kredarici padle zadnje programske odločitve o vsebini prenosov. Vodstvo RTV je nekaj dni zatem javnosti sporočilo, kakšen bo projekt, ki je imel dobršen kanček tehnološke senzacionalnosti.

Dvaindvajsetega avgusta je bilo priprav konec. Ob skrbnem načrtovanju je ostalo precej negotovosti, ki jih je pogojevalo vreme. Spričo majhnih tehničnih zmogljivosti, predvsem lahkih elektronskih kamer in prenosnih zvez, vse opreme ni bilo možno spraviti na Kredarico

pravočasno, ampak šele tik pred zdajci, komaj dan pred prvim prenosom. Tehnična oprema je bila okorna in temu primerno težka, večinoma pa niti ni bila namenjena za uporabo v pogojih, v kakršnih naj bi jo mi uporabljali. Transport naj bi opravil policijski helikopter, kar pa je bilo seveda odvisno od vremena. Vse opreme se je nabralo za skoraj šeststo kilogramov, na sam vrh jo bo potrebno spraviti nekaj več kot sto kilogramov. Med njo sta bila tudi po nekaj deset kilogramov težak agregat in linkovska naprava za zveze. Nekaj dni je del opreme potoval iz Krme proti Kredarici na hrbtih konj **Psnakovega Jankota**.

Triindvajsetega avgusta je nebo nad slovenskimi Julijci kot umito. Krma je še v megli. Vreme je ugodno za helikopterske lete. Z nekaj zaporednimi poleti je oprema zbrana na Kredarici. Prvi del logističnega problema je rešen. Pilot helikopterja **Andolšek** privoli v transport dela opreme še na greben med Malim Triglavom in vrhom. To nam je v veliko pomoč. Agregat, gorivo, kabli, naprava za zveze so kmalu varno shranjeni v Staničevem zatočišču pod vrhom gore. Pred večerom se nam s preostalim delom ekipe pridruži še **Franjo Meglič**, starosta slovenskih kameramanov, ki mu bo zaupano upravljanje s kamero na najvišji točki slovenske zemlje. Naposled še **Franci Pavšer** pripelje radijsko ekipo.

Ko smo razglabljali o tem podvigu, se nam je zdelo, da je bil najprimerljivejši tak krst radijski prenos s Triglava, ki pa ga je ljubljanski radio prestal že desetletje pred televizijo.

Večer pred prvimi javljanji v informativne oddaje naslednjega dne smo še enkrat do podrobnosti premlevali načrte za realizacijo prenosov. Vreme se je kvarilo in največ smo se ukvarjali z logističnimi problemi. Obdelali smo variante, če bi se pokvarila edina kamera na vrhu, s katero smo nameravali tvegati prenos, kajti rezerve nismo imeli; rezervna kamera bo prenašala s Kredarice, smo se dogovorili. Naštudirali smo tudi »štafetni« transport kamere s Kredarice na vrh, za kar

naj bi potrebovali manj kot trideset minut, naslednji dan pa smo sklenili načrt preizkusiti.

S KALAŠNIKOVOM NAD TV KAMERO

Razvil se je razgret pogovor o smiselnosti našega početja in etike do našega očaka. Mu ne bomo spet nekaj odvzeli? Ni to, kar službeno počenjamo, v nasprotju s tem, zaradi česar hodimo v gore? Mnoga vprašanja ta večer niso dobila odgovorov v mnogokaterih izrečenih mnenjih.

Štiriindvajseti avgust. Dež, megla. Vremenska napoved ni najbolj obetavna. Lotimo se tehničnega preizkušanja opreme in vzpostavljanja zvez z dolino. V Bohinju se nam pridruži številna ekipa iz reportažnih avtomobilov, kjer bo tehnični in programski center triglavskih TV prenosov.

Srečamo se s prvimi težavami. Odpove nam edini barvni monitor, na katerem lahko uravnavamo kakovost slike kamer. Odpove nam še eden od agregatov. Transport in nočna vlaga so storili svoje. Agregat popravimo, monitor ostane slep. Kritično bo, če zaradi vlage odpove agregat, spravljen v Staničevem zavetišču tik pod vrhom Triglava. Ključni aparaturi, kameri, delujeta. V uporabi ju imamo komaj dobra dva meseca, toda v takšnih pogojih še nikoli doslej nismo snemali z njima. Imata zanimiv izvor. Ta tip so ameriški inženirji razvili za neposredna poročanja o vojni v Vietnamu. Na enem izmed tečajev za uporabo kamer so mi pokazali ohišje kamere, zadeto iz kalašnikova, to streljanje pa sta oba, kamera in kameran, preživela. Izdelani sta zelo robustno, pa vendar upravljamo z njima kar se da previdno.

Pred poldnevom končamo preizkušanje, zveze s Kredarice v dolino so vzpostavljene. Kljub desetnam ur opravljenih različnih neposrednih TV prenosov se nas pomalem loteva vznemirljiva nervoza. S popoldanskim Obzornikom se oči slovenske javnosti začenjajo ozirati k Triglavu. Pokažemo jim, žal, lahko predvsem dež in meglo. V večernem TV Dnevniku Frenk iz nekaj kubičnih metrov majhne meteorološke opazovalnice na Kredarici Slovencem sporoča obetavno vremensko napoved za naslednji dan. Prvi preizkus je za nami. Jutri bo šlo z vrha bolj zares.

TELEVIZIJSKI BOJ ZA TRIGLAV

Petek, petindvajseti avgust. Vreme nas je uslišalo. Zajtrk nam posebej ne tekne. Že zgodaj smo na vrhu. Damo si opravka vsak s svojim pripravljanjem aparatov. Pogovori s kolegi na Krvavcu, Voglu in v Bohinju so kratki. Agregat užge. Kamera deluje. Zvok je. Iz Bohinja sporočijo, da dobivajo naš testni signal. Ura je enajst. Franjo obrne filter na kameri. Dolini se odpre pogled, ki ga je bilo doslej možno uzreti samo z vrha slovenske gore vseh gora... Torej gre! Zadovoljni poslušamo čestitke kolegov iz ljubljanskega studia. **Jože Hudeček** pove pred kamerom nekaj vznesenih besed.

Do večernih ur smo večinoma prosti. Živčno se sedamo po vrhu in uživamo v razgledih do »meja, kjer živi slovenski človek«. Vmes snemamo prispevke za

informativne oddaje in »na zalogo«, če nam jo vreme jutrišnji in pojutrišnji dan zagode. Vreme se kisa, nevihta na vrhu ne bo preveč prijetno doživetje.

Vztrajamo in večer spet prinese lepo vreme. Zbirajo se gostje, ki bodo nastopili v večerni neposredni oddaji z vrha, s Kredarice in iz Bohinja, ki smo jo imenovali »Boj za Triglav«. **Aleš Kunaver** potegne iz nahrbtnika steklenico piva. Nam za silno žeje, sebi za korajžo pred kamerom. Oddaja lepo teče, stotnijska ekipa televizijcev od Triglava do Ljubljane se je ujela. Nervoze ni več.

Dan počasi ugaša. Nagrajeni smo s čudovitim sončnim zahodom. Za hip posedimo na Malem Triglavu. **Šodr** zakuri svojo pipo. Z vseh strani se proti Kredarici zgrinjajo desetine lučk. V domu zasveti na oknih lučk. Vrh slovenske planinske organizacije slavnostno zaseda. Gorjanska godba igra. V zraku je čutiti velik praznik.

Pohitimo navzdol na Kredarico. Agregati pretakajo električno energijo v baterije aparatur, ki bodo jutri z nami vred na veliki preizkušnji. Izsušeni po celem dnevu, preživetem na vrhu, nam **Stine** postreže z juho in pivom, ki prijata kot že dolgo ne. Obenem pa je to zadnja kakršnakoli tekočina, ki jo je zaradi preobleganosti tisti večer na Kredarici sploh možno dobiti. Iz Ljubljane in Bohinja dobimo zadnje napotke in informacije za jutrišnji prenos. Vremenska napoved ni najboljša, pa tudi še ne zlovešča. Še kratek dogovor in ponovno preigravanje vseh variant ob različnih možnih zapletih. Korajžne spremlja sreča!

SLAVJE NA NAJVIŠJI TOČKI DOMOVINE

Slavnostni dan, sobota, šestindvajsetega avgusta. Tisti

Nova »Šlajmerca« v Vratih

Simbolično skupno rezanje otvoritvenega traku pred novo Šlajmerjevo kočjo, planinsko učnim vzgojnim centrom, je dokaz, da sta župan Kranjske Gore **Jože Kotnik** in predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar** lahko tudi partnerja.



Šlajmerjeva kočja v Vratih, zgrajena leta 1907, kot piše pod fotografijo, shranjeno v planinski muzejski zbirki v Mojstrani.

priljubljeni rek o rani uri in slovenskih fantih je menda pripravil Šrauf. Še v mraku smo na poti na vrh, pa smo že kot v koloni na avtocesti. Ko opredemo Triglav s kabli, stojali, mikrofoni in antenami, si zraven še zagotivimo svoj prostor pod soncem. Vendar se to sonce vse bolj zakriva s črnimi zlovesčimi oblaki. Raje ne razmišljamo, kaj bi se zgodilo, če bi prišlo do nenadne nevihte. Postavili smo tak »strelvod«, da mu ni para. Iz Ljubljane nam sporočijo, da s Hidrometeorološkega zavoda opozarjajo na nevihto, ki se vleče ob Soči po Trenti navzgor. Ponudijo nam možnost, da prenos pričnemo vsaj pol ure prej, vendar naj se odločimo sami. Kaj storiti? Ob Aljaževem stolpu s povabljenimi planinskimi gosti kramlja dr. Miha Potočnik. Na vprašanje o nasvetu iz doline zaškrtja z zobmi, pogleda v oblake in navzdol proti Zadnjici: »Če se jest kej spoznam na tale vreme, bo do poldneva še zdržov!« In je res!

Začnemo, kot je bilo načrtovano. Vemo, da doma pred televizorji sedi pol Slovenije, ki ji ni dano biti tu zraven, pa bi bila rada. Pa mnogi taki, ki jim bo naš prenos prvo srečanje s triglavskimi razgledi. Gorjanska godba zai-gra, Zupanovi iz Trziča zapojejo najlepšo Aljaževo pesem Triglavu. Kot bi nas še Bog uslišal, se megle razkadajo, prikaže se sonce. Smrcarjev Miha, dr. Potočnik, doživeto govori o štirih srčnih možeh, ki se jim je nemara pred točno dvesto leti odstrl enak razgled. Franjo tako lahkotno vodi svojo kamero z vrha navzdol v Vrata, pa nazaj na Prag, na Staničevo, čez Rž na Kredarico, poroma pod kipeče bele oblake in jo spusti proti Krmí... Pozabljena so vsa vprašanja o smiselnosti našega početja. Čutimo, da so oči tisočih uprte v razgleda, ki se jim odpirajo. Kakšni lepi občutki! Gor-

janski godbeniki napihujejo svoje zlatobleščeče instrumente. Glasba doni. Od triglavskih gora zamolko odmeva bobnenje velikega bobna. Kakšno slavje! Samo Triglav ga je vreden!

PRENOSI DRUGAČNE VRSTE

Po opravljenem delu posedemo v povsem opusteli jedilnici v domu na Kredarici. Dve uri po koncu prenosa je v TV sporedu najavljen posnetek. Vsi gostje so že odhiteli v dolino, v Bohinj, ki bo slavil jutri. Pred televizorjem se nam pridruži **Tof** in beleži naše opazke, ob katerih se zadovoljno in prešerno zabavamo. V Triglav začnejo udarjati strele, ulije se kot iz škafo. Danes jih pa bo mokrih! Prisedeta še gospodar Kredarice **Stane Kersnik** in oskrbnik **Štravs**. Zadovoljstva skoraj nimamo s čim zaliti. Včrnejša in današnja množica je bila prevelika za zaloge na Kredarici. Dež bo prinesel vsaj vodo.

Nedelja, sedemindvajsetega avgusta. Triglavsko slavje se je presejilo v Bohinj, k novemu spomeniku štirim srčnim prvopristopnikom. TV slika s Triglava in Kredarice naj bi bila samo še za kuliso bohinjskemu slavju. Pa se vreme ne da. Nočne nevihte so odele Triglav v žled, pred domom na Kredarici se skoraj drsamo. Iz Bohinja namigujejo, naj vseeno gremo in poskusimo priti na vrh. Zelo nevarno je. Problem nam razreši **dr. Andrej Robič**, ki strogo zabiča, da naj se nihče ne premakne navzgor, pa če jim je v Bohinju prav ali ne. Čez dobri dve uri se vreme razjasni. Zapiha veter, hladno je, skale se osušijo. Žal je v Bohinju spomenik že odkrit. Še urejanje in spravilo opreme, ki jo bo v dolino znosil helikopter – in naše delo je končano.

Ko bodo pri tej gradnji opremljena še skupna ležišča na podstrehi, bo objekt vreden 45 milijonov tolarjev. Sicer pa se pri tej nadomestni gradnji kaže dobra volja obeh organizacij: občine, ki je primaknila 21 milijonov, in Zveze, ki je dodala 6 milijonov tolarjev manj.

V mojstranskem planinskem muzeju hranijo fotografijo Šlajmerjevega doma iz leta 1907. V znak hvaležnosti primariju **dr. Edvardu Šlajmerju** za ozdravljenje je dovški župnik **Jakob Aljaž** leta 1901 odkupljeno zemljo od srenje Dovje namenil počitniški hiši zdravnika. Sam je naredil načrt in leta 1907 je bila počitniška hiša postavljena. Podaril jo je zdravniku.

Dve leti pozneje je plaz uničil prvi Aljažev dom. Dr. Šlajmer, dobričina, je zato podarjeno kočjo za eno leto odstopil planincem Slovenskega planinskega društva. Pred 46 leti so planinci PD Mojstrana stavbo odkupili od dedičev dr. Šlajmerja. Vse do leta 1985 je bila epicenter planinske in alpinistične vzgoje.

Pred dvema letoma so se mojstranski planinci odločili za nadomestno gradnjo. V hiši, ki so jo zgradili delavci jeseniškega Gradisa, bo prostora za 80 gostov. Ker je v neposredni bližini Aljažev dom, v novi Šlajmerjevi kočji niso uredili kuhinje. Nova Šlajmerca ostaja še naprej



Nov Šlajmerjev dom, pri gradnji katerega sta bila poslovna partnerja Občina Kranjska Gora in Planinska zveza Slovenije.

Foto: Mirko Kunšič

učno vzgojni center in tudi prostor za šole v naravi. Hkrati pa dokaz o neizmerni planinski volji. Aljaževa žetev še vedno rojeva sadove. Na to so v PD Mojstrana, ki praznuje 70-letnico, še posebno ponosni. Upravičeno.

Mirko Kunšič



Ekipa ljubljanske televizije, ki je 26. avgusta pred 20 leti pripravila prvi neposredni TV prenos z vrha Triglava in s Kredarice; iz Bohinja so slovenski televizijci dan pozneje prenašali odkrivanje spomenika štirim srčnim možem.

Hitimo v Krmo. V Kovinarski koči nas čaka nekaj pake-tov piva, darilo pivovarne Union. Kakšno prešerno veselje! Veselica, da takšne teh dvajset let od takrat ni bilo več...

Pa je v ponedeljek, osemindvajsetega avgusta, treba še enkrat na Kredarico. V slabem vremenu helikopter ni mogel poleteti, kameri pa morata v Anglijo na vgradnjo v nov reportažni avto. Kar zajeten zalogaj tovorimo sami iz Vrat. Predvsem zveze za sporazumevanje in koordinacijo, ki jih zaradi potrebne robustnosti miniaturizacija še ni dosegla. Do večera se na Kredarici zbere jedro tehnične ekipe in skupina gorskih reševalcev iz Mojstrane in Trziča, ki bo pomagala pri realizaciji – zdaj drugačnih – prenosov.

Naslednje dni je vsa oprema naposled v Ljubljani, ameriški inženir, ki naj bi jo pripravil in pregledal za pre-

voz v Anglijo, pa dobtedeno meče obe kameri po stopnicah. Mi pa smo ju pet dni tako pestovali in previdno prenašali s Kredarice na vrh in nazaj!

Čez teden dni je bila na največji ameriški razstavi TV tehnike v Las Vegasu na razstavnem prostoru RCA slika s Triglava, naš slovenski Aljažev stolp in njihova ameriška kamera!

Prvi TV prenos s Triglava smo pripravili **Libor Anderle, Vili Bitežnik, Peter Culetto, Janez Černic, Marjan Gros, Peter Habicht, Jože Hudeček, Janez Kavár, Ernest Kobolt, Bogo Kovačič, Tom Lajevc, Janez Lončar, Franjo Meglič, Bogdan Mikše, Peter Patermost, Igor Pfeifer, Nadislav Rožič, Miro Smodiš, Jože Šimenc, Stane Šmid, Milan Šolinc, Stine Vardjan, Mitja Zatler** in stotinja RTV-jevcev v Bohinju, na Voglu, na Krvavcu in v Ljubljani.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

BUDOVO OKO

DUŠAN JELINČIČ

»Vse prvine literature je mogoče spraviti v alpinistični roman ali novelo, pa naj bo izmišljena ali resnična,« pravi **Duško Jelincič**, tržaški pisatelj in novinar, ki se je po (vsaj) dveh planinskih romanesknih pripovedih v knjižni obliki, po knjigah *Zvezdne noči* in *Biseri v snegu*, ki ju je napisal po vrnitvi s svojih dveh himalajskih odprav, na *Broad Peak* in *Mount Everest*, zdaj predstavil še s pravim alpinističnim romanom *Budovo oko*. Knjigo je izdala koprška založba *Lipa*, v njej pa o popolnoma izmišljenem dogodku piše tako, kot da bi se pravzaprav lahko zgodil. Kot je zapisano na zavihku te njegove knjige, se v Jelincičevem alpinističnem romanu ob realističnem fabuliranju in zanimivem zapletanju dogajanja soočata dva svetova, vzhodnjaški, ki se, zazrt v duhovnost, manj zanima za zunanje dogajanje, in zahodnjaški, ameriško-evropski svet, ki ob zaupanju v tehnično popolnost in moč razuma hlepi po bleščečih dosežkih na materialni ravni življenja, pa tudi v alpinizmu.

Zgodba romana je navidez preprosta: na *Mount Everest* se odpravi ekspedicija, katere večino sestavljajo mladi alpinisti, ki bi kajpada želeli priti na vrh sveta, vodja odprave in njegov prijatelj pa sta na poti predvsem zato, da bi zvedela za usodo svojih prijateljev alpinistov, ki sta pred nedavnim ostala na tej gori. Tako se glavni junak odpravi na *Južno sedlo* in še višje, tik pod vrh *Everesta*, kjer se, očitno zaradi blodenj ob pomanjkanju kisika, sreča s svojima prijateljema in tudi z znamenitima alpinistoma **Malloryjem** in **Irvinom**, ki sta že davnega leta 1924 plezala na to goro, ostala na njej in svetu pustila skrivnost, ali sta umrla med vzponom na vrh ali potem, ko sta se z vrha že vračala. Junaku iz romana povesta, da sta na gori ostala, potem ko so se jima razkrile skrivnosti, vidne samo z vrha *Everesta*. Junak iz romana pa se »tam zgoraj«, na meji med življenjem in smrtjo, sreča tudi s tibetanskim menihom, ki mu prepričljivo pripoveduje, da niti **Mallory** in **Irvine** nista bila prva na vrhu, kajti dávno pred njima so tja gor prišli tibetanski menihi, pregnani iz samostana **Rongbuk**, ki so se naselili pod *Čomolungmo* in nekega

lepega dne tvegali vzpon na vrh, o čemer menda celo obstaja dokument v zazidani meniški celici nekje v Tabetu.

Kakorkoli že, alpinistični roman Dušana Jelinčiča Budovo oko je napeto branje. Za pokušino z dovoljenjem založnika in avtorja objavljamo odlomek, ki naj bo povabilo k branju celotnega dela. (Op. ur.)

Mark se je izmotal iz šotora in stopal za Tembo kot omotičen. Veter se je umiril, on pa se je zazrl v svoje misli. Sedlo je povsem drugačno, kot sem si ga predstavljaval, se mu je vsiljevalo v možgane. Tu je kot na luni ali v neki drugi dimenziji. Svet zunaj sveta. Tu ni zraka in so zato misli počasne in gibl okorni. Tu ni prostor zame! ga je prešinilo.

Toda... toda hodiva že dolgo, neskončno dolgo! Kje je ta prekleti kisik? Saj sta ga šerpa pustila v snegu skoraj pri šotoru. Zakaj se pot do jeklenk tako vleče? Poklical je Tembo, ki je bil nekaj korakov pred njim, a zapacana rdeča bunda se ni ustavila. Mark je zato napel pljuča in zaklical njegovo ime na ves glas, ki ga je premogel. Naposled se je šerpa obrnil in ga vprašujoče pogledal.

»Kje je kisik?«

»Tam! Kaj ga ne vidiš?«

Mark je pogledal naprej in jasno razločil oranžne jeklenke, ki so samevale v široki snežni kotanji. Zazrl se je vanje in sledil šerpovim korakom. Toda... saj se jim ne približujeva, čeprav hodiva! Toda... Toda, saj so še bolj oddaljene, kot so bile, ko sem jih gledal iz šotora! Kaj se dogaja? se je prestrašil.

Svoje vprašanje je glasno izrekel s strogim glasom, da bi zakril zadrego: »Temba, kaj se dogaja?«

»Kaj se dogaja?« je šerpa ponovil z zaigranim začudenjem. »Kaj ne veš? Po kisik greva...«

»Toda morala bi že zdavnaj priti do tja...«

»Bolj oddaljen je, kot si lahko misliš,« je skrivnostno odvrnil in se končno spet obrnil proti njemu. Ko je opazil Markov obupani obraz, je zmajal z glavo in prizanesljivo dodal: »Tako bova pri jeklenkah...«

Mark se je spet zazrl naprej mimo šerpovega ramena ter presenečen ugotovil, da se res približujeta kisikovim bombam. Še petdeset korakov in bova pri njih. Še dvajset, še deset... Končno jeklenke! se je oddahnil. Z ljubeznijo se je zazrl v hladno kovino in se nagnil naprej. Veter se je povsem umiril. Zavladala je nestvarna in prehrupna tišina.

Pogledal je okrog sebe. Ker se ni znašel v okolju, ki bi ga moral prepoznati, se je zmedel. Z očmi je zbegano iskal šotor, a ga ni bilo na obzoru. Stal je v nekakšni zaprti snežni kotanji, nad njim pa je lebdela nepredirna belina, podobna visokemu stropu mogočne katedrale. Le kako sem prišel sem? Kje je šotor? Kje je nebo? Kje so stene, ki bi morale stati okrog mene, in kje sta poti na goro in v dolino?

Bil je sam s Tembo v nekakšni drugi dimenziji osem tisoč metrov visoko. Edino, kar ga je povezovalo z življenjem in je pričalo, da ne sanja in se mu ni zmešalo, so bile jeklenke kisika živo oranžne barve. Kje sem? Preklete, kje sem?

»Temba, kje sva?«

»Bi res rad vedel, kje sva? Se nočeš raje vrniti v dolino?«

Mark je obstal v razjedajočem dvomu. Hotel je že odgovoriti, da želi pozabiti na vse, kar se nerazumljivega dogaja okrog njega, in da hoče le v dolino, a se je nenadoma spomnil na Jima in Tonyja. Prijatelja, ki sta izginila prav v teh skrivnostnih snežnih puščavah, sta mu narekovala odgovor: »Nočem se vrniti v dolino. Prej mi povej, kje sva...«

»Kot hočeš... Takoj ti bo ustrezno,« je slovesno obljubil Tembov glas.

Zapihalo je močnejše in sneg, ki se je vrtinčil okrog Marka, je za trenutek ustvaril bel neprebojen zid. Ko se je narava unesla, je dvignil pogled. Začudil se je, ker ni več videl rdeče šerpove bunde s črnimi madeži, temveč je zagledal drugo postavo, ki se je nenadoma izrisala v bližini. Osupnil je, ko pa je hotel spregovoriti, se ji je zazrl v obličje in se takoj čudežno pomiril.

Vanj se je uperil pogled ponosnega starčevskega obraza z naklonjenimi in vedoželjnimi modrimi očmi.

Starec, ki ga globoke gube na obrazu niso skrunile, temveč so zaljšale prsteno, a lepo kožo, je stegnil roke proti njemu in sproščeno dejal: »V tvojih očeh vidim vprašanje...«

Mark je z muko dahnil le dve besedi: »Kje sva?«

»Odgovorim ti, če mi boš verjel...«

»Verjel ti bom, prijatelj, samo povej, kje sva in kaj se dogaja...«

Neznanec z bakrenimi gubami in modrim pogledom je končno jasno poudaril: »Razložil ti bom s preprostimi besedami, da boš lahko razumel... Sva v medčasu vseh možnosti. V vmesnem času izginjajoče bolečine. Ta kraj se imenuje Kraljestvo velike poti...«

Mark ga je začarano gledal in ni zmogetl niti besede, modrec pa je nadaljeval: »To je prag tistega, kar s preveč obrabljeno, površno in neprimerno besedo imenujemo večnost...«

Mark se je zdrznil in pomislil na Jima in Tonyja, neznanec pa ga je poučil: »Ne glej me tako začudeno. Tu ni nobenih čarovnij... Le premisli. Človek se v dolini življenja peha za nesmrtnost, ta pa se s preprosto besedo imenuje spomin. Ljudje se najbolj bojijo pozabe in bi za nesmrtnost žrtvovali vse...«

Mark je sam sebe presenetil z vprašanjem: »Ampak če je ta kraj... prag večnosti, pomeni, da je nekje tudi večnost...«

»Res je. Kraljestvo velike poti je prag Kraljestva velikega miru, ki je večnost sama, torej spomin, ki ne umre. In vsi tisti, ki so na veliki poti, si želijo postati spomin...«

»Ne razumem,« je kratko vzdihnil Mark, ker se je bal, da bi modrec utihnil.

»Razumeš, razumeš, in tudi vem, kam hočeš priti. Toda postopoma. Tisti, ki je tu, je še poln želja in strasti, ki povzročajo bolečino, želi pa si le v kraj in čas, kjer ni več bolečine, torej kjer ni več želja in strasti. To je kraj popolne sredine, kjer se nihče več ne peha za nič, kjer so vsi cilji, kar bi si jih lahko kdo zaželel, neresnični ali že uresničeni... Si razumel, zakaj vmesni čas?«

Mark se je zbal premolka, ki je nastal. Začel je slutiti tis-

to, zaradi česar se je odpravil na goro. Negotovo je pogledal starca. Ta mu je z očmi povedal, da bo še trenutek počakal z razkritjem.

»Kdo si pravzaprav ti?«

Neznanec se je prizanesljivo nasmehnil, razširil roke kot svečenik, ki daje odvezo, in odgovoril: »Jaz sem nekakšen... gospodar časa. Sem tisti, ki srečuje take, kot si ti, in skuša razumeti njihovo pehanje ter ga opravičiti...«

Mark ga je prizadeto pogledal. Modrec mu je dal znak, naj še malo potrpi:

»Dolgo sem bil budistični menih v samostanu Rongbuk ob vznožju Sagarmate na severni, tibetanski strani. Moje življenje je bilo dokaj preprosto in asketsko. Vsak dan sem vstajal pred zoro, molil, opravil kako ročno delo in pomagal bolnikom, predvsem pa mislil na svojo dušo. Pojedel sem pest riža na dan in ob tem bil srečen. Toda srečen sem bil predvsem zato, ker sem imel nezasluženo pravico, da sem se lahko vsako jutro, ko sem vstal, zagledal v sveto goro Sagarmato. A privilegiji vedno ustvarjajo zavist, in mi, ki smo živeli v samostanu Rongbuk, smo morali plačati to človeško šibkost, ki se je porodila prav pri tistih, ki bi se morali prvi varovati pred njo. Druga, močnejša sekta menihov je namreč neke noči prišla k nam in prosila za gostoljubnost. Seveda je nismo odrekli, toda še tisto noč so nas ti menihi, mnogo številnejši od nas, pregnali iz soban ter nas s silo vrgli iz samostana. Tisti, ki so se upirali, so bili pobiti, drugi smo se porazgubili v mrzlo noč. Vsak je šel po svoje, saj smo bili vajeni puščavniškega življenja in smo se neradi družili v večje skupine. Eni so šli v notranjost dežele, kjer je podnebje milejše, sam pa sem se skupaj z manjšo skupino menihov zatekel visoko na ledenik Rongbuk, tik pod vznožjem Sagar-

mate. Tam smo nadaljevali življenje, ki smo ga živeli prej. Nismo verjeli, da bomo lahko srečnejši, kot smo bili v samostanu, a v resnici smo bili. Tudi tokrat smo se, komaj smo vstali, zazrli v Sagarmato, a bili smo ji mnogo bližji. Nasilneži, ki so nas zrinili iz samostana, so dobro vedeli, kje smo, a so nas pustili na miru. Dokler...«

Mark ga je vedoželjno pogledal: »Dokler?«

Modrec je obmolnil in se zamislil, preden je nadaljeval: »Pravzaprav sem ti povedal vse... kar lahko veš...«

V premolku, ki je nastal, je Mark pogrnil, se vzravnil in končno, čeprav z velikim naporom, zastavil tolikokrat odrinjeno vprašanje: »Če je ta kraj tisto, kar praviš, da je, pomeni, da sta tu tudi... moja prijatelja... Jim in Tony...«

Menih se je postavil v slovesno držo: »Tu je mnogo ljudi, ki skušajo utišati bolečino in postati spomin... Da, Mark. Tu sta...«

»In... se lahko srečam z njima?« je plaho vprašal.

Menih se je otožno, celo malce žalostno zazrl vanj, preden je odgovoril: »Lahko ju srečaš, toda vedi, da boš razočaran...«

Marka je obšel neskončen občutek sreče, da se je opogumil in samozavestno prikimal: »Tvegal bom...«

»Kot hočeš. To je tvoja izbira, kot vedno...« je menih dejal in se umaknil za nekaj korakov.

Tedaj je Mark zaslišal za sabo glas, ki se mu je zdel znan iz že zdavnaj zbledle preteklosti. Ko se je obrnil, je zagledal dve smehljajoči se postavi, ki sta stegovali roke v pozdrav.

Najprej je objel Jima, nato še Tonyja in se jima zastrmel v obraz. Taka sta bila, kot ju je srečeval pred leti. Vesela in razigrana, a obenem otožna in zaskrbljena. Kot da bi se zanju čas ustavil.

Ni hotel takoj spregovoriti, ker se je bal, da bi razbil čar trenutka ali se celo prebudil iz sanj in se zavedel, da doživlja le utvaro, ki jo je na himalajskih vesinah ustvarila muhava igra bogov ali narave. Vseeno se je končno odločil, da jima bo zastavil vprašanje, zaradi katerega se je povzpel na goro: »Povejta, kaj se je zgodilo.« Jimov obraz se je zresnil. Pogledal je Tonyja in vzdihnil, preden je spregovoril: »Zakaj sprašuješ? Kaj ni bolje, da ostane skrivnost?«

Mark je v pričakovanju molčal, Jim pa ga je gledal z naklonjenostjo v obeh: »Kot hočeš... Vse ti bom razodel. Obsojena sva na to, da morava vedeti. To ustvarja bolečino, ki se bo naпослед polegla, ko ne bo več vprašanj in bodo vsi odgovori znani. Takrat bova dosegla mir. Vem, zakaj hočeš priti do spoznanja...«

Mark ga je vprašujoče pogledal, Jim pa se mu je grenko nasmehnil: »Ne, ne zato, ker hočeta s Paulom razkriti skrivnost najine smrti, temveč ker imaš v sebi kal strastne želje, prav tiste, zaradi katere sem jaz izbral pot v medčas in vzel s seboj še Tonyja...«

»Ne razmem...« je odgovoril Mark.

»Razumeš, razumeš... Sedaj si izbranec s turkiznim kamnom vedoželjnosti, Budovim očesom, ki pelje v bolečino in nato v mir...«

Mark se je usedel na nekakšno ledeno izboklino, ki je

Vem, stotič že poslušam veter peti

VINKO HROVATIČ

*Vem, stotič že poslušam veter peti,
ki v mraku mi pozdrav prinaša
izpod Jelence, vselej plaho vpraša,
povem naj, kaj mi mora razodeti.*

*Le kaj? Povej, zakaj so veje suhe,
zakaj ti liže dež le gole skale,
kam so se rožice dišeče dale,
zakaj noči so v gozdu strašno gluhe.*

*Mi veter bukev staro je podrl,
da z njo starosti sem ponos zgrabila,
zdaj strah me je, kam se bo piš uprl.*

*Pod težo bukve rože so zamrle,
zdaj vse je preč, kar zvešto sem ljubila,
še veje ptičem so peruti strle.*

bila podobna sedežu, a ni čutil mraza. Isto sta storila Jim in Tony, tako da so sedeli kot v prijateljskem pomenku ob pijači.

Jim je tiho začel: »Najina odprava na Everest je tekla brez najmanjših zapletov. Bila sva odlično pripravljena in strastno sva si želela priti do vrha. Na odpravi sva bila v glavnem z mlajšimi alpinisti, a je nanese, da sva bila prva, ki sva poskusila proti vrhu in ga tudi osvojila. Šlo je tako gladko, da nisem verjel svojim očem in sem v preblisku treznosti, ko sem užival popolno srečo na vrhu Sagarmate, pomislil, da bom moral zanjo plačati visok davek. Le kaj sem naredil, da sem si zaslužil ta trenutek popolnosti? S Tonyjem sva na vrhu vztrajala več, kot sva načrtovala. Hotela sva čim dlje odložiti trenutek povratka, ko bova zapustila kraj popolnosti. Naposled sva se morala posloviti od vrha, da naju ne bi

v pobočju presenetil mrak, in se s težkim srcem obrnila v dolino. Vsak korak navzdol je bil trd udarec v razbolelo dušo. Ko sva zagledala šotore na sedlu, se naju je pototil obup. Bila sva na vrhu, kjer sva doživela najvišjo blaženost. Vse tisto, kar se bo zgodilo po osvojitvi vrha, bo grše od tistega, kar sva občutila na temenu Sagarmate. Vsak korak, ki ga bova odslej prehodila, bo le pot navzdol... Ko sva prišla do šotorov in odvrгла nahrbtnika, sem si zaželel, da bi za vedno ostal v sanjah in se ne bi nikoli več vrnil v dolino. Ko sem tako razmišljal, se mi je približal šerpa in mi čestital za uspeh. Nato se mi je pomenljivo zazrl v oči in me toliko časa motril, dokler mi ni videl v najskrivnejši kotiček duše. Končno je vprašal: 'Jutri bosta šla v dolino... Ali ne bi raje ostala tu gori?' S Tonyjem sva se spogledala in nisva oklevala niti sekundo. In sedaj sva tu, kot sva se odločila. In tu nama je lepo...«

PLEZANJE NA ACONCAGUO (6960 m) IN MERCEDARIO (6770 m)

NAJDALJŠI DAN

MATJAŽ ČUK

Nekoč, pred davnimi leti, sem bral knjigo o gori. O njenih mogočnih viharjih, snežnih nevihtah, o ljudeh, ukovanih v led, ki so sedeli na njenih pobočjih – še leta zatem, ko so izginili.

O bojih, tragedijah in napetih trenutkih, ki jih je nemirno srce, željno pustolovščin, dobesedno požiralo vase.

Že takrat se mi je v najbolj skritih mislih rodila želja, da bi šel tja...

28. JANUAR 1995

Izpolnjene sanje? Uresničena želja, na katero pred leti niti pomisliti nisem upal?

Ali spet novo razočaranje – kljub neverjetni volji in pravi gorenjski trmi?

Me bo gora danes spustila ali bom spet nemočno gledal proti vrhu, ko bodo rjoveli nori argentinski viharji?

Ne vem. Danes bom dal vse od sebe. Tudi za prijatelja Bojana, ki je moral sestopiti.

Božični večer.

Ljudje prihajajo domov. Midva odhajava. Kranj, Ljubljana, Benetke. Benetke–London. London–Sao Paulo–Santiago de Chile. Saj res, prvič se peljem z avionom...

Tako čudno, pravzaprav smešno in nebogljeno sva se počutila prvih nekaj ur v večmilijonskem Santiagu z okrog 3000 dolarji za pasom! Temni, zagoreli obrazi, vsi so naju prebadali s pogledi, se ozirali za nama – vsaj tako se nama je zdelo... Čakala sva, da se bo kaj zgodilo... Pa se ni nič. Še isti dan sva se v trdi temi »pogumno« vrnila v hotel.

Naslednji dan se nama je doma skrbno narejen načrt popolnoma sesul. Za najine aklimatizacijske ture Marmolejo (6110 m) in Tupungato (6500 m) bi potrebovala dovoljenja, za kar bi morala čakati deset dni. Nič na svetu naju ne bi zadržalo v mestu; radovednost, pričakovanje in želja po doživetjih so bili tolikšni, da sva v hipu spremenila načrt. Argentina, Aconcagua – aklimatizacijo bova opravila kar na njej...

V obupni vročini – prišla sva iz zimske Evrope – sva garala tri dni. Iskanje uradov, knjižnic, zemljevidov... Prevozi, prenočišča, agencije, nabava hrane, prerekanje s taksisti, hotelirji in prodajalci, ki te poskušajo na vsakem koraku ogoljufati. Borba s španščino in mahanje z rokami. Angleško ne razume nihče. Komaj sva imela čas, da sva kaj pojedla.

Ponoči pa iskanje zraka pri 30 stopinjah in bitka s komarji brez upa na zmago. Spati se seveda ni dalo...

ACONCAGUA (6960 M) – PRVI POSKUS

Četrty dan je prinesel veliko olajšanje. S skoraj praznim nahrbtnikom lagodno stopava po široki stezi. Pred nama je Aconcagua. Njena slovita južna stena, o kateri sva toliko slišala in brala, je sedaj pred nama. Ne hitiva. Ni nama treba, danes bova prenočila na Confluenci, 3350 metrov visoko.

Nov dan pomeni prvo garanje. 26 kilometrov dolga in 1000 metrov visoka »ravnina« s hudo vročino in s prvim sopenjem zaradi višine me kar opazno zdelo. Po daljšem počitku na Plaza del Mulas (4230 m), kjer v množico šotorov postaviva še enega, se razpoloženje in občutje vidno izboljšata.

Bazno taborišče od Aconcagua je vredno opisa. Množica šotorov različnih oblik, velikosti in barv. Še mnogo več ljudi vseh narodnosti in barv. Obrazi, ki povedo marsikaj. Zagoreli, zabuhli, živo rdeči, opečeni, sijoči in

utrjeni. Še ena stvar se mi je globoko vtisnila v spomin: tista pot, ki je od zadnjega – najinega – šotora vodila navzgor. Kadar sva sedela ob šotoru, sem velikokrat pogledal na to pot. Po njej so odhajali na goro – nekateri hitro, drugi počasi, nekateri pa tako počasi, da sva večkrat premišljevala, ali sploh hodijo ali stojijo. Po njej so se vračali z gore vsi bolj ali manj utrjeni; za najbolj utrjene je bila steza kar malo preozka... Vsem pa se je na obrazu videlo olajšanje, spoznanje, da so prišli nazaj, med ljudi... Tudi naju so gledali. Ne vem kako sva se odrezala v tujih očeh...

Silvester. Četrti dan na gori in najin prvi delovni dan. Danes bova nesla večino opreme na prvi tabor Nido de Condore, 5350 metrov visoko, in se vrnila v bazo. Vsi moji treningi, vzponi, teki tukaj nad 5000 metrov ne pomenijo nič. Z veliko muko se vlečem, korak za korakom, piskam skozi nos in usta, lovim zrak in se neštetokrat prepričam, da ne smem odvreči nahrbtnika. Na cilju se sesedem na prvo skalo – na koncu moči, a neskončno zadovoljen, da mi je uspelo. Čez dobro uro vstaneva in zbeživa v »dolino«.

Ob osmih si voščiva novo leto. Brez šampanjca, pršuta, potice in podobnih dobrot. Nimava ne moči, ne volje, da bi počakala do polnoči, na argentinsko novo leto. Topla spalna vreča in vse štiri od sebe sta preveč mamljivi razlog, da se spraviva v šotor. Petarde, rakete in podobne »dolinske« razvade naju zbudijo in sredi noči si še enkrat voščiva. V Sloveniji je ura štiri in »najini« verjetno že spijo...

Deveti dan na gori sva pripravljena za vzpon na vrh. Imela sva srečo, ko sva si včeraj popoldne našla prostor v eni od dveh koč na Berlini (5800 m), zadnji stopnički pod vrhom. Zvečer se nama je pridružil Brazilec, ki mu ni uspelo priti na vrh. Odnehal je v Canaleti, 400 metrov nižje. Celo noč poslušamo tuljenje viharja. Zjutraj ni nič bolje. Vsak po svoje vegetiramo oblečeni v vse, kar imamo, in skrbno zaviti v spalne vreče. Termometer v bivaku pokaže -15 stopinj Celzija. Čaj v termovki je zmrazil. Lačen sem kljub višini, a ni volje, da bi zlezal iz spalne vreče, obul plastične čevlje, vzel posodo, šel ven v vihar in prinesel sneg...

UJETA V SNEŽENI KLETKI

Nova noč je še daljša od prejšnje. Ne morem zaspati. Ležim pri vratih in skozi špranje vidim zvezde, na milijone zvezd. Vihar divja z nezmanjšano močjo. Premišlujem o nemoči in neskončnih 1200 metrih, ki naju ločijo od vrha. Deset dni nisva videla oblaka na nebu, tudi jutri bo enako. Da bi le veter ponehal, vsaj malo, potem bova odšla proti vrhu... Dolgo ne bova vzdržala tu gori...

Jutro prinese novo razočaranje. Zdi se, da je vihar še močnejši. Prestavljamo odhod, čakamo, nato obupamo. Čez dan si skuhamo nekaj toplega. Brazilec razdeli nekaj piškotov in čokolado, pravo bogastvo za naju z Bojanom, ki sanjava o klobasah, kruhu, pizzi in podobnih dobrotah. Sam ne je nič. Samo spi. Ves dan in celo noč.

Tretja noč na Berlini in že peta nad 5300 metrov je natančno taka kot prejšnji dve: spet zvezde na nebu in

glasba do jutra. Dolge ure brez spanja in premišljevanje o lepših stvareh. Danes bova kljub viharju poskusila. Zmanjkuje nama hrane in treba bo navzdol, po nove moči.

Okrog sedmih se nama zdi, da je tuljenje nekoliko ponehalo. Oblečeva vse, kar imava, in zlezava iz bivaka. S težavo se počasi dvigava. Za vsak korak v viharju porabiva ogromno moči. Za robom naju sunek vetra skoraj vrže na tla. Velik oblak, podoben ribi, se vrtil na grebenu. Vsi obračajo. Nimava sreče. Pobereva opremo in sestopiva v bazo.

Čez dva dni sva pripravljena na nov poskus. Še tretjič se soočiva z »dobro znanimi« serpentinami, ki vodijo na Nido de Condore. Nahrbtnika sta še težja, hrane imava za šest dni. Danes je trinajsti dan na gori. Tisoč šeststo metrov višinske razlike do Berline prehodiva v sedmih urah. Bivaka sta polna, zato postaviva šotor. Sonce stopi oblake, ki so se čez dan podili po grebenih. Večer je mrzel, a lep.

Četrta noč na 5800 metrih je najbolj nora od vseh. Okrog enajstih se začne stari ples. Sunki viharja so tako močni, da se bojiva, da naju bo s šotorom vred odneslo. Palice se upogibajo skoraj do glave, strah naju je. Okrog štirih nama vihar strga vrvico, ki drži zunanjo plahto. Potem jo drživa, da nama je ne bi odneslo. Jutro prinese še eno razočaranje: zunaj sneži. Vihar besni z nezmanjšano močjo. Pripravljava se na beg z gore.

Ob prvem svitu se odločiva. S težavo podreva šotor. Sestopava. Sneži vedno bolj. Vihar otežuje hojo, zebe me v noge in roke. Sneg in ledena zrnca naju tolčejo po obrazu. Debela plast ledu mi v nekaj minutah prekrije očala. Ne vidim nič. Na slepo, po občutku, stopam za Bojanom. Kaj klavarno se počutim. Gora mi je izpila precej moči. Sestop se spreminja v boj za življenje. Po treh urah sva v bazi. Medtem je tu spodaj zapadlo 15 centimetrov snega.

Sneži dva dni nepretrgoma. Umakneva se v pol ure oddaljen hotel. V bazi je že 30 centimetrov snega in še vedno sneži. V dolino je v teh razmerah nemogočih 38 kilometrov. Ujeta sva v hotelu, v kletki. Nihče ne ve, koliko časa bo to še trajalo. Po radiu izvemo, da je sneg zapadel tudi v dolini. Na Nidu ga je več kot meter, na Berlini meter in pol. Zadnji trenutek sva pobegnila z gore.

Sediva pri mizi in gledava skozi okno. Ubupen dolgčas in občutek nemoči od časa do časa prekinjajo ljudje, ki izmučeni kapljajo z gore. Gora se prazni. Vsi, ki včeraj niso sestopili, se danes z velikimi težavami prebijajo v dolino. Z obrazov se jim bere, kaj so v zadnjih dneh preživljali na gori. Nihče ne ve, kaj se dogaja v najvišjem taboru, na Berlini (5800 m). Zgoraj resno grozijo plazovi.

Šestnajsti dan prinese nebeško zimsko jutro. Aconcagua se je zbudila pobeljena od vrha do tal. Prava zimska pravljica. Redkim je dano, da v tako kratkem času doživijo Aconcagua v dveh skrajnih letnih časih. Med izbranci sva tudi midva. Čudoviti pogledi poplačajo vse napore in odrekovanja prejšnjih dni.

Dolga, bela gaz se vije v dolino.

Preveč je bilo preizkušanj in smole, da bi ostalo še kaj volje. Za zdaj sva naredila križ čez Aconcaguo. Dovolj imava prezebanja, boja z viharji, nečloveških naporov. Vračava se v toplejše kraje. Nabirati moči, jesti, piti in človeško spat.

MERCEDARIO (6770 M)

Zbežala sva z gore, pregnali so naju sneg in viharji. Videla sva pobeljene gore, a sva vseeno že čez nekaj dni s še težjimi nahrbtniki z neizmerno voljo in optimizmom stopala po poti, ki ni bila pot, in se borila s podivjanimi vodami, ki so jih neutrudno zalagala snežišča, nastala v zadnjih dneh. Gore nisva poznala; imela sva le provizoričen zemljevid, a sva kljub temu našla pravo smer. Nad štiri tisoč metri sva pogumno zakoračila v deviško belino – sama samcata. Sneg je bil kot nalašč, tisti najslabše vrste, zahrbtn, ko ti noga skoraj drži, pa se potem le pogrezne v sneg prav do kolena. Nisva se hotela sprijazniti s porazom, preveč sva si želela vrha. Garala sva in v štirih dneh priplezala 5700 metrov visoko.

Tukaj na grebenu, skoraj teden dni od najbližjega človeka, se je narava še enkrat poigrala z nama. Nisva ponovila napake z Aconcague in sva skrbno in z velikim trudom privalila tridesetkilogramske skale in pričvrstila šotor. A nama je vihar, najin zvesti spremljevalec, pod steno in skozi mrežo ponoči nasul v šotorček okrog deset centimetrov svežega snega... Rjovenje viharja in ponoreli ples palic in platna sta naju spremljala še eno dolgo, negotovo noč...

Razum in trezna presoja sta premagala želja in s težkim srcem sva se odločila za umik.

V šestih dneh na gori nisva srečala nikogar.

ACONCAGUA (6960 M) – DRUGI POSKUS

Neprestani naporji so sicer načeli najino fizično in psihično počutje, nikakor pa niso omajali volje, ki je bila ob vsej tej smoli, ki sva jo imela, le še večja in bolj trdna. Ne vem, kdo nama je poslal ljudi, ki so naju povsem nepričakovano odpeljali z Mercedarija v dolino. Kdorkoli je že bil, prihranil nama je štiri dni mukotrpnege čakanja na obljubljeni prevoz sredi puščave, 2200 metrov visoko in 85 kilometrov od prvih ljudi, ob skromni hrani in čudni, rjavi vodi. Temu se reče sreča. Upam, da se naju bo odslej pogosteje držala, kajti brez dvoma jo bova še potrebovala.

Odločitev, da poskusiva še enkrat, je dozorela že nekaj dni zatem, ko naju je gora pregnala in sva ob hladnem pivu v dolini strnila neurejene vtise in zbrala svoje želje. Še vedno je nekje na vrhu v najinih mislih kraljevala Aconcagua. Šestnajst dni v njenem objemu preprosto ne moreš pozabiti.

1842 in 1843. To sta številki najinih dovoljenj. Zgovoren podatek o pravem obleganju gore. Številka bo zrasla tja do 4000. Le vsak deseti srečnež se lahko pohvali z vrhom. Namenoma sem zapisal »srečnež«, kajti poleg volje in dobre pripravljenosti potrebuješ tudi obilo sreče. Gora je neusmiljena in mnogo dni z viharji lju-

bosumno zapre vse poti in grebene le zase. Ob pravem času moraš biti na pravem mestu.

Še malo eksotike sva si privoščila. Najela sva mule, toda ne le za prtljago, ampak tudi zase. Prvič v življenju sva jahala, in to kar šest ur in pol skupaj, kar je dalo 1600 metrov višinske razlike. Prijatelj Pablo nama je dal gonjače, ki so vso pot priganjali mule, da sva bila več v zraku kot v sedlu. Na strmem pobočju pod baznim taborom sva držala pesti, da bodo utrujene mule zmogle; padec bi bil usoden tako zanje kot za naju. Neznansko sem bil zadovoljen, ko sem pred hotelom »Na Mulah« zlezal na trdna tla in ugotovil, da je z nogami vse v redu.

Tudi to je Južna Amerika.

Naslednji dan sva polna upanja in pričakovanj zagrizla v dolge serpentine proti Nídu de Condore. Četrtrič. Vsak ovinek je dobro znana zgodba. Zgodba o težavah, naporih, snegu in viharjih. O slabem počutju, križah, razočaranjih. O pričakovanju in upanju.

Veseli žal ni trajalo dolgo. Okrog 5000 metrov visoko Bojan potoži, da mu je slabo. Počivava. Počutje se ne izboljša. Poskušava še malo, a ne gre. Bojan se odloči, da bo sestopil. Slovo je težko. Žalostno gledam za prijateljem, ki počasi stopa po dolgih vijugah, po katerih sva tolikokrat iskala pot k vrhu.

Ostal sem sam. Sam s svojimi mislimi in upanjem. Počasi se dvigam meter za metrom proti Berlíni. Težke preizkušnje so pustile posledice tudi na meni. A volja in želja po vrhu sta še vedno taki, kot sta bili na začetku.

Večeri se. Pred mano je težko pričakovani trenutek.

Ujeti trenutek

ALEŠ TACER

*Plaz drobnih
kamenčkov
prši
čez preval;
trop gamsov
zapušča
melišče.*

*Odmev
komaj slišen
dotakne uho,
že skala
zakrije
njih stalno
igrišče.*

*Trenutek
prekratek
je v času
brez konca;
privid izpuhti
v gorá
zatočišče.*

Sedelce, za katerim so šotori, kjer bom lahko odložil tolikokrat preleteli nahrbtnik, ki mi žre voljo in načerjenja energijo.

Na gori je še šest Slovencev. Hvaležen sem jim za ponujeno juho; vredna je več kot najboljši zrezek v dolini. Medtem ko z užitek srebam toplo juho, sonce počasi izginja za bližnjimi pettisočaki. Okoliške gore in vrh za nekaj minut zažarijo v škrlatnih barvah. Dan se poslavlja. Hladna sivina brezdušno zagrinja vrh za vrhom. Prižgejo se prve zvezde. Prihaja noč. Moja deveta nad 5200 metrov. Noč upanja.

Oster mraz me predrami iz razmišljanja. Prijatelji so drug za drugim izginili v šotore, v toplo zavetje spalnih vreč. Postaviti moram šotor in se pripraviti za jutri. Odločim se za prostor ob podrti leseni koči. S cepinom si v ledu skopljem okrog pol metra. Vesel sem, da me delo kljub višini ne utruja. Vhod obrnem tako, da mi noben vihar ne more do živega. Po mesecu dni preizkušenj sem postal previden.

V trdi temi zlezem v spalno vrečo. Prižgem kuhalnik in pristavim posodo, napolnjeno s snegom. Prijetna toplota me uspava. Večkrat se zalotim, da se le s težavo upiram skušnjavi. Ne smem zaspati. A kaj, ko oči kar same lezejo skupaj!

Skuham si polento, nato čaj za danes in potem še čaj za jutri. Okrog polnoči sem pripravljen in lahko zaspim.

28. JANUAR 1995

Zbudim se ob 4.48. Spal sem dolgo in dobro. Čudno tiho in mimo je. Pogledam iz šotora: zvezda pri zvezdi. In mraz, da takoj zaprem zadrgo.

Začutim priložnost, zato se začnem pripravljati za vzpon na vrh. Skuham si čaj in počem kekse z vanilijo. Pogrejem čaj iz termovke, ki sem ga skuhal včeraj za vzpon na vrh in ga varno shranil v bundo, da ponoči ne bi zmrznil. Pripravim nahrbtnik in oblečem vso obleko. Na vroči posodi pogrejem nogavice, nato pa na kuhalniku še notranje čevlje. Ob sedmih sem pripravljen.

Mrzlo, mirmo jutro, kot iz pravljice. Čisto drugačno od najinih viharov jutri. S počasnim, a odločnim korakom zagrizem v strmino. Toda kmalu nad Berlino naredim neumnost: preslabo sem pritrtil cepin in šele petdeset metrov višje opazim, da ga nimam. Ne preostane mi drugega, kot da ga grem iskat. Nekaj dragocenih minut in višinskih metrov me stane ta nevskečnost. Pozabim na »nesrečo« in nadaljujem po številnih serpentinah proti White Rocku (6000 m), zadnjemu primernemu izhodišču za vzpon na vrh. Res je tu danes kar veliko šotorov. Večja skupina se pravkar pripravlja na odhod. Potegnem naprej. Odlično se počutim. Za robom, skoraj 6300 metrov visoko, me preseneti osamljen šotor. Na strmem snežnem pobočju dohitim dva Nemca. Pogovor nam skrajša vzpon na bližnje sedelce.

Pred mano je znana prečnica. Na njenem koncu se začne zloglasna Canaletta, največkrat in s posebnim spoštovanjem izgovorjena beseda planincev in alpinistov, ki so se vračali z gore.

Privoščim si prvi počitek. Pobočje je še v senci in zelo je mraz. Piha mrzel veter, zato oblečem anorak in še

ene rokavice. Navežem dereze in vstopim v prečko. Kmalu se mi pripeti še ena nerodnost: navidez trdna stopinja je nenadoma popustila in dereze so zaškrtale na skali tako nerodno, da je rahlo razširilo zadnji del. Posledice sem začutil že kmalu, ko mi je čevljev hotel uhajati iz »okovja«. Ključ je zaradi varčevanja pri teži ostal spodaj...

Prilagodim se novi situaciji. Pazim, kako hodim. Pred mano je Canaletta. Pobočje se postavi pokonci. Upočasnim korak. Dihanje postane hitrejše, na vsakih nekaj korakov moram počivati. Z očmi si izberem cilj, nato hodim, štejem korake. Potem počivam. Nič ne gledam navzgor. Ne zanima me. Vidim le skalo, cilj pred seboj... In tistih nekaj korakov do odrešujočega počitka.

Nad mano so skale. Za njimi greben. Povedali so mi, da je tam vrh...

Konec snega na višini okrog 6700 metrov je nova točka, ki jo želim doseči. Potrudim se, kajti odločil sem se, da si bom potem privoščil daljši počitek. Od tam naprej je kamenje in do vrha ni videti več tako daleč.

SAMO DA NI TREBA NIKAMOR VEČ!

Sedem na skalo in popijem malo čaja. Pojem nekaj keksov. Sunkovito dihanje se počasi umirja. Oči lezejo skupaj, prijetna utrujenost me uspava. Nenadoma se zalotim, da me je za nekaj časa zmanjkalo. Ko se zavem, takoj vstanem in grem.

Potem gre nekaj časa bolje. Nato se ponovi stara pesem: nekaj korakov, počitek...

Na skalah je še slabše. Težko je stopiti tako, da bi stopinja držala na majavih skalah. Vsak zdrs in lovljenje ravnotežja pomenita dodatno porabo energije. Moči pa ni več na pretek.

Slabo sem ocenil razdaljo. Tisti rob tam gori je vedno enako daleč, vsaj tako se mi zdi. Zadnjih sto metrov do grebena mi gre zelo težko. Samo s trmo se vlečem po kamenju.

Ne smem odnehati! V osemnajstih dneh na gori je bilo vloženih preveč truda, volje in odrekaj. Predrob poznam njene mogočne viharje in snežne nevihte, da znam ceniti izjemen dan, ki mi ga je danes poklonila. Prilezem na greben. Pod mano je mogočna južna stena. Sprehodim se nekaj korakov proti Južnemu vrhu. Naredim dve fotografiji, slikam tudi Canaletto, po kateri se že podijo megle.

Počasi se vzpenjam po lahkem grebenu. Za robom se pobočje zravnava. Ob 16.15, po devetih urah in petnajstih minutah, stopim na najvišji vrh obeh Amerik, na 6960 metrov visoko Aconcagua.

Na vrhu ne občutim nobenega zmagooslavja. Samo da lahko sedem in mi ni treba nikamor več.

Na najvišjo goro Amerik, Aconcagua (6960 m) (28. decembra 1994 do 12. januarja 1995 in od 26. januarja do 1. februarja 1995), in četrty najvišji vrh Mercedario (6770 m) (17. do 22. januarja 1995) sva se skušala povzpeti **Bojan Turšič**, član PD Ljubljana Matica, in **Matjaž Čuk**, PD Kranj.

(Napisano v juliju 1995.)

ENAJST DNI NEPOZABNEGA POTEPANJA PO HRVAŠKIH GORAH

VELEBITSKI MEDVEDI

MATEVŽ ŠUŠTAR

Sonce se je že dotikalo vrhov Velebita, ko je najina di-ana ropotajoč puščala za seboj strme ovinke gozdne ceste skozi Sijasetsko Drago. Globoko pod nama je ostala vasica Raduč, stisnjena pod obronke Dobriča. Strma gozdna cesta se po 11 kilometrih naenkrat prev-ali na planjavo prelepe planote Bunovac. Kar brez besed ostane človek, ko nad Bunovcem zagleda nekaj kilometrov dolg greben najvišjih velebitskih vrhov. Bunovac je dva kilometra dolga planota, ki jo sestavlja-ta dve globoki vrtači. Nekje v globeli je studenec, od koder se začinja dolina Sijasetska Draga. Bogat pašnik, ki bi lahko nahranil veliko čredo živine, je zapuščen in prazen. Na jugu se vzpenja 1709 metrov visok Malovan, Segestin in Golič na zahodni strani zakrivata najvišji velebitski vršac Vaganski vrh, visok 1757 metrov. Parado najvišjih vršacov čisto na jugo-vzhodu končuje Sveto brdo s 1751 metri.

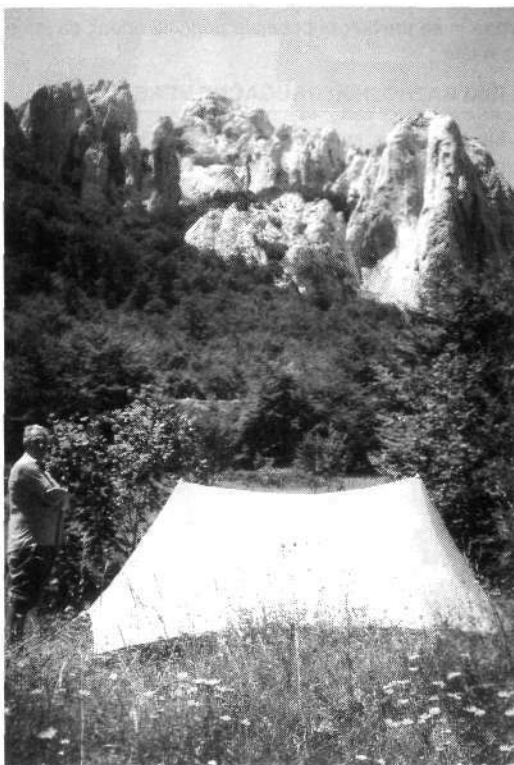
Po večerji stojim pred šotorom in ogledujem ta čudoviti svet. Na drugi strani vrtače opazim človeka, ki naju opazuje skozi daljnogled. Dolgo, zdi se mi da kar pre-dolgo strmi proti nama. Kdo ve, kaj si misli. Kaj naj si mislim jaz – znanci so me svarili pred odhodom na po-tep po Velebitu.

Zgodaj zjutraj podereva šotor, še vlažnega zmašiva v prtlačnik in oddrava po poti še dva kilometra naprej proti Medačkemu dolcu. Zaradi sinočnjega opazovalca skriva diano v gosto bukovo podrast, da je daleč od nepoklicanih oči. Tako dobro je skrita, da si moram do-bro zapomniti, kje je skrivališče.

SREČANJE S PASTIRICO IN OSKRBNICO

Oprtana s težkima nahrbtnikoma se napotiva po dolini-ci navzgor, išoč markirano pot proti planinskemu domu Štirovac. Kmalu spoznava, da je v Velebitu odlično markirana le glavna planinska pot, stranske poti pa so že pozabile na tiste čase, ko so se po njih potili markac-isti. Tudi pastirske steze so zaraščene. Nikjer ni krav, nikjer drobnice, nikjer človeka. Le divjad je okoli naju. Prepričana sva, da naju povsod spremlja skrben pogled medveda. Povsod najdeva njegove sledi: ni sicer preveč prijetno pri srcu, ni pa naju strah.

Spuščava se po široki dolinici navzdol, povsod okoli naju je prava podrtija od plazov podrtega drevja in po-lomljenega grmovja. Nekje stakneva že zbledelo markacijo. Dokaz je, da sva na pravi poti proti planoti Vagan, ki leži v globeli na severni strani Vaganskega vrha. Prijetno presenečenje je studenček Vaganac. Voda je kristalno čista in hladna in čeprav smo sredi sušnih poletnih dni, je izvir obilen. Nekeč lepo izdelano leseno korito je zob časa dobro obdelal. Napolnjeno z blatom in razkošnim močvirnim rastlinjem skrbi za pri-jeten okras suhe krajine. Po desetih metrih voda ponik-



Divjlina pod Bačića kukom na Velebitu 19. julija 1984

Foto: Matevž Šuštar

ne in priteče na plan verjetno daleč na vzhodu, v enem od izvirov reke Like. Od izvira je do Vagana še kar da-leč: spet gre pot navzgor, ne preveč strmo, a grmovje in podrto drevje precej otežujeta to pot. Končno se pre-ovali v prostrano dolinico, poraslo s sočno travo. To je Vagan. Tam nekje na zahodni strani ravninice mora biti steza, ki pripelje do Stajin. Iščeva jo.

Pravijo, da je najlažji dostop do planinskega doma Štirovac po cesti od Medaka do Krizajice in od tam po dobri gozdni cesti do Stajine, kje motorizirani planinci parkirajo svoje konjčke. Tista steza, ki pelje odtod nav-zgor na Vagan in naprej do planinskega doma, je menda dobro markirana.

Imam čuden občutek: nekje je nekaj, kar me vznemirja. Ivanka ostaja kakšnih sto metrov za menoj, ko se na-potim proti gozdu na drugi strani jase. Začutim oster vonj dima, kakršnega dajo suha bukova drva. Takrat se iz gozda zapodita dva velika psa, naredita okoli mene velik ovinek in se zaženeta v Ivanko. Zares ima srečo: kjerkoli je kakšen pes, se zažene vanjo, jo obgrize ali pa vsaj pošteno prestraši. Tako je že od otroških let. 393

Tudi ta dva sta jo spravila v obup. Končno sta zbežala v gozd in midva sva šla za njima. Globoko v bukovem gozdu je bila na opoldanskem počitku velika čreda ovac. Izza velikega skalnatega balvana se je vil tenek pramen dima. Pred menoj je sedela vsa prestrašena pastirica, stara okoli 50 let. V rokah je držala steklenico vode in se pravkar pripravljala pogasiti ogenj, da je ne bi našla.

LIŠKI RAZBOJNIKI DRUGAČNE VERE

»Majčice božja, kateri jezik govorita?« je polna strahu uspela vprašati. Slovenca sva, ji poveva, naju se ni treba bati. Pripovedovala nama je, da je iz planinskega doma Štirovac, da je do tja še dobro uro hoda in šele zvečer bo prignala ovce in jih zaprla v stajo, da bodo vame pred medvedom.

Povedala je še nekaj, kar mi je postala jasno šele čez nekaj let. Ne boji se medvedov, boji se le liških razbojnikov, ki pridejo sem gor tudi podnevi, ji vzamejo ovco ali jagnje in jo na koncu v zahvalo še pretepejo. Pridejo kot lovci in drvarji iz podvelebitskih vasi med Gospičem in Gradačcem, milici pa se ropov in napadov ne spleča prijavljati, ker nikoli ne najdejo nikogar, čeprav jih dobro poznajo. Ko sem teden dni pozneje mojima dvema sodelavcema, doma iz Like, povedal, kaj delajo »liški razbojniki«, kakor jih je imenovala pastirica Stana, sta oba naenkrat vzkliknila: »To nismo mi, to so oni!« Eni so katoličani, drugi pravoslavci. Česa takega Slovenci nismo nikoli poznali, zaradi tega sem vse skupaj tudi težko razumel.

Spet se sedaj lepo markirana in dobro uhojena steza dviguje navzgor od prevala med Liscem in Štirovcem. Od tod gre skozi dolinico Čorina prosina navzdol do jase Štirovac, kjer je ob bogatem izviru prijeten planinski dom Štirovac (1300 m). Nekoč je bila to razkošna lovska kočča, kar zgovorno pove za planinski dom nenavadna notranjost.

Pozno popoldne pohitva na Badanj (1638 m), lep, osamljen in zanimiv vrh. Spominja me na Suhi vrh nad izvirom Riječine. Še v gozdu, na južni strani vrha, je nešteto velikih kamnitih blokov in plošč, ki so proti vrhu vedno manjši, na pol poti pa se pobočje spremeni v travnato strmino. Oster vrh je razcepljen na dva roglička.

Razgled z vrha poplača nerodno hojo po kamnitih blokih in travnati strmini. Na severozahodu se vzpenja v nebo ogoleli vrh Visočice (1618 m), kjer sva bila pred tremi dnevi ob sončnem zahodu. Tisto noč sva hotela spati v Gojtanovem domu, ki je na robu gozda na zahodni strani Visočice. Po vseh informacijah bi dom moral biti odprt, tudi vode je tam dovolj. Čeprav je kapnica, je dobra; tako pravijo. Ko sva prisopihala tja gori, naju pričakajo zaprta vrata. Vse je skrbno zabito, le eno okno na podstrešju je razbito in verjetno je tam zasilni vhod. Za kaj takega nisva razpoložena. Pogledava še v cisterno: polna je vode, skoraj do preliva, in tam notri plava kos toaletnega mila. Zares prijazni ljudje, ki so sposobni v tem brezvodnem svetu uničiti skromne za-

VEČER V PLANINSKEM DOMU

Pohitela sva na vrh Visočice, ki je podoben Begunjščici. Travnate strmine vabijo na sočno pašo živino, ki je ni nikjer. Daleč na zahodu štrli proti nebu piramidast vrh Šatorine in ostra, skalnata Kiza, pred njima pa so mo-gočni neskončni jelovi gozdovi. Na vzhodu se vidijo vrhovi na meji z Bosno, tam na jugovzhodu so vrhovi Južnega Velebita, pred njimi pa stožčast vrh Badnja nad Štirovcem. Proti jugu oko zastavi svetleča se modrina morja.

Sonce se je pogrezalo za vrhove Severnega Velebita in vse daljše sence, ki so se priplazile iz doline, so naju priganjale k sestopu do planinskega doma in skozi Krivi gaj navzdol in čez Treseljavec do Jelove ruje. Tisto noč sva prespala pod vedrim nebom v podrtem hlevu. Tam je pravi poljši raj – vse polno jih je. Ponoči so naju polhi hodili spoznavat in ogledovat. Nič jih ni moglo pregnati, le lvankinih krikov niso prenesli.

Globoko doli pod strminami Badnja se vleče proti severu Grubišnin dolac, tam skozi pripelje steza, ki se pričenja v Medku ob železni cesti. Proti jugu pa je med Tadi-no glavo in Rapavcem preval Buljina, čez katerega je najkrajši pristop iz tega dela Like proti morju. Zet Boris je imel navado vsake zime prečiti Velebit iz Medaka v Liki proti morju do Starega Grada. Sedaj lahko vidim velik kos tiste poti, o kateri sem poslušal dolge zgodbe. Proti jugovzhodu so gola pobočja Štirovca in Babinega vrha, ki za hrbotom zakriva dolgo rajdo najvišjih velebitskih vrhov.

V planinskem domu je bila desetina planincev. Vsi so bili iz Zadra, od koder je tudi planinsko društvo, ki z domom upravlja. Od tam se je med najinim izletom na Badanj vrnil oskrbnik, ki je sedaj utrujen sedel v kuhinji, njegova žena Stana, tista pastirica iz Vagna, pa mu je ponižno umivala noge. Ko sem jo opazoval, sem imel občutek, da je zadovoljna, kadar njen gospodar osorno zahteva to in ono, ona pa to lahko hitro naredi.

Pod oknom so v staji blejale ovce. Soba je bila prijetna, posteljina čista, sveže oprana in zlikana, le luknje že dolgo niso bile zakrpane. Pa nič zato, spanec je bil odličen.

NA 1757 METROV VISOKEM VAGANSKEM VRHU

Ko so prvi sončni žarki obsijali vrh Badnja, sva že bila na poti proti studencu Marasovac. Tega dne je bila pred nama dolga pot, zato se nisva preveč obotavljala. Ob studencu sva postala le toliko, da sem iz globine potegnil zajemalko vode in jo popil. Imam namreč navado poskusiti skoraj vsak izvir, ki ga srečam na planinskih poteh. Tega dne sem postal žrtev svoje navade. Kmalu se je začelo: česar ni mogla narediti sončna pripeka, je naredila tista voda iz vodnjaka. Dobro uro pozneje sem bil ožet kakor suha krpa. Vsak korak je bil težji in krajši od prejšnjega, nahrbtnik pa je neusmiljeno vlek navzdol.

Steza vodi po golih južnih pobočjih Južnega Velebita. Že pod Babinim vrhom se v daljavi zablesti modrina Jadranskega morja. Tam daleč na jugu se v poletnih

vročinskih meglicah skriva italijanska obala. Takoj spodaj pod nami je Paški kanal, ki ga sem ter tja zarezaje hitri čolni in turistične jahte. V globeli se zablesti Babino jezero in ob njem steza, ki pripelje do Borisovega doma v Veliki Paklenici.

Pot se počasi vzpenja proti Vaganskemu vrhu. Kmalu naju čaka presenečenje: kakšnih 20 metrov proč je bila medvedka z dvema mladičema. Presenečeni smo se gledali, potem pa se je mama medvedka odločila spraviti se s poti. S širokimi zamahi tace je priganjala mladiča po skrotju navzgor. Ne vem, kaj je mladiča bolj spodbujalo k begu, mamini udarci po kosmati zadnji plati ali strah pred nama, ki sva ta prizor nemo in tiho opazovala. Zgubili so se v varnem zavetju na drugi strani grebena.

Prijeten je bil počitek na vrhu 1757 metrov visokega Vaganskega vrha. Ni bilo preveč časa za lenarjenje, pred nama je bila še dolga pot, jaz pa sem bil tako brezupno prazen.

Spet gre pot navzdol, steza v velikih lokih pelje po pobočjih nad globokimi vrtačami. Skozi Dolino cesarjev se vidi globoko doli zeleni Bunovac. Ozka pastirska steza pelje navzdol na pozabljeno planino. Pred nama je Malovansko jezero. V poletni pripeki je od jezera ostala le še mlaka. Za jezero nihče več ne skrbi; nekoč so ga pastirji iz Malovanskih pastirskih stanov čistili in vzdrževali, da so poleti v njem napajali žejno živino. Stanovi so danes podrti. Žalostno štrlijo v nebo kamniti zidovi in udrta streha. Nekoč je bilo tukaj življenje in menda ga nikoli več ne bo. Kruh, pridelan na teh višavah, je bil preveč trd in skop, turizem ob morju da več. Lastniki teh planin so prebivalci Ravnih Kotarjev, tistih vasi, ki se razprostirajo v ravnini severno od Zadra. Zanimivo: mislil bi, da bodo lastniki iz bližnje Like, pa ni tako.

PRAZNA VREČA NE STOJI POKONCI

Od daleč vidiva par, ki nama gre naproti. Lepo je videti v tej samoti človeka, posebno še, če ima enake name ne kakor ti. Tudi onadva sta bila turista; Nizozemca sta, kaže, da mož in žena, ki letujeta nekje okoli Zadra. Prišla sta iz Starega Grada skozi Veliko Paklenico. Kar lep kos poti je za njima. Ko jima poveva o srečanju z medvedji, se v zadregi in strahu zdrzneta. Ne vem, kako sta sprejela najine nasvete; verjetno sta mislila na tisto resnico, da je nasvete veliko lažje dajati kakor sprejemati. Prepričan sem, da medvedov nista srečala, saj sva se midva potepala že deseti dan po Velebitu in sva jih šele danes prvič srečala.

Pot se spušča po pobočju Lastve počez proti Čičini dolini. V daljavi zagledava Sveto Brdo (1751 m), najin današnji cilj. Še nekaj ur hoje je do tja, moj korak pa je vse težji. Teško mi je, ko povem Ivanki, da ne morem več naprej. Počivati, samo počivati, kliče v meni vsaka mišica; prazen sem, čisto prazen in brez moči. Zdi se mi, da za mene velja tisto reklo, da prazna vreča ne stoji pokonci. Sonce žge neusmiljeno, sence ni nikjer, povsod je le kamen in suha trava.

Ivanka pravi, da bo šla naprej, tja gor na vrh najine

današnje gore. Ker jo dobro poznam, nisem hotel ugovarjati. Kar si je zamislila, bo naredila. Vzela je čutarico čaja, jaz sem zadržal drugo napol prazno, zaželel sem ji srečno pot in odhitela je s hitrim korakom. Zaman sem iskal senco, kamor bi se mogel udobno zlekniti. Pod neko skalo sem našel grm ruševja in pod njim poskušal dobiti to sencico. Skoraj bi rekel, da zaman, saj je sonce tako hitelo čez nebeški svod, da sem vsakih deset minut moral iskati senco, v katero sem položil glavo.

Po stezi iz Paklenice sta počasi prišla dva konja. Pasla sta se in odšla naprej za suho travo.

Ivanka se je že davno izgubila v daljavi. Čez dolgo časa sem jo zagledal na vrhu Svetega Brda. Uspelo ji je! Tako kakor vedno.

Nad seboj sem zagledal mogočni ptici. Kmalu jih je bilo sedem. Ko so prijadrale bližje, sem presenečen spoznal, da so nad menoj največji ptici naših krajev. Beloglavi jastreb živi še v skalovju na severni strani otoka Cresa in na Velebitu. Nekoč je živel tudi v Julijcih. Pravijo, da je že 150 let minilo od takrat, ko je zadnji beloglavi jastreb živel v dolini Krme. Precej časa sem opazoval te mogočne ptice, preden so počasi odjadrale navzdol proti Paklenici.

BELOGLAVI JASTREBI IN MEDVEDI

Nisem mogel verjeti, da sta se na pot pod menoj takrat, ko sem bil zavzet z opazovanjem ptic, priklatila dva medveda. Igrala sta se kot otroka. Ruvala sta se in prekopicovala po poti in livadi ob njej. Lep prizor, ni kaj, le skrbi me, kaj bo, ko bo prišla Ivanka. Ali bosta medveda prej odšla, ali naj ju zmotim v igri in ju poskušam spoditi stran? Hvala Bogu, tudi Ivanka ju je opazila in skrita počakala, da sta se kosmatinca naveličala igre. Odhlačala sta po Čičini dolini navzgor proti Solilu, kamor je peljala tudi najina pot.

Vsa srečna mi Ivanka pripoveduje o tako željenem vzponu. Poplaknila je zadnje kapljice pijače in si po treh urah hoje skozi razbeljeno ozračje široke krnice Sijaset privoščila kratek počitek.

Sence so bile vse daljše, ko sva s sedla vrh Solila zagledala 500 metrov pod seboj zelene planjave Bunovca. Spet se je ponovila stara pesem: pot je bila opuščena, markacije le sem ter tja, prastare in zbledele. Prebijala sva se skozi gosto ruševje navzdol. Na mali jasi opaziva premikanje vej na drugi strani, na sredi pa povaljano travo in še čisto sveže kupček medvedjih iztrebkov. Torej tudi tukaj nisva sama! Ni časa za filozofiranje, kaj bo naredil medved in kaj naj storiva midva. Hitiva, ker naju priganja noč. Po skrotju gre hitreje kakor skozi ruševje, celo nekaj ostankov steze nama pomaga do lažjega sestopa.

V dnu dolinice, ki pelje proti Bunovcu, najdeva studenček in si privoščiva nekaj požirkov mlačne studenčnice. Popolnoma sva bila dehidrirana. Po sončnem zahodu je iz doline potegnila lahna neznansko prijetna sapica. Nisem vedel, da je pot skozi Bunovac tako dolga. Tistih nekaj kilometrov je bilo dolgih kar nekaj ur.

Tam gori ob cesti, kjer sva imela pred dnevi šotor, sva 395

odložila nahrbtnika in se olajšana pognala po poti navzgor. Na prvem ovinku sem ponudil Ivanki, da sede in me počaka, saj je do Medačkega dolca in diane še dolga dva kilometra poti – in še vzpenja se. Pa je bil strah pred medvedom močnejši. »S teboj grem,« je pribila in z opotekajočim se korakom poskušala držati korak z menoj. Kmalu pa ji je bilo vsega dovolj. »Počakala bom,« je dejala in se zavalila v travo ob cesti, jaz pa sem hitel skozi noč tja gor do diane.

Čakala je potrpežljivo, polna dobre pijače. Na dušek sem zлил vase liter sadnega soka in pognal avto po poti navzdol. Komaj sem Ivanki sproti odpiral tetrapake s sadnimi sokovi – njena žeja ni imela dna. Potem pa sva se v blaženem zadovoljstvu prepustila kratkemu lenarjenju. Za nama je bilo več kakor 18 ur hoje po razbljenem kotlu Južnega Velebita. Ves dan sem bil neznanansko nevoščljiv tistim srečnežem, ki so se lahko hladili v morskih valovih 1700 metrov nižje. Prav izzivajoče me je ves dan spremljal veličasten pogled na morje, ko je tukaj gori neusmiljeno pripekalo sonce.

VEČ SREČANJ Z MEDVEDI

Pol ure pozneje, bilo je že krepko čez polnoč, sva na jasi nad vasjo Rađuć postavljala šotor. Vse bližje grmenje in bliski so naju priganjali. Pohitela sva na vso moč in prve dežne kaplje so naju dobile že v šotoru. Vse je šlo narobe: polomila se je sekirica, potrgal se je šotor in zmocnila se se vzgalice. Nič ni bilo od željenega čaja. Šele nevihta s hudim grmenjem in močnim nali-vom naju je prijetno uspavala v trdo zaslužen spanec.

Po Velebitu sva se potepala poleti leta 1984. Oba skupaj sva takrat spravila pod streho že sto šest let. Enajst dni je trajal ta nepozaben potep. Ko sva srečevala redke planince, sva z začudenjem ugotovila, da se vsi boji-jo srečanja s kačami. Celo serum proti kačjemu piku so nekateri nosili s seboj. Midva tega nisva imela, sva pa v enajstih dneh videla eno samo majhno kačo.

Prvo srečanje z medvedom sva doživela neko noč v šotoru pod Bačić Kukom v srednjem Velebitu. Bila je trda noč, ko naju je zbudilo tacejanje okoli šotora. Kosmatinec je vztrajno hodil naokrog. Poslušala sva njegovo dihanje in čakala, kdaj bo s krepplji razparal platneno steno. Po dolgem času, za naju je minila cela večnost, so se njegovi koraki izgubili v noč. Na poti po najvišjih vrhovih Velebita, visoko nad gozdno mejo, na travnatih in skalnih goljajah, pa sva v enem dnevu srečala kar pet medvedov. Zares neverjetno in čudovito doživetje, ki je bogato poplačalo ves trud in znoj.

Poseben problem planinarjenja po Velebitu so (bili) zemljevidi. Midva sva imela s seboj Planinarsko-turističke karte Sjeverni i Južni Velebit, ki ju je leta 1982 izdal NIŠRO Varaždin in Planinarski savez Hrvatske. Ta dva zemljevida sta izredno dobro ljubiteljsko delo **inž. Zlatka Smerketa** in zadovoljujeta skromnega planinca. Malo težje je z nami, ki smo navajeni na odlične planinske zemljevide naših gora.

Seveda pa je zdaj na voljo mnogo več take literature – in nasploh so se razmere v teh gorah precej spremenile.

POTI, S KATERIH SO RAZGLEDI NA VSEM ZNANE GORSKE PREDELE

NA JEREBIKOVEC

IVANKA KOROŠEC

Planinska skupna PTT Kranj je aktivna, ni kaj. Vsak mesec organizira planinske izlete, za katere se odločajo različni ljudje, saj v programu lahko vsakdo najde kaj primernege zase.

V nedeljo, 13. aprila, sta planinski vodnik **Vasja Jerovšek** in njegova žena **Lojzka** pripravila planinski vzpon na Jerebikovec in nato sestop po pobočju Mežakle v dolino Radovne.

17 članov skupine se je zbralo v Mojstrani. Z avtomobili smo se zapeljali izven naselja po cesti proti Radovni in parkirali prav na meji Triglavskega narodnega parka. Potem smo vzeli pot pod noge.

V planinskem vodniku po Julijskih Alpah je Jerebikovcu posvečenih natančno sedem stavkov. Ko sem v potu svojega obraza premagovala njegova strma pobočja, posuta z odpadlim bukovim listjem, sem mislila zlasti na stavek, da je vrh »lahko dostopen« s planine Mežakle, na katero pripelje markirana pot iz Mojstrane. Ampak tiste poti kar ni hotelo biti konca, strmina se ni hotela položiti, pot ni marala zaviti v ključe, ampak se je vlekla strmo navzgor. Z vsakim višinskim metrom se je kazalo, da sem v slabi kondiciji in da bo treba v bližnji prihodnosti kaj storiti za svoje srce in pljuča. Hropé sem lovila zrak, noge so postajale težke, kot obložene s cementnimi podplati, mišice so otrdele, sklepi pa so postajali žoličasti. Če bi ne bila deležna tolikšne spodbude, bi skoraj obupala.

Na sedelcu, od koder je čudovit pogled na Zgornjesavsko dolino in na verigo Karavank, smo se ustavili in najšibkejši smo se dodobra oddahnili. Naprej je šlo lažje, saj se je tudi pot upehala in zavila v okljuke. Na planini smo se spet ustavili v prijetnem zavetju gozdnatega parobka.

Koraki od tam naprej so bili lažji, čeprav so se od gozdne ceste usmerili spet v strmo pot. Telo ni več kljubovalo naporu, nekako vdalo se je in sprejelo izziv. Po pobočju je pihal leden veter in iz nahrbtnikov smo izvlekli kape, rokavice, dodatne puloverje, anorake.

Po slabih dveh urah smo dosegli vrh. Jerebikovec je imenovan tudi Repikovec. Visok je 1593 metrov in je izredno razgledišče. Pod nami je ležala dolina Radovne, pravokotno na njo pa se v Julijce zajedajo vse tri naše najlepše doline, Krma, Kot in Vrata. Vodnik Vasja nam je natančno razložil, kateri vrhovi in gore se dvigajo nad njimi. Najdaljša od teh dolin je Krma. Oklepajo jo strme stene Debele peči, Lipanskega in Debelega vrha, obeh Draških vrhov, Tosc, Rjavina. Krma je suha dolina, reka izvira šele tam, kjer prehaja Krma v dolino Radovne. V tej dolini, ki se globoko zakrezuje med gozdnate strmalni Pokljuke in Mežakle, so raztresene domačije Spodnje, Srednje in Zg. Radovne. V Sp. Radovni so bile nekdanje fužine. Srednja Radovna

je bila 1944. leta požgana. V dolini so hidroelektrarne, opuščeni kop jezerske krede z jezercem in zajetje poključskih vod za blejski vodovod.

Kot je najkrajša izmed severnih triglavskih dolin. Nad njo se dvigajo silne stene Rjavine, Luknje peči in Vrbanova špica. Skozi Kot vodi pot na Triglav, ki velja za razmeroma kratko, kljub temu pa ta dolina ni dosti obiskana.

Pod nami na desni je tekla dolina Vrat. Nedvomno je to ena od najlepših dolin ne samo pri nas, ampak tudi v svetu. Ta je tudi zelo obiskana in znana po slapu Peričnik, katerega vodovje se jasno vidi tudi z Jerebikovca. Nad dolino so razbrzdana pobočja Slemena, Kukove špice, Škrnatarice, Oltarjev, Rokavov, Škraltice, Dolkove špice, Stenarja in Bovškega Gamsovca.

Najbolj nas je seveda očaral pogled na Triglav, ki je ves mogočen kraljeval prav sredi teh treh lepotic in se imeniten kot vedno razgledoval iz svojih višin.

Pogled nam je pohitel tudi na drugo stran, kjer se je v daljavi videl avstrijski Dobrač, vzdolž Save pa Kepa, Baba, Rožca in drugi vrhovi Karavank.

Podprli smo se z malico iz nahrbtnikov, se podpisali v vpisno knjigo, ki je v zasilnem bivaku na vrhu, nato smo se odpravili navzdol. Po pobočju je hladil veter, ki ga na vrhu ni bilo čutiti. Nismo pa zavili nazaj na planino Mežaklo, ampak smo jo mahnilo po stezi vzdolž pobočja.

To je bila pot, kakršne imam strašno rada: slabo shojene poti, polne listja, spremljane s celimi lehami cvetočega vresja; poti, ki se spuščajo rahlo navzdol in se spet nepričakovano dvigajo; poti, ki so varno speljane mimo prepadnih sten s cvetočimi avrikli; s pogle-

di v zeleno dolino, po kateri se kot v pesmi vije bela cesta... In sušenje suhega listja pod koraki, brenčanje čebel in čmrčjev v cvetnih čašicah in vonj po zelenečem macesnovju, borovju, po pomladi, po zemlji, ki se odpira življenju.

Po kakšni uri takšne praviljične hoje smo našli oznake za kurirsko stezo, ki se je zasukala na desno, tako da smo spet prečkali pobočje, ampak to pot nazaj proti Mojstrani.

Na dnu, v dolini, so se koraki razpotegnili. Morda je prav, da je ta predel tako neobiskan in neokrnjen, vendar mi je žal za mnoge ljudi, ki ne zaidejo sem, ker preprosto ne vedo za take koticke, a so željni videti kaj lepega in nedotaknjene in za katere sem prepričana, da bi se vedli tukaj spoštljivo in odgovorno. Saj je dosti planincev, ki se ravna po načelu, da v naravi lahko pušči samo svoje stopinje, vzeti pa ne smeš drugega kot fotografije.

Prišli smo do zaselka Zg. Radovna in se ustavili pri gostilni Psnak. Posedli smo na klopce zunaj pred hišo, na sonce. Za točilnim pultom je bila brhka točajka; gospodar, ki nam je stregel zunaj, je vedel povedati mnogo zanimivega – ne samo o zgodovini njihove domačije, ampak o teh krajih na splošno.

Vem, kakšen dan me bodo bolele noge in morda tudi roke od palic, s katerimi sem si pomagala zlasti navzdol. Ampak to človek hitro pozabi. Nikoli pa ne bom pozabila lepe sončne nedelje in tega izleta, čudovitih prizorov in občutij, ki so se mi vsedli v srce in mi bodo prihajali na misel in v spomin, kadarkoli jih bom le priklivala v zavedanje.

POTI NA GORE, NA KATERE NE PELJEJO NOBENE POTI

PO BREZPOTJU NA MIŠELJ VRH (2350 M)

FRANC KODERMAN

Že od nekaj rad zahajam v gore, in to po markiranih nadelanih in zavarovanih poteh, s knjigo 111 izletov po naših gorah pa sem našel nov izziv – hojo po brezpotju. To je odkrivanje novega sveta, novih vrhov, kamor ni usojeno stopiti vsakemu planincu. To so nemarkirane, nenadane in nezavarovane poti, kjer sta potrebna predvsem smisel za orientacijo in uporaba tehničnih pripomočkov (plezalni pas, vrvi, vponke itd.). Na taki turi je poleg tehničnih težav odločilnega pomena tudi vreme.

Ko sem prebral skopi opis poti v knjigi 111 izletov po naših gorah in preučil zemljevid Julijskih Alp, sem se odločil za turo na Mišelj vrh (2350 m). To je gora, ki ima predvrh Kostrunovec in se proti zahodu po grebenu veže z Mišeljskim Koncem (2464 m). Slikovit greben obkrožajo na severu Velska dolina, na vzhodu Malo polje, na jugu pa planina pod Mišelj vrhom in Mišeljska dolina. Za tako turo pa je nujno stabilno vreme. Vremenska napoved je bila za tisti avgustovski dan ugodna.

V nahrbtnik sem poleg običajne opreme spravil še plezalni pas, 50 metrov 9-milimetrske vrvi ter vponke in se odpeljal na Rudno polje, kjer je izhodišče za turo. Po dveh urah prijetne hoje v poznem popoldnevu sem prišel v Vodnikov dom na Velem polju (1817 m). Čeprav je bilo še svetlo, je bilo v jedilnici malo planincev. Odšli so spat (utrujenost, prazne denarnice ali visoke cene). Ob pločevinki piva (350 tolarjev) sem prelistal vpisno knjigo in ugotovil, da od tod vsi hodijo na Triglav. Vpisal sem še svoj cilj, Mišelj vrh, in odšel spat.

Ko sem zjutraj popil čaj, je sledilo oskrbnikovo običajno vprašanje: »Kam pa?«

»Na Mišelj vrh!« sem odgovoril.

»Ali boš našel pot?« me je vprašal.

»Bom!« sem odvrnil in se poslovil.

Od Vodnikovega doma sem se spustil na Malo polje in od tod na planino pod Mišelj vrhom. Ta pot je markirana in pelje na Mišeljski (1995 m) in Jezerski (1945 m) preval. Pot me je vodila mimo podrtih pastirskih stanov v zatrep samotne planine. Pogled mi je uhajal v ostenje

Mišelj vrha, kjer sem iskal čimbolj naraven prehod za vzpon na vrh. Našel sem ga – komaj vidno stezico.

Počasi se vzpenjam in sledim tej komaj vidni stezici, ki me pripelje na travnato livado pod grebenom. Vzamem karto Julijskih Alp in ugotovim, da sem prišel v Mišeljsko dolino. To je razen te majhne livade, kjer raste tudi nekaj gorskih rož, vroča kamnita dolina, kjer imajo svoj raj gamsi in svizci. Videl sicer nisem niti enega, kajti zmotil sem njihov mir.

Sonce je že visoko in neusmiljeno žge, mene pa čaka še dolg vzpon po melišču in skrotju na greben. Tam je trud poplačan, saj se odpre lep pogled na Triglav in Velsko dolino globoko pod menoj. Toda poti še ni konec, treba bo še na vrh.

Pot nadaljujem po slemenu, ki je nekoliko izpostavljen. Po pol ure lažjega plezanja sem na vrhu. Pri takšni hoji si je treba dobro zapomniti pot, kajti pri sestopanju je to lahko pomembno.

Za mano so štiri ure hoje. Razgled je enkratni. Na severu je Triglav, na zahodu Škednjovec, Vrh Hribaric, Kanjavec, Mišeljski Konec, na vzhodu pa Tosc, Veliki

Draški vrh... Malicam v samoti in gledam proti Triglavu, kjer vidim planince, ki se vzpenjajo na vrh.

Po nekoliko daljšem počitku se spustim nazaj na sedlo in se sprehodim proti vrhu Na Nizkem (2275 m). Od nekod se pripodijo megle, zato se odločim za sestop. Na tisti lepi travnati livadi, ki je kot oaza sredi te kamnite doline, se zopet usedem in se zazrem nazaj proti vrhu. Ta pot mi mora ostati v spominu.

Megla se gosti, zato se ne smem obotavljati. V pol ure sem na markirani poti. Pri planšariji pot zapustim in se po bližnjici napotim proti Rudnemu polju. Na tej poti prvič v naših gorah vidim svizca. Tega lepega žvižgača presenetim v njegovi pokončni drži. Ko me zagleda, hitro smukne v svojo luknjo. Kako plašne so te živali! Na Pilatusu (Švica) pa ti ob gorski železnici pozirajo.

Na Studorskem prevalu je polno počivajočih planincev, jaz pa se hitro spustim na Jezerce, z vodo napolnim čutarico in jo mahnem na Rudno polje, kjer me čaka avto. K Milčetu se od tod zapeljem na hladno pivo.

Za mano je lep dan, ob pivu pa že kujem načrt za novo turo.

odmevi

Izletništvo, pohodništvo in gornišтво na Pedagoški fakulteti v Ljubljani

Na Pedagoški fakulteti v Ljubljani se študenti (v veliki večini so študentke) usposablajo za izvajanje izletništva, pohodništva, gornišťva v zagotovljenem in dogovorjenem programu (interesne dejavnosti) na razredni stopnji osnovne šole. To so zlasti športni dnevi, šole v naravi, ekskurzije..., kjer je poudarek na dejavnostih v naravi, na njenem poznavanju, oblikovanju odnosa do nje, vrednotenju, varovanju.

Neposredno se s planinstvom bežno srečajo vsi študenti pri predmetu Teorija športa z didaktiko športne vzgoje in pri temah športni dan, šole v naravi, integrirani dnevi, tečaji..., bolj poglobljeno pa le tisti, ki so izbrali izbirni predmet Šport 2 oziroma po novem izbirni modul Šport.

Ta izbirni predmet je razdeljen na tretjine in obsega smučanje, plavanje ter izletništvo, pohodništvo in gornišťvo. Pri tem predmetu lahko uspešne študentke dosežajo nazive vaditelja plavanja in smučanja, le za planinstvo to ni mogoče, saj so zahteve in birokratski pristop planinske organizacije žal prevelika zapreka.

Če primerjamo vodenje lahkih izletov v kopnem svetu z učenjem smučanja ali plavanja, sta slednja zagotovo vsaj enako zahtevna za poučevanje, iz varnostnih vidikov pa verjetno tudi nevarnejša.

Kot poznavalcu večletnih prizadevanj planinske organizacije, da uspe pridobiti v svoje vrste čim več študentov iz kadrovskih šol (srednje in višje vzgojiteljske, filozofske, pedagoške fakultete), mi je kar težko razumeti takšno zaostritev planinske organizacije na nivoju vodenja lahkih kopnih izletov. Da je ironija še večja, od vseh diplomantov fakultete (ne le tistih, ki jim je šport izbirni predmet) država zahteva, da vodijo športne dneve s planinsko vsebino – in jih tudi vodijo.

Ker je zame vodenje izleta, še zlasti pri mladih, izključno pedagoški proces, mi je še manj razumljivo, da planinska organizacija ne izrabi priložnosti in privabi k delu profesionalnih pedagogov, ki se štiri leta teoretično in praktično pripravljajo na opravljanje pedagoškega procesa in si to področje izberejo kot izbirni predmet.

Kar s solidnim fondom ur (60 do 135 za predmet) didaktike, teorije vzgoje, razvojne in pedagoške psihologije, sociologije vzgoje in filozofije spoznajo splošne vidike in zakonitosti vodenja pedagoškega procesa. To jim dá širino v pozna-

vanju procesov in v središče postavi človeka, kar vodnikom zaradi časovne stiske ne morejo nuditi.

Na oddelku za razredni pouk imajo naslednje predmete: slovenski jezik, književnost, matematiko, družboslovje, naravoslovje, likovno vzgojo, glasbeno vzgojo, ki, logično, običajno precej presežejo vsebino predmetov planinske šole in programa za vodnike. Na večino naštetih predmetov je vezana še specialna didaktika (90 do 105 ur), kjer spoznajo poleg vsebin še namene, načrte, zakonitosti pedagoškega procesa in metode poučevanja tega predmeta z vidika otrok. Predvsem pa znajo delati z otroki kot ustvarjalni praktiki, kar pomeni, da se znajo prilagoditi situaciji in se na pedagoško delo, kar je tudi vodenje izletov, tudi pripraviti.

Ker je planinstvo več kot samo šport, obstaja med planinstvom in profesorjem razrednega pouka sorodnost in univerzalnost in celostnosti pristopa. Profesorica razrednega pouka je najbližje celostnosti vseh vidikov gornišťva (športnemu, intelektualnemu, eti-čnemu, moralnemu, estetskemu, politehničnemu), saj je v celostnost usmerjen njen študij.

V okviru športnega modula (izbirnega predmeta) s področja planinstva (30 ur) predelamo teme pomen planinstva in njegovo mesto v

naši družbi, cilje planinske vzgoje, vzgojni sistem planinske organizacije, priprava, izvedba in zaključek dejavnosti v gorah, nevarnosti v gorah, gibanje v gorah (za nivo težavnosti A-kategorije), ukrepanje ob nesrečah, problematika osebne in skupne opreme in osnovne orientacije. Praktične vidike izvedemo na izletu (do sedaj Grmada–Šmar na gora, Polhograjska Grmada–Tošč, načrtujemo še Julijce), kjer vsaka študentka opravi del poti kot vodnica.

Ob mojem prihodu na fakulteto smo ponovno obudili program gornjskih vsebin. Ta je v preteklosti že zelo uspešno potekal ob zglednem sodelovanju planinske organizacije na fakulteti, takrat Pedagoški akademiji. Dvakrat smo v okviru izbirnega predmeta izvedli celoten program, identičen programu za mentorje planinskih skupin, ki sem ga vodil v Bavšici, le z manj zahtevnimi izleti. Ker smo presegali število ur, namenjenih izbirnim predmetom, sem želel sodelovanje kolegov planinskih inštruktorjev urediti preko planinske organizacije, žal pa ni bilo odziva. Soupadal je še proces nove kategorizacije v planinski organizaciji, ki po moji presoji najpomembnejše, pedagoške funkcije vodenja, močno potiska v ozadje (vodilni ideologije kategorizacije je sploh ne vidijo in priznavajo) in jo zanemarja, podpira pa tehniko in vodenje v ozkem smislu. Ta pristop planinske organizacije je mentorje planinskih skupin, ki so bili njega dni enakovredni vodnikom za samostojno vodenje lahkih izletov, izločil iz vodniških kategorij. Tako je tudi projekt na fakulteti ugasnil, saj študentke niso mogle pridobiti do takrat možnega naziva vodnik za lažje izlete.

Danes poteka program, ki je neodvisen in nepovezan s planinsko organizacijo in ciljan na zagotovljene programe v osnovnih šolah (vodenje športnih dnevoev, ekskurzij, šol v naravi, športne značke Zlati sonček, ki je lepo usklajen s projekti planinske organizacije), pa tudi interesnih dejavnosti na šoli (planinskih krožkov).

Izletništvo, pohodništvo in gornjštvo je tudi predmet proučevanja v

diplomskih nalogah študentk oddelka za razredni pouk. **I. Mucibabič, M. Lesar, B. Osolnik** in **U. Humar** so proučevale uresničevanje tega področja v zagotovljenem in dogovorjenem programu na razredni stopnji osnovne šole po različnih regijah Slovenije. Pet študentk še pripravlja naloge o tem problemu. **M. Bačić** so pritegnili planinski tabori, **B. Fale** pa je izdelala program gornjštva za 1. triado osnovne šole. Tri izmed naštetih so že opravile izobraževanje v okviru planinske organizacije, ostale pa kljub opravljeni diplomu ne morejo dobiti vodniške kategorije A!

Na Pedagoški fakulteti v Ljubljani je še več oddelkov, napisano velja za oddelek razredni pouk. V prihodnje bi se področje gornjštva lahko razvijalo na vseh oddelkih, še zlasti pa na oddelkih za predšolsko vzgojo, defektologijo in za socialno pedagogiko. Zlasti slednji pokriva področje, ki je bilo in je aktualno v programih zavodov in je tudi v planinski organizaciji že precej uveljavljeno, saj so na izobraževanjih sodelovali vzgojitelji, pa tudi gojenci zavodov (Smlednik, Logatec, Višnja gora). To področje ima tudi velike možnosti na raziskovalnem področju.

Franjo Krpač

Janiju Beletu o moji kadilski izkušnji

Jani Bele me je v junijski številki PV (1998), očitno z velikim zadovoljstvom, spomnil, da sem pred osemnajstimi leti tudi sam kadil. Takrat sem namreč prižgal zadnjo cigareto, pa še to zato, ker me je prav zaradi kajenja začela ovohavati Matilda. Iz tega pojasnila je tudi razvidno dvoje: prvič, da se Beletov informator o mojem kajenju kar krepko približuje letom, ko se bo treba upokojiti, in drugič, da se ne udeležuje rednih letnih posvetov športnih pedagogov, kjer na podlagi lastnega primera predavam o škodljivosti kajenja.

Ker me je Bele javno spomnil na moje kajenje, naj še sam javno zapišem svojo osebno izkušnjo, ki jo svojim zdajšnjim študentom po-

vem na prvem predavanju. Predavam namreč tudi o škodljivosti in nevarnosti kajenja. Tega sem se lotil prav zato, ker sem bil sam zasvojen s to nadlogo in posledic te gnusne razvade nikomur drugemu ne privoščim.

Moj oče je kadil. 'Dober' zgled, ni kaj. Ko smo se otroci v vrtcu na dvorišču igrali, so vzgojiteljice se dele na klopi in kadile. Spet zgled... V osnovni in srednji šoli so stranišni kadilci dobivali ukore, če jih je zalotil dežurni učitelj, hkrati pa je bila zbornica nenehno zakajena. Tako imenovani pedagogi so zalotenim kadilcem delili ukore, niso nas pa poučili, zakaj je kajenje škodljivo. Kot starejši najstnik sem v Vratih občudoval **Jožo Čopa** s pipo v ustih. Že zaradi Čopa, ki je bil takrat le-genda in naš ideal, se nam je puhanje dima zdelo sila imenitno in privlačno. Zato si je klapa za naslednji izlet omislila pipe. Na športni fakulteti smo med mojim študijem zvedeli samo to, da je kajenje za športnike škodljivo, niso nas pa naučili, zakaj je škodljivo in kaj se med kajenjem v organizmu dogaja. Tudi nekateri profesorji so kadili... In tako sem začel... Veliko... Preveč...

Ko me je Matilda temeljito oplazila s koso, sem nehal kaditi in sem začel prebirati knjige in raziskave o posledicah kajenja. Hodil sem na predavanja pulmologa in si ogledoval eksponate kadilčevih in nekadilčevih pljuč in sapnic. Več kot leto dni sem posvetil študiju te nadloge in se tako skoraj že v Abrahamovih letih naučil o cigaretah tisto, kar bi me morali že v najstniških in študentskih letih naučiti šola, moji profesorji in gornjski vzorniki. Žal prepozno, ostal sem invalid – cigaretni oziroma tobačni invalid. Prepozno za sebe, mogoče pa ne za druge. Zato sem kot še živi corpus delicti napisal knjigo o škodljivosti kajenja in začel predavati o tem. Odraslih kadilcev ne obsojam, saj iz lastne izkušnje vem, kako je to. Pa tudi vsak odraslec je sam svoje sreče kovač. Obsojam pa vse tiste, ki poklicno ali volontersko delajo z mladimi in jim dajejo slab zgled, kot so ga meni in mojim vrstnikom.

Mogoče je Janiju Beletu zdaj jasno, 399

zakaj zagovarjam takšno vzgojo, ki mlade odvrča od kajenja, in takšen šport (in gorništvu), ki tudi starejše ozavešča o škodljivosti kajenja in jih resnično navaja na zdrav življenjski slog. Kajenje roditelja, vzgojitelja, učitelja, mentorja in vodnika pred otroki – danes, ko o tem nekaj vem – štejem za pedagoški kriminal, pa naj Jani Bele misli tako ali pa ne. Tudi zaradi takšnih »vzgojiteljev« za posledicami kajenja (pljučni rak, bronhitis, emfizem, možganska in srčna kap) v Sloveniji umre vsako leto okoli tri tisoč oseb. Zato sem prepričan, da bi tudi vsi gorniški vzgojno-izobraževalni programi morali imeti poglavje o škodljivosti kajenja in drugih drog, da o pozitivnem zgledu vodnikov ne govorim. Planinski/gorski vodnik, ki ves dan zaudarja po cigaretnem dimu (kar je bil primer, na katerega se je Jani Bele odzval), res ne more biti zgled za zdravo življenje. Takšno stališče moja osebna in usodna izkušnja samo še utrjuje, zato je za pedagoško delo prej pozitivna kot negativna, čeprav Beletovo posredovanje škodoželjno obtožuje.

Na Fakulteti za šport smo tudi glede kajenja prepričani, da je najboljša pedagoško sredstvo lasten pozitiven zgled. Zato odvrčanju od kajenja in protikadilskemu ozaveščanju posvečamo precej pozornosti. Študenti poslušajo predavanja o škodljivosti kajenja. Na vhodnih vratih Fakultete za šport je z velikimi črkami napisano: Šport koristi, kajenje škoduje. V prostorih fakultete že pred izidom »protikadilskega« zakona ni bilo dovoljeno kaditi. Od 62 pedagoških delavcev kadi le eden. Mnogi študenti opuščajo kajenje. V letošnjem letu je v 3. letniku kadilo nepolne 4 odstotke študentov, ki so to navado prinesli iz srednje šole. Pred tridesetimi leti je bilo drugače. Sprašujem Beleta, ali je mar narobe, ker se je vzgojnoizobraževalna institucija 'poboljšala'?

Kaže, da je J. Beleta vznejevoljila tudi moja ocena o razcepljenosti strastnega kadilca. Naj pojasnim. Med *neukim* in *poučenim* kadilcem obstaja differentia specifica. Ta razlika je bistvena za »tako strogo

oceno«. Če kadilec ne ve, kaj se mu piše, je pač nevednež. Tega je treba poučiti, izobraziti. Če pa kadilec ve, kaj se med kajenjem v njegovem organizmu dogaja, in se še kar naprej zastruplja, rabi strokovno pomoč, ker je slabič in zasvojenec. Človekova naravna želja po obstanku in hkrati zavedno samodestruktivno ravnanje namreč ne gresta skupaj. Ali ni to dvojnost, razcepljenost? O tem obstajajo obsežne študije, ki jih na tem mestu ni mo-goče razlagati. Proučevalci kajenja ugotavljajo visoko pozitivno korelacijo med kadilcem, ki te razvade ne more opustiti, in nevrotizmom. Nekateri psihiatri kadilcem, ki se zavedajo nevarnosti kajenja in še kar naprej kadijo, pripisujejo latentne samomorilske nagibe. Gorski animator, vzgojitelj in vodnik pa morajo biti zdrave osebnosti v vseh pogledih, še posebno, če delajo z otroki in mladostniki. Beletovo obtožujoče posredovanje bi bilo utemeljeno, če bi predavatelj, ki govori o škodljivosti kajenja in se zavzema za zdrav način življenja, po predavanju prižgal cigareto. Takšna dvoičnost pa bi res bila nepričljiva in celo škodljiva.

Sicer pa je Beletovo posredovanje mogoče razumeti na dva načina. Ali zagovarja kajenje ali pa me je hotel samo »zašiti«. Tertium non datur. Če je prvo, je obžalovanja vredno, če je drugo, je otročje. Jani Bele, kakšne neumnosti sva že oba počela, pa jih danes, ko sva prišla k večji pameti, ne več. In neumnosti, ki jih danes počneva, bova čez čas, ko bova še bolj modra, opustila. Privoščljivo predočanje starih grehov nekemu in zanikanje grešnikovega izobraževanja in življenjskega zorenja res ni najbolj bistro. Podobno bi lahko zanikali verodostojnost alpinističnega inštruktorja ali gorskega vodnika, ki sta se na zadnjem izpopolnjevalnem seminarju naučila nekaj novega in zdaj to učita in uporabljata. Ali ni prežvela žrtev pomanjkljivega samovarovanja najbolj pristojna za pridiganje, tako rekoč iz prve roke, o pomembnosti neoporečnega varovanja? Ali pa zaradi svoje nekdanje šlamparije tega ne bi smela početi? Rakave bolnike lahko najbolj

uspešno in spodbudno uči boja za življenje tisti, ki je doživel to kalvarijo in zmagal nad boleznijo. Najboljša opora zasvojenecem v različnih mamili je lahko tisti, ki se mu je uspelo osvoboditi tega zla. Ali mar ni nekdanji kadilec in tobačni invalid najbolj pristojen za opozarjanje na škodljivost tobačnega dima? Še posebno, če si je s študijem pridobil ustrezno medicinsko znanje. Ali naj se mladež še kar naprej uči po metodi »poskusov in zmot«? Ali ni bolje, da se učimo od tistih, ki so nekaj »poskusili in se že zmotili«? Navedeni primeri slikovito postavljajo v pravo luč Beletovo posredovanje.

Res nenavadno je, da Jani Bele spregleda ali zanika vesoljni dialektični zakon *Panta rhei* (vse teče, vse se spreminja, vsi se spreminjamo), ki ga je zapisal že **Heraklit**. Ali pa za Beleta to ne velja in je še vedno tak, kot je bil v najstniških letih? Morda pa bi J. Beletu bila bolj všeč takšna značajka poteza nekdanjega kadilca, da o smrdljivi in škodljivi razvadi škodoželjno molči in privoščši še drugim, zlasti otrokom in mladostnikom, naj se ujamejo na tobačne limanice, kot se je sam? Ali Jani Bele meni, da se je zaradi starih grehov treba odpovedati dobrim delom? Ali se zapornik, ki je nekoč zašel na kriva pot, res ne sme poboljšati? Če je to Beletova življenjska misel in njegov življenjski slog, potem nisva na isti valovni dolžini.

V zahvalo, ker mi je Jani Bele s svojim posredovanjem omogočil gornje pisanje, mu pošiljam svojo knjigo Kaditi ali ne kaditi.

Silvo Kristan

Planinske razglednice

Poleti 1998 je naša družina z dvema majhnima otrokoma kar precej hodila po hribih in dolinah. Ker majhni otroci pač ne zdržijo dolgih tur, posebno pa še ne dolgih neprekinjenih pohodov, smo se pogosto ustavljali v planinskih kočah. Ugotovila sem, da poleg osnovnega okrepčila v lepem številu koč v veliko navdušenje otrok nudijo tudi sladoled. Poleg čaja in sladoleda je

seveda z otroki treba kupiti tudi razglednice in jih pisati prijateljem, babici in dedku, pa v vrtec in še kam drugam.

Izbira in kvaliteta razglednic sta v planinskih kočah zelo različna. V nekaterih je na voljo res velika izbira razglednic iz bližnje okolice koč (slika koč, okolišnje gore, pa tudi slike širšega gorskega prostora). Večinoma je izbira razglednic zadovoljiva, tudi motivi so pestri, ponekod pa je stanje prav borno. Takšen primer je Dom na Komni.

Na Komni je več planinskih koč. Razglednice prodajajo v Koči pod Bogatinom (PD Bohinj – Srednja vas) in v Domu na Komni (PD Ljubljana Matica). Ko smo se z otrokoma ustavili v Koči pod Bogatinom, sta želela kupiti razglednico. Kolekcija je precejšnja, kvaliteta fotografij primerna, sicer ne vrhunski, vse so enotno (za moj okus sicer malo kičasto) oblikovane. Otroka sta bila navdušena nad grafično opremo (na sliki pririsan karikatura nahrbtnika ali smučarja itd.). Poleg standardnih slik koč in okolice ponujajo tudi razglednice z Bogatinom, z Mahavščkom, s Komno, poleti in pozimi, enotne slike in montaže več fotografij.

Nato smo se napotili še v bližnji Dom na Komni. Tam so imeli sladole, pa tudi razglednice. Na vseh petih različnih razglednicah je bil slikan natančno isti Dom na Komni. Nekateri motivi so tam tako stari, da je Dom od zunaj tak, kot je bil pred desetimi, dvajsetimi leti, ko sem še sama kot otrok hodila po hribih. Imajo pa seveda poletno, jesensko in zimsko sliko Doma na Komni in nič drugega. Če sem se malo zmrdovala nad izborom v Koči pod Bogatinom, sem bila tu resnično razočarana. Ko smo sestopili v dolino k Savici, so imeli tam na voljo nekaj deset različnih motivov razglednic.

Zakaj pišem o slabi izbiri in slabih razglednicah v Domu na Komni? Zato, ker je razglednica pravzaprav reklamni material, ki spodbuja k obisku nekega območja ali gore. Razglednica naj bi bila aktualna, estetska in zanimiva. Razglednica naslovniku pove, kje je bil pošiljatelj in kako je tam lepo ali zanimivo.

Tako puste in nedomiselnje razglednice, kot jih prodajajo v Domu na Komni, nikogar ne povabijo, da bi sam prišel na Komno, saj je tam po razglednici sodeč le obledela planinska koč (niti ene gore, niti ene rožice, niti enega oblaka). Konec koncev se da z razglednicami tudi zaslužiti. Tistih 70, 80 tolarjev za posamezno razglednico sicer ni kak velik zaslužek, ampak podobno je z vsemi storitvami v planinskih kočah: tudi čaj stane 100, 120 tolarjev, a s prodanim velikim številom kane kar nekaj v žep.

Ana Krašovec, Ljubljana

iz planinske literature

Kamnine Pohorja

V začetku letošnjega leta je bila v gradu Slovenska Bistrica na ogled postavljena in predstavljena ena izmed stalnih zbirk pod naslovom »Kamnine Pohorja«. Ob tej priložnosti je izdal tamkajšnji Zavod za kulturo, ki bistriški grad že vrsto let obnavlja za potrebe kulture, priročni vodnik »Kamnine Pohorja. Stalna zbirka v gradu Slovenska Bistrica« (1998, 52 strani). Knjižica nam ne bo služila samo za podrobnejši in poglobljen ogled razstavljenih zbirk, temveč bo marsikateremu popotniku in gorniku pomagala razjasniti, s katero kamnino se je srečal na poti skozi prostranstva pohorskih gozdov.

Knjižica ima dva dela. V prvem so objavljeni štirje prispevki. Ravnatelj bistriškega Zavoda za kulturo **Stane Gradišnik** z nekaj potrebnimi in objektivnimi uvodnimi pojasnili pospremi vodnik na pot. **Dr. Peter Mioč** podaja splošni pregled geološke zgradbe Pohorja, ki je sestavljeno iz metamornih, magmatskih in sedimentnih kamnin. V vsaki zvrsti kamnin, ki so tudi starostno opredeljene, so navedeni najbolj tipični predstavniki in njihove različice z osnovnimi mineraloški, kemičnimi in drugimi sestavinami ter lastnostmi. **Franc**

Pajtler, ki je tudi pobudnik in zbiralec značilnih vzorcev kamnin in je svoje delo opravil v okviru projekta »javna dela«, je napisal prispevek »Pohorskim kamninam na pot«. V njem so med drugim naštet najpomembnejši geologi in mineralogi ter paleontologi in geomorfologi, ki so v zadnjem poldrugem stoletju raziskovali Pohorje in objavljali svoje znanstvene prispevke. **Vili Podgornik** je v članku »Pohorje, kako dobro te poznam?« na poljuden, a še vedno strokovno neoporečen način zarisal njegove geološke in pokrajinske značilnosti, posebnosti, načine in namene izrabe različnih zvrsti pohorskega kamna v okrasne in stavbarske namene v preteklosti in sedanjosti.

Drugi del vodnika, ki zajema več kot tri četrtine knjižice, je namenjen kataložni predstavitvi posameznih (značilnih) pohorskih kamnin. Prikazanih je 37 karakterističnih kamnin, ki so glede na poreklo razdeljene v tri temeljne skupine: metamorfne, magmatske ter sedimentne kamnine. Metamorfne kamnine, ki v obliki kolobarja z vseh strani obdajajo odpornejše magmatske kamnine in so v osredju pohorskega pogorja, predstavlja kar 25 izbranih primerkov. Pohorske magmatske kamnine so zastopane s sedmimi vzorci, sedimentne, med katerimi prevladujejo apnenec in dolomit, peščenjak in konglomerat, pa s petimi primerki.

Kamnine z osnovnimi karakteristikami je strokovno obdelal in opisal dr. P. Mioč, medtem ko je odlične barvne posnetke za celoten izbor napravil **Marjan Grm**. Za vsako predstavljeno kamnino so posebej navedene njene poglobljene karakteristike: mineralna sestava, poreklo oziroma krajevni izvor, genetsko poreklo kamnine, nahajališče, uporabna namembnost in še splošna opomba.

V knjižici pogrešamo preprosto geološko karto (skico), s katero bi dobili vpogled v dejansko prostorsko razporeditev posameznih kamninskih sklopov. Prav tako bi preprosta skica o krajevnem poreklu vzorcev predstavljenih in opisanih kamnin prispevala k njihovi pokrajinski preglednosti. Na strani 8 in 9

so navedeni raziskovalci pohorskih geoloških razmer z letnicami, a brez naslovov objavljenih razprav in študij. Tudi s temi navedbami si bore malo pomagamo. Kljub tem spodsrljajem oziroma pomanjkljivostim sem prepričan, da nam bo knjižica koristno služila pri razpoznavanju razlik med posameznimi pohorskimi kamninami.

Milan Natek

Z otroki v gore

Založba Sidarta iz Ljubljane je doslej izdala že 10 prikupnih planinskih vodnikov. **Tine Mihelič** je pripravil rokopis za Julijske Alpe – Bohinjske gore, **Andrej Mašera** za 50 zavarovanih plezalnih poti, **Tomo Česen** in **Danilo Cedilnik** za Plezališča v Sloveniji, **Igor Maher** za Veliki kolesarski vodnik po Sloveniji, **Maks Vrečko** in **Igor Maher** za Gorsko kolesarski vodnik po Gorenjski, **Igor Jenčič** za Turnosmučarski vodnik po Sloveniji, **Andrej Stritar** pa kar štiri rokopise, in sicer za Julijske Alpe – gore nad Sočo, 111 izletov po slovenskih gorah, izlete po ljubljanski okolici ter Grintovce – južni pristopi. Skupaj z ženo **Urško** sta zdaj pripravila še izredno zanimivo delo Družinski izleti – z otroki v gore. Večino teh del je natisnila tiskarna Hren Grafika iz Ljubljane.

Ta knjiga, ki je vsekakor prva take vrste pri nas, je izšla prav v letu, ko sta Mladinska komisija pri Planinski

zvezi Slovenije in Planinsko društvo Domžale objavila v Planinskem vestniku poročilo o svojih večletnih – prizadevanjih – z najmlajšimi planinci. V ta vodnik sta avtorja uvrstila 77 izletov po vsej Sloveniji, namenjenih družinam z otroki, kakor tudi skupinam otrok, ki hodijo v hribe pod strokovnim vodstvom. V prvem delu knjige nas soavtorica **Urška Stritar** seznanja z izbiro primernega cilja ter ob koristnih napotkih tudi pomaga pri pripravi na izbrani izlet. Kot vzgojiteljica svojih dveh otrok in otrok v predšolskem varstvu je zapisala, kako se lotiti takšnih podvigov v krogu družine ali pa s skupino otrok. Dodano je poglavje o varovanju in samovarovanju ter odnos do okolja. Koristna je tudi ob koncu knjige navedena planinska literatura in abecedno kazalo krajinskih imen ob opisanih poteh.

Pri vsakem opisanem izletu so prva navedeni numerični podatki o poti, kot so nadmorske višine starta in cilja ter višinska razlika, dolžina poti, najprimernejši čas za izbrano pot in njen opis z nevarnostmi in zanimivostmi ob njej, naveden pa je tudi ustrezen planinski zemljevid. Celotna pot je tudi opisana v tekstovnem delu, kateremu je dodana perorisba pogorja z vrisano potjo ali pa zemljevid. Prav tako je vsakemu poglavju dodana velika zelo kvalitetna fotografija, navadno ciljne točke izbrane poti; zaradi praviloma temnih posnetkov ali temnih reprodukcij pa dajejo vtis ro-

mantične podobe obiskanih krajev. Kot veliko posebnost moramo omeniti še šaljive ilustracije ter zgodbe ali legende, ki sta jih avtorja izbrala iz različne literature.

Za ilustracijo pisanosti te zbirke planinskih poti naj navedemo nekatere izbrane izlete z literarnimi podnaslovi: Pod severno steno Triglava – v osrčju gora, Ajdna – muzej na vzpetini, Kamniška Bistrica – ob šumeči reki, Sv. Primož – dve cerkvi pod Veliko planino, Lepenatka – prijazna gora, Okrešelj – mimo slapu v visokogorje, Potočka zijalka – sprehod v preteklost, Pohorje – barje na visoki planoti, Rifnik – izlet v zgodovino, Vače – v središču Slovenije, Trdinov vrh – po sledih bajk in povesti, Mirna gora – po gozdni učni poti, Sv. Ana nad Ribnico – kjer so nekoč goreli kresovi, Sv. Ahac – spomin na turške vpade, Slivnica – gora čarovnic, Šmarna gora – najbolj obiskana gora v Sloveniji, Kočja – Bevkova gora, Šebrelje – kjer so praljudje igrali na piščal, Krnsko jezero – čudovito ogledalo vrhov, Peca – gora kralja Matjaža itd.

Pri sicer tako lepi knjigi pa le pogrešam nekaj stvari. Prvo, kar mi je padlo v oči, je prav gotovo velikost črk, kar ne velja le za planince mojih let, pač pa tudi za otroke. Na prikupnih perorisbah **Jurija Kolenca** in zemljevidih bi lahko vrisali več pomembnih krajev ali pa vsaj vse tiste, ki jih omenja besedilo. Prav tako velja, kar sem že večkrat omenil pri podobnih pisanjih, da je pomembna velikost slike glede na njeno vsebino. Cvet ali socvetje (str. 39,137) je lahko na manjši fotografiji, fotografija pokrajine ali skupine gora (str. 47, 57, 61, 111, 127) pa na majhni fotografiji pove vse premalo.

Ciril Velkovrh



Nova vodnika

Pri Planinski založbi sta letošnje zgodnje poletje izšla dva nova vodnika. Šesta, popravljena in dopolnjena izdaja planinskega vodnika **Tineta Miheliča** Julijske Alpe je kar precej zajetnejša od dosedanjih, očitno pa predvsem na račun

vklučenih listov z barvnimi fotografijami in večjega razmaka med vrsticami. Za vsebino je namreč že avtor v uvodu zapisal, da ne prinaša mnogo novega, razen aktualnih novosti in sprememb. Risbe planinskih postojank pa so manjše, komaj razločne.

Zato pa so večje v četrti, popravljene in dopolnjene izdaji dela **Jožeta Dobnika** Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji. Ta vsebuje opise treh novih postojank, štiri pa manjkajo, ker so bile ukinjene. Goskine in prenočitvene zmogljivosti se niso dosti spremenile; v celoti je v Sloveniji 166 planinskih postojank s prek 10.000 sedeži in skoraj 7500 ležišči. Precej pa se je povečala opremljenost s telefonskimi aparati: od 73 postojank, kolikor jih je imelo telefone leta 1994, je bilo konec lanskega leta takih s telefoni že 112. Da je ta vodnik res zelo zaželen med našimi planinci, kaže tudi dejstvo, da ga je bilo doslej natisnjenega že 20.000 izvodov, štiri petine pa tudi že prodanih.

F. S.

Varstvo okolja

Triglavski narodni park že nekaj let izdaja svoje strokovne in znanstvene razprave ter raziskave v zbornikih formata A-4 in zbirki Stokovna knjižnica Triglavskega narodnega parka – Razprave in raziskave. Letošnjaja, šesta knjiga prinaša referate s posveta »Planinstvo in Triglavski narodni park«, ki sta ga organizirala Planinska zveza Slovenije in Triglavski narodni park že leta 1996 na Bledu. Knjiga je izšla pod naslovom Varstvo okolja pri planinskih postojankah v Triglavskem narodnem parku.

V bogati razpravi je sodelovalo več avtorjev z različnih področij in institucij. **Janez Bizjak** razmišlja, kako naprej: vračanje k skromnosti in preprostosti. **Martin Šolar** opozarja na ogroženost gorskega okolja z množičnimi prireditvami v gorah ter na način oskrbovanja planinskih postojank s hrano, pitno vodo in potrebno energijo ter na odstranjevanje odpadkov in odplak. **Jože Janež** ugotavlja veliko onesnaževanje podzemnih voda in visokogorskih jezer v okolici planin-

skih postojank. **Marija Urankar** piše o stanju planinskih koč in ustreznih zakonodaj, **Janko Mirnik** pa o čiščenju voda pri gorskih objektih. **Danilo Sbrizaj** poroča o ugotovitvah francoskih strokovnjakov pri ogledu naših planinskih postojank; **Tjaša Bulc**, **Daniel Vrhovšek** in **Igor Maher** pa predlagajo rastlinske čistilne naprave v kulturni krajini. **Janez Duhovnik** in **Danilo Sbrizaj** sta pripravila predlog okolske sanacije planinskih postojank, **Igor Maher** pa še natančno študijo o motoriziranem prometu v Triglavskem narodnem parku.

To delo vsebuje tudi seznam udeležencev posvetovanja, tolmač uporabljenih kratic, seznam slik (brez navedbe avtorjev) ter seznam in dodatke k objavljenim grafom. Na začetku knjige je tudi povzetek vsebine v slovenščini in angleščini; škoda le, da tega in stvarnega vrstilca po Univerzalni decimalni klasifikaciji nimajo tudi posamezni prispevki. Manjka tudi registracijska prijava publikacije pri Narodni in univerzitetni knjižnici; tudi taka interna dela so izredno pomembna za našo narodnostno in kulturno dejavnost.

Ciril Velkovich

Vodnik po Poti slovenskih legend

V založništvu Etnološke sekcije Planinsko-jamarskega odseka pri Planinskem društvu Pošte in Telekomu Ljubljana je letošnjega junija, ob začetku poletne planinske pohodniške sezone, izšel Vodnik in dnevnik po Poti slovenskih legend vsestranskega avtorja **mag. Rada Radeščka**. V drobni knjižici je za pohodnike po tej poti ogromno dragocenih podatkov in poleg tega v posebnem delu prostor za odtise žigov, ki pričajo o obisku na posamezni točki te poti.

Pot slovenskih legend je nova slovenska transverzala oziroma pohodna planinska pot, ki jo je Komisija za planinska pota pri Planinski zvezi Slovenije registrirala avgusta leta 1996. Pot pelje pohodnike po tistih slovenskih krajih in predelih, kjer so se do današnjih dni v ust-

nem izročilu ohranile stare pripovedi o nenavadnih davnih dogodkih. Starodavne ljudske legende pripovedujejo o skritih zakladih, o hudobnih graščakih, zmajih, vilah, škrahih in celo o samem zlodeju, o številnih skrivnostnih in še do današnjih dni nerazumljivih dogodkih, ki so jih ljudje povezovali z nadnaravnimi dogodki in nepojasnjenimi silami.

Takšne pripovedi je v dveh knjigah »Slovenske legende« zbral Rado Radešček, v novo slovensko transverzalo pa je zajetih 32 kontrolnih točk oziroma krajev, kjer so se po starem ustnem izročilu legende dogajale. Del te transverzale se dotakne prav tako že registrirane Poštarske jamske poti, ki je nekoliko težavnejša od te in ki jo je prav tako trasiral Radešček.

Novi vodnik po poti slovenskih legend pohodnike usmerja na prave steze in do kontrolnih točk z vpisnimi knjigami in žigi ter jim poleg tega daje informacije o najpomembnejših naravnih in zgodovinskih značilnostih teh krajev in predelov. Ta knjižica pohodniku popolnoma zadošča, da bo brez težav prehodil prvo slovensko »etnološko transverzalo«.

Ta transverzala oziroma pohodna planinska pot je speljana predvsem po hribovskih slovenskih vaseh in zaselkih našega sredogorja. Ker gre za lahko pohodno pot, jo lahko prehodi vsak, na koncu koncev pa so skoraj vse kontrolne točke dostopne tudi z avtomobilom. Vendar pot ni posebej označena, razen tam, kjer poteka po trasi kakšne druge planinske transverzale ali pohodne poti. Opisi v vodniku so dovolj natančni, da pohodniki na poti ne bodo imeli težav. Za prehojeno pot v PD PT Ljubljana enkrat letno podeljujejo diplome in lepe spominske značke.

Prva kontrolna točka te transverzale je Ljubljanski grad, zadnja Boč nad Poljčanami, vmes pa so točke po malone vseh predelih Slovenije. Tisti, ki so Pot slovenskih legend prehodili, so polni hvale o zanimivostih pokrajine, zgodovine in drugega, česar ne bi spoznali, če se na to pot ne bi odpravili.

Zbornik trboveljskih upokojencev

Pred kratkim je izšel »Zbornik – 50 let Društva upokojencev Trbovlje, 1947–1997«. Izdalo in založilo ga je Društvo upokojencev Trbovlje v nakladi 750 izvodov, gradivo na 270 straneh pa je zbral, priredil in uredil ter opremil **Tine Lenarčič**. Poleg njega sta bila v uredniškem odboru še **Florjan Plevnik** in **Janez Zavolovšek**. V zborniku je s svojimi prispevki sodelovalo 24 piscev. Vsebina se nanaša na vsa leta dejavnosti tega društva na gospodarskem, kulturnem, športnem, rekreacijskem, socialno-varstvenem, zdravstvenem in še katerem področju. Knjiga je bila javnosti pred-

stavljena ob občinskem prazniku Občine Trbovlje konec maja letos. Za ta Zbornik je zelo pomemben tudi tisti del, ki piše o delu planinske skupine PD Trbovlje pri Društvu upokojencev Trbovlje. Ta je bila ustanovljena 14. januarja 1992, v vsem tem času pa je organizirala in izpeljala na stotine skupinskih izletov v nizko-, sredno- in visokogorje naše domovine. Največ izletov je bilo na zasavske planinske vrhove. Izlete skupina organizira vsak drugi četrtek, udeležba na izletih pa je od 35 do 40. Izletnike vodijo **Vinko Pfeifer**, **Jože Ocvirk**, **Martin Rojšek** in še kdo. Skupina šteje okoli 80 članov, povprečna starost pa je 66 let. Večina teh je opravila tudi planinsko šolo.

Omeniti je treba še drugo plat sodelovanja upokojencev v planinski organizaciji. Domala vse planinske kočice in domove so v dobršni meri pomagali zgraditi prav planinci – upokojenci, bodisi na Mrzlici, na Kumu, na Sv. planini, pa številne lovške kočice, smučarske domove, počitniške domove in še kaj. Velik delež imajo ti planinski veterani tudi pri vsakodnevnem delu planinskih društev Trbovlje in Kum, bodisi pri organizacijskem delu, bodisi pri gospodarjenju s planinskimi domovi ter njih vzdrževanju. Vsa ta pestra dejavnost je med drugim opisana v tem Zborniku. Delež planincev – upokojencev je pomemben in upoštevanja vreden.

Tine Lenarčič

Nova znamka – Boč

Pošta Slovenije se je na predlog staroste slovenskih planincev in avtorja številnih planinskih vodnikov **Jožeta Dobnika** že pred leti odločila, da vsako leto izda vsaj eno znamko, posvečeno našim goram. Letos so se odločili za znamko, na kateri je odtisnjena fotografija Boča (978 m), nad katerim je z nevihtnimi oblaki razgibano nebo, v ospredju pa odtis čudovite vijolično-bele in žametno mehke velikonočnice (*Pulsatilla grandis*). Ta cvetlica raste izključno le na tem območju in ker je tudi izredno redka, sodi med zaščitene rože. Nominalna vrednost znamke je 14 tolarjev, kar pomeni, da z njo lahko frankiramo standardne razglednice in pisma.

Boč, ki je najvzhodnejši podaljšek Karavank, je markantna daleč naokrog vidna gora, ki se pne med Poljčanami in Rogaško Slatino. Dvajset metrov pod vrhom stoji priljubljena planinska postojanka Dom na Boču s 45 posteljami, ki jo upravlja Planinsko društvo Poljčane. Prvo postojanko na tem mestu so postavili člani Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva že leta 1899. V neposredni bližini

koče stoji cerkev sv. Miklavža iz začetka 16. stoletja, na vrhu pa je vojaška opazovalnica, televizijski pretvornik in razglednik za obiskovalce vrha. Razgled z Boča je izredno širok – na Dravsko in Ptujsko polje ter na sosednje gore (Pohorje, Donačko goro, Zagrebško goro, Kozjansko gričevje, Posavsko hribovje ter Gorjance, ob lepem vremenu in čistem ozračju pa lahko vidimo tudi notranjski Snežnik ter Julijske in Savinjske Alpe).

Gora je zgrajena iz apnenca in paleozojskih kamenin. Na strmih pobočjih, večinoma poraslih z bukovimi gozdovi, živijo srne, mufloni, gamsi in divji prašiči. Poleg že omenjene velikonočnice rastejo tu tudi druge redke alpske in dinarske rastline, kot so dišeči volčcin, turška lilija, lepi jeglič idr. Na Boču opazimo tudi kraške pojave: jame, vrtače in doline. Dostopi na vrh gore, kjer je tudi 19. kontrolna točka Razširjene Slovenske planinske poti, so možni iz Poljčan po dveh poteh (1.30 ure), iz Zgornje Kostrivnice (2 uri), iz Rogaške Slatine (3 ure), ali pa z avtomobilom po delno asfaltiranih lokalnih cestah (od 5 do 10 km).

Ciril Velkovrh

Zbornik »Naših petdeset let«

Letos je zlati jubilej praznovala Zveza lovskih družin Gorenjske in z njo 28 lovskih družin v regiji, ki združujejo 1650 lovcev, ti pa skrbijo za divjad in za varstvo narave na 136.533 hektarih predvsem planinskih površin, tudi na najvišjih kotah Karavank in Grintovcev. Ob spoštljivem jubileju so na skoraj 200 straneh izdali zbornik »Naših petdeset let«, ki sta ga uredila **Branko Galjot** in **Sely de Brea Šubic**, likovne podobe v njem pa so delo pokojnega slikarja **Iveta Šubica**. V njem so opisani najpomembnejši dogodki iz življenja te organizacije in tudi statistični podatki, pomembni odstavki pa so posvečeni tudi planinstvu, saj se lovstvo in planinstvo pogosto enako srečujeta z onesnaževanjem iste gorske narave in zraka nad njo, s hojo po brezpotjih, pogosto škodljivo preveliko množičnostjo ali gorski naravi škodljivimi športi.

Lovstvo in planinstvo sta se predvsem na Gorenjskem razvijala skupaj, zato ni naključje, da je imel med »štirimi srčnimi možmi«, ki so leta 1778 prvi dokumentirano priplezali na vrh Triglava, ključno vlogo lovec iz Bohinja **Štefan Korošec**, ki je bil tudi iskan vodnik za ture in vzpone na vrhove Ju-



Na ledeniku pod Skuto prirejajo lovci svoj poletni veleslalom; na letošnjem, že petem, s ciljem na 2100 metrih nadmorske višine, je sodelovalo 194 tekmovalcev iz Slovenije in Avstrije, med njimi tudi dr. Tomaž Pirih z Jesenic, velik planinec in lovec.

Foto: Franci Ekar

lijskih Alp. Podobno vlogo je imel v Frischaufovi dobi raziskovanja Savinjskih Alp na Jezerskem pastir, lovec in gorski vodnik **Jernej Veršnik**, ki je uredil pristop in pot z Zgornjih Ravnih na Mlinarjevo sedlo in je bil prvopristopnik na vrhove Kočen, sledi pa je pustil tudi v severozahodnem grebenu Kočne. Gorenjski pisatelj **Fran Saleški Finžgar** je med drugim napisal spis »Na petelina«, **Janez Jalen** »Trop brez zvoncev«, **Janez Vajkard Valvasor** je v svoji Slavi med drugim opisal »gorenjski lov na divje koze«. Znamenita je slika **Jurija Šubica** iz Poljanske doline »Pred lovom«.

Sicer pa je kar precej znanih gorenjskih lovcev hkrati planincev in obratno, lovci pa so tudi predsedniki nekaterih gorenjskih planinskih društev ter nekateri znani alpinisti in gorski reševalci. Sicer pa bi morali marsikateri dogodek in jubilej planinci in lovci proslaviti skupaj, saj planinci med drugim hodijo po kar precej poteh, ki so bile njega dni lovske, ob naravnih ujmah pa se planinci pogosto zatečejo v lovske bivake.

V lepo opremljenem zborniku »Naših petdeset let«, v katerem so opisane in fotografsko predstavljene vse lovske družine iz Zveze lovskih družin Gorenjske, najde pozoren bralec tudi marsikaj takega, kar vsaj deloma sodi v zgodovino planinstva in ne le lovstva.

F. E.

Arheološke izkopanine v publikacijah SAZU

Prof. dr. Ivan Turk, sodelavec Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, je imel pri svojem intenzivnem delu v zadnjih letih izredno dobre rezultate. V dveh publikacijah, ki jih je izdal Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, je v slikovnem gradivu predstavil najpomembnejše in najstarejše arheološke najdbe na slovenskih tleh. Obe knjigi sta ne le bogato, pač pa celo razkošno opremljeni in natisnjeni na umetniškem papirju velikega formata. Za prvo delo Ob zori časa, za katero je slikovni material prispeval **France Stele**, je Turkovo besedilo napisano v slovenskem, nemškem, francoskem in angleškem jeziku. Drugo knjigo, Moustérienska koščena piščal in druge najdbe iz Divjih bab I v Sloveniji, je pripravilo več avtorjev, uredil pa jo je dr. **Ivan Turk**. Znanstvene študije najdenih predmetov, opisanih z različnih vidikov v slovenskem in angleškem jeziku, so opremljene s fotografijami dokaznih predmetov, grafikoni in skicami.

Jame Divje babe I (450 m) v dolini Idrjice, od koder vodijo planinske poti na Kojco (1303 m) in Jelenk (1107 m), so odkrili leta 1978. Najdbe v njih datirajo od 80.000 do 30.000 let pred našim štetjem, v obdobje, ko je izumrl neandertalec. Med najdenimi predmeti je najpomembnejša kost v obliki domnevne piščali. Tako sega začetek glasbe dobrih 10.000 let prej, kot je bil pred tem odkritjem. Najdišče je tudi izjemno bogata zakladnica podatkov o ledenodobnem rastlinstvu in živalstvu in izjemno grobišče jamskega medveda.

V Potočki zijalki, 1650 metrov visoko pod Olševo (1929 m), katere vrh

je tudi 9. kontrolna točka Razširjene slovenske planinske poti, je že pred tridesetletja odkril **prof. Srečko Brodar** prvo paleolitsko najdišče v Sloveniji. Sodi med najpomembnejša in najbolj slikovita jamska paleolitska najdišča v Evropi iz 30.000 do 40.000 let pred našim štetjem, iz druge polovice zadnje poledenitve. Potočka zijalka je ena od treh visokogorskih paleolitskih najdišč v Evropi in druga (poleg Medvedove jame pod Mokricami (1853 m) nad Kamniško Bistrico) v Sloveniji. Posebnost najdišča je veliko najdb koščenih orodij, med katerimi je tudi najstarejša evropska šivanka, vsaj 10.000 let starejša od prvih pravih šivank. Med drugim so tu našli sledove kurišč, ostanke jamskega medveda idr.

Ciril Velkovrh

Karavana sanj Wanda Rutkiewicz

Od 12. maja 1992 velja vrhunska poljska alpinistka **Wanda Rutkiewicz** za pogrešano. Potem ko je v letih pred tem kot skorajda edina ženska na svetu uspešno plezala na osemtisočake, se s tretjega najvišjega vrha na svetu, z 8586 metrov visoke Kangčendzenge, ni več vrnila.

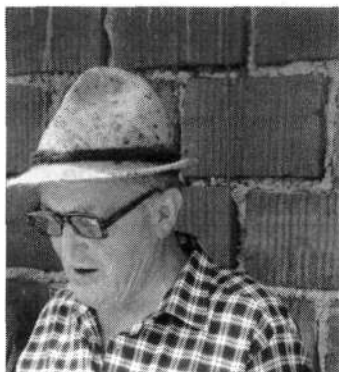
Wanda Rutkiewicz je v gorah sama izgubila veliko prijateljev, vendar ji nikoli ni prišlo niti na kraj pameti, da bi kaj takega lahko zadelo tudi njo samo. Po smrti vrhunskega poljskega alpinista **Jerzja Kukuczke**, drugega človeka, ki je za **Reinholdom Messnerjem** priplezal na vrhove vseh 14 osemtisočakov, je dejala: »Ne smemo obtoževati tistih, ki vedno znova tvegajo svoje življenje za svojo strast, ki igrajo na najvišje stave; z vsem spoštovanjem bi se jih morali vedno spominjati.«

V gorniški založbi Rother je zdaj z letošnjo letnico izšla knjiga tajske Wande Rutkiewicz z naslovom »Karavana sanj« (Karawane der Träume), 192 strani debela knjiga formata 22 x 28 centimetrov s 192 barvnimi in 25 črno-belimi fotografijami, ki stane 569 avstrijskih šilingov. Knjiga je ilustrirana s številnimi doslej še neobjavljenimi fotografijama

mi in pismi nesrečne alpinistke. Kot pravijo založniki in dobri poznavalci take literature, gre za izredno lepo opremljeno knjigo, katere vsebina bo poskrbela za marsikatero razpravo o gorništvu in alpinizmu, ta knjiga pa naj po teh priporočilih ne bi smela manjkati v nobeni planinski knjižnici.

društvene novice

In memoriam: Janez Košnik



Viharniki na planinskih brezpotjih kljubujejo vetru, mrazu in viharjem in nihče jih ne more ukloniti. Desetletja se bojujejo do trenutka, ko naravne zakonitosti zahtevajo svoje. Takšen kleni viharnik je bil **Janez Košnik**, dolgoletni predsednik Planinskega društva Jesenice.

Rodil se je 3. maja 1912, zaposlen je bil v Železarni Jesenice. Neizbrisen pečat je pustil v planinski organizaciji: od leta 1969 do leta 1980 je bil predsednik PD Jesenice, kjer je opravljal še funkcije glavnega gospodarja društva, predsednika gradbenega odbora in bil častni član društva. Desetletje od leta 1976 do 1986 je bil predsednik koordinacijskega odbora planinskih društev občine Jesenice, od leta 1977 do 1980 pa predsednik koordinacijskega odbora planinskih društev Gorenjske. Ob vsem tem je bil tudi pobudnik srečanja zamejskih planinskih društev. Neizbrisen pečat njegovega dela ostaja na planinskih postojankah: Koči na Golici,

Tičarjevem domu na Vršiču, Koči pri izviru Soče in Zavetišču pod Špičkom.

Štirideset let dela v Železarni mu ni nikoli vzelo volje, da ne bi sleherni prosti trenutek izkoristil za planinstvo v najširšem smislu te besede. Leta 1949 se je pridružil jeseniškim planinskim zanesenjakom, ki so zorali ledino na področju, kjer ni materialnih dobrin, ampak le delo, ki ga ni mogoče časovno izmeriti.

Janez Košnik ima veliko zaslug za to, da PD Jesenice že vrsto let sodi po članstvu in obsegu društvenega dela ter stalni skrbi za planinske postojanke med najbolj množična in uspešna društva. Kaj je lepšega kot slišati, da je bila Koča na Golici kar nekajkrat po izbiri bralcev Dela proglašena za najprijetnejše planinsko domovanje v slovenskem sredogorju!

Slovenska planinska in druga javnost se je Janezu Košniku za njegovo požrtvovalno delo večkrat oddolžila z vsemi možnimi priznanji, plaketami in značkami. Odlikovan je bil z Redom republike z zlatim vencem, Svečano listino Planinske zveze Slovenije, zlatima znakoma Planinske zveze Jugoslavije in Slovenije, srebrnim znakom

MO PZS, srebrnim znakom PZS, plaketo ob 75-letnici SPD, spominško plaketo PZS, Gregorčičevim priznanjem občine Jesenice in Medaljo dela. Zanj je bilo najzlahtnejše priznanje Svečana listina PZS, ki jo je leta 1993 ob stoletnici Planinske zveze Slovenije prejel za življenjsko delo.

Ob naštevanju vseh njegovih velikih dejanj ne smemo pozabiti še enega. Že pred leti se je prepričal, da se najmočnejša in najtrdnjša prijateljstva spleta v gorah, kjer so ljudje manj obremenjeni ter znajo misliti treznejše in preudarnije.

Janez Košnik je bil pobudnik srečanja zamejskih planincev Koroške, Furlanije-Julijske krajine in Slovenije. Prvo tako srečanje je bilo na Golici, od takrat dalje pa vsako leto v drugem prijaznem planinskem okolju. Lepe misli o sožitju, prijateljstvu in gospodarskem sodelovanju dobijo z vsakim srečanjem novo težo.

Seveda se bodo spet na pobočjih Golice razcvetele narcise, završali bodo macesni na Vršiču, oglasila se bo večna melodija Soče. Spet si bodo planinski prijatelji segli v roke, povsod pa bodo ostali spomini na velika dejanja jeseniškega viharnika Janeza Košnika.

Koliko neverjetne resnice je v besedah, ki jih je nekoč zapisal veliki gornik **dr. Julius Kugy**: »Planinstvo mi je bil srčna zadeva, kakor klic iz daljave me je doseglo, da sem šel za njim. Nisem mogel drugače in to je vse.« To je zares vse in dovolj, da se bo slovenska planinska javnost Janeza Košnika spominjala s spoštovanjem.

Janko Rabič

Ostati živ...

ALEŠ TACER

*Med razbitim
skalovjem
iščem
poti.*

*Veter,
ki se zaganja
iz globin,
mi razkriva
ogromne opasti,
viseče z vršnih
piramid.*

*Z nečloveško močjo
zapičim cepin
v gorski masiv:
ne, ne dam se,
ostati moram živ!*

Rezki v slovo

V Gozdu Martuljku je konec maja tiho zaspala **Rezka Bertonec**, upokojena učiteljica. Njeno življenjsko delo je bilo poučevanje nadebudnežev v okolici Koprivnika, Gorjuš, Gozda Martuljka, Kranjske Gore, Rateč. Z vsem srcem je bila predana goram okrog Zgornje-savske doline, pa še naprej proti Reklanski in Rezijski dolini.

Bila je prva, ki je uvedla »šolo v naravi« – takrat, ko tega izraza še niso poznali. Njeni varovanci so se učili pod košatimi drevesi pri Zelencih, pod slapom v soteski potoka Martuljka, Pod Srcem in Za Akom.

Tudi pozimi je peljala svoje učence v sotesko. Vsi so imeli preko čevljev nogavice, da jim na ledu ni drselo. Vsem je odkrivala skrivne lepote gora.

Zadnja leta, ko ni mogla več v gore, me je kdaj vprašala: »Kaj pa lepi čevlji pod slapom, ali še raste tam?«

»Še, kljub množicam, ki hodijo tam okoli in hitijo, da ga v naglici nihče ne vidi. Zato je še tam.«

Od nje smo se poslovili v Ljubljani, sredi betonskega pokopališča, da-leč od gora, daleč od Srca...*

B. B.

* Srce v severni steni Špika

Bil si mož jeklen

Čas mineva z bliskovito naglico. Kmalu bo leto dni, odkar si odšel, **Miro Černivec**. Ves ta čas smo te čakali, da prideš. Videli smo te, kako prihajaš v pumparicah in z rdečo vetrovko, nasmejan in z vedno pripravljanim vprašanjem: Kam bi šli jutri? Imel si vedno več predlogov. Tehtal si planinske ture z vseh mogočih pozitivnih in negativnih strani. Vedel si, kdaj je senca, kdaj pritiska sonce, kako je mogoče varno hoditi po brezpotjih, ki si jih imel še posebno rad. Postavljal si »možice«, ki so te čakali naslednja leta, da si lahko ponovil varno pot z nami. Ti možici te sedaj zaman čakajo. Morali jim bomo povedati, da te ne bo več, nikoli več.

Dragi Miro, dolgo časa nisem in nisem mogel prijeti za pero, da ti napišem teh nekaj besed v slovo. Vem, da smo ti dolžni vsi, ki smo te poznali v Zgornjem Posočju, saj si veliko prispeval našim krajem tostran in onstran meje. Tvoji prijatelji onkraj meje, tako Benečani kot Furlani, se te ob vsaki priložnosti spominjajo; žal tudi njim nisi mogel izpolniti vseh načrtov, ki si jih imel v glavi in o katerih si veliko razpravljal in tuhtal – kako bi bila, na primer karta (zemljevid) čimbolj primerno urejena in uporabna.

Ko vzamem v roke tvoje izdelke, se mi zdi, da iz njih veje tvoj duh, tvoja jeklena volja narediti vsako stvar kolikor je mogoče najbolje. Ni ti bilo žal prepešati še in še poti, da si ugotovil, ali je podatek verodostojen in sprejemljiv.

Veliko sva bila skupaj v gorah, tako poleti kot pozimi, ko si me učil večšin turnega smučanja. Šele sedaj vem, da sva bila veliko premalo. Zamudila sva marsikatero turo, ki si jo predlagal. Nič več jih ne bova mogla nadoknaditi.

Veš, Miro, tudi v gorah ni več tako, kot je bilo. V tvojo goro, v Veliki vrh (Rombon), se je zaletela pošast, ki ji pravimo potres, a mu ni mogla do živega; naredila mu je le nekaj prask. Žal pa je v dolini pustošila z vso peklensko silo. Ta stvar (potres) je prišel naravnost od sosednjih hribov – Krnskega pogorja. Ne moremo razumeti, da se je prav v teh prečudovitih gorah rodila ta uničujoča sila. V tistih hribov, ki si jih tolikokrat obiskoval in so nudili tebi in nam vsem toliko lepih užitkov. Vsi ti orjaki so več ali manj načeti – poznajo se rane, ki jih je naredila uničujoča sila pri prodiranju na površje.

Vse to ti je bilo prihranjeno, če lahko tako rečem, vendar bi bilo za nas vse lažje, če bi bil ti med nami, saj si znal vedno najti optimistično rešitev. Bil si mož jeklen, uklonila te je za nas nerazumljiva sila, ki je podobna pošasti, o kateri sem pravkar pripovedoval.

Ko se bomo ponovno vračali na tvoja pota in srečevali tvoje možice, boš vedno v srcih z nami in obujali bomo spomine na enkratna doživetja s teboj. Naj ti bo vsaj to v zahvalo za vse, kar si za nas storil v svojem plodnem življenju kot strokovnjak, planinec in predvsem iskren in dober prijatelj.

Marijan Bric

Novi člani PZS

Na prvi seji Upravnega odbora Planinske zveze Slovenije v novi sestavi, ki je bila 22. maja v Mengeški koči na Gobavici, so člani pod 7. točko dnevnega reda razpravljali o vlogah za sprejem novih planinskih društev kot polnopravnih

članov Planinske zveze Slovenije. Po dokaj živahni razpravi je osrednja slovenska planinska organizacija dobila šest novih članic, za katere so člani upravnega odbora glasovali soglasno.

Planinska družina Benečija, društvo zamejskih Slovencev, je na svojem občnem zboru letošnjega 27. februarja sprejel sklep, da se želi včlaniti v Planinsko zvezo Slovenije. Z istim sklepom se je zavezalo, da bodo tako društvo kot njeni člani spoštovali in izpolnjevali obveznosti, ki jih nalagata statut in častni kodeks slovenskih planincev. Sedež društva je v Nokuli 7 v Špetru v videmski pokrajini, predstavnik društva pa je predsednik **Igor Tull**.

Športno planinsko društvo Gams iz Ljubljane, ki ima sedež v Ulici Gradnikove brigade 4, je bilo ustanovljeno lanskega 29. avgusta in je bilo vpisano v register društev pri Upravnih enotah Ljubljana lanskega 22. oktobra. Letošnjega 9. januarja, ko je bil društveni občni zbor, je društvo štelu 78 članov. Na tem občnem zboru so sprejeli sklep, da društvo sprejema statut in častni kodeks slovenskih planincev. Zastopnik društva je **Brane Podboršek**. Ob gorništvu in izletništvu goji društvo tudi druge dejavnosti, povezane z naravo in športom. Društvena pravila so v skladu s statutom PZS, soglasje k sprejemu pa je dal tudi Meddruštveni odbor Ljubljane.

Planinsko društvo Intel servis iz Novega mesta, ki ima sedež na Zwitrovi 1, je bilo ustanovljeno letošnjega 12. januarja, v register društev pa je bilo vpisano v Upravni enoti Novo mesto 27. januarja. Društvo šteje 92 članov, zastopnica društva je **Danica Štrukelj**. Društvena pravila so v skladu s statutom PZS, društvo je sprejelo ustrezne sklepe o vključitvi v PZS, s sprejemom v PZS pa soglasja tudi Meddruštveni odbor Dolenjske.

Planinsko društvo Trnavski medved iz Trnave (pošta Gomilsko) je bilo ustanovljeno že 8. decembra 1996, v register društev pa je bilo pri Upravnih enotah Zalec vpisano že 13. marca lani. Zakoniti zastopnik društva je predsednik **Damjan** 407

Justinek. V začetku letošnjega leta je bilo v društvu včlanjenih 68 članov. Akti društva so v skladu s statutom PZS, vlogi za sprejem v PZS pa je bila priložena potrebna dokumentacija. S sprejemom v članstvo PZS je soglašal tudi Meddruštveni odbor Savinjske.

Planinsko društvo Haloze z Vidma pri Ptujju je bilo ustanovljeno že lanskega 20. septembra, v register društev pa je bilo pri Upravni enoti Ptuj vpisano letošnjega 27. januarja. Zakoniti zastopnik društva je **Ivan Božičko.** Društvo šteje 85 članov. Društvena pravila so seveda v skladu s statutom PZS.

Planinsko društvo Škale – Hrastovec iz Škal (pošta Velenje) je bilo ustanovljeno letošnjega 14. februarja, v register društev pa je bilo vpisano pri Upravni enoti Velenje 12. marca. Zastopnik društva je **Darko Hriberšek.** Društvo je nastalo iz sekcije PD Velenje in je do sedaj štelo med 150 in 250 članov. V društvu so včlanjeni tudi po en alpinistični inštruktor in vodnik kategorije B ter po dva vodnika kategorije A in mladinska vodnika. Društvena pravila so seveda v skladu s statutom PZS.

Prošnjo za sprejem v članstvo Planinske zveze Slovenije je poslal tudi Alpinistični klub Mezica, ki je bil ustanovljen lanskega 27. aprila in je že vpisan v register društev pri Upravni enoti Ravne na Koroškem. Osnovne dejavnosti tega društva, katerega zastopnik je **Alfonz Prevorčič,** so alpinizem, prosto plezanje in turno smučanje. Čeprav je Meddruštveni odbor Koroške soglašal s sprejemom kluba v članstvo PZS, so člani upravnega odbora PZS po razpravi sklenili sprejem odložiti, ker zanj niso izpolnjeni vsi pogoji. Nemara bo ta alpinistični klub postal član PZS, ko bo svoje mnenje o tem povedala Komisija za športno plezanje pri PZS.

V »čakalnic« Planinske zveze Slovenije čakata poleg alpinističnega kluba Mezica na sprejem vsaj še dva: PD Grmada iz Celja, ki je bilo ustanovljeno letošnjega 20. marca, in PD Polž iz Višnje gore, ki je bilo ustanovljeno dva dni prej. Obe društvi sta že vpisani v register društev pri svojih upravnih enotah.

Šepetanje stoletnih viharikov

Planinsko društvo Gornji Grad je pripravilo praznovanje stoletnice prve kočje na Menini in stopenintridesetletnice rojstva **Fr. Kocbeka:** celotedenski program je bil od sobote, 11., do sobote, 18. julija letos, ko je bila osrednja prireditev na Menini.

V sredo je bil Kocbekov večer in predstavitev biltena *Šepetanje stoletnih viharikov* avtorja **Edija Maveriča – Savinčana.** Pri predstavitvi je sodeloval publicist **Aleksander Videčnik** iz Mozirja, ki je dodal natančnejši zgodovinski pogled na delo SPD in Kocbeka. Nekatere misli in zapise je recitiral **Jože Remšak.** Zbornik Planinskega društva Gornji Grad je posvečen 100-letnici »Gornjegrajske kočje« na Menini (1898–1998). Izdali so ga v juliju 1998 v nakladi 500 izvodov na formatu A4, ima 50 strani s črno belimi in barvnimi fotografijami, shemo poti na Menini in nekaj strani oglasov.

Vsebina obravnava Kocbeka kot ustanovitelja druge podružnice SPD in razmišlja tudi o zapisu imena – ali Fran ali Franc. Sam se je tega verjetno rešil tako, da je zapisal samo Fr. Kaj bi bilo bolj prav in pošteno, je težko reči. Iz dopisa Škofijskega arhiva v Mariboru (22. 8. 1996) sledi, da je »dobesedni vpis njegovega krstnega imena Franciscus Saleš., kar bi bilo po naše Francišek Saleški (svetnik rimskokatoliške cerkve) ali (primer pisatelja **Finžgarja**) Fran Saleški. Končno odločitev seveda prepustimo vam.« Spomnili so se tudi dveh Tomiškov (predsednika SPD **dr. Frana Tomiška** in urednika PV **dr. Josipa Tomiška**), saj sta iz Slatin blizu Gornjega Grada. Predstavljen je **Martin Voščič – Tinko,** ki je bil ustanovitelj in prvi predsednik Planinskega društva za Zgornjo Savinjsko dolino Gornji Grad. To je bilo ustanovljeno 1. 10. 1950, vendar tega po zapisu v PV 1951 ni mogoče ugotoviti. V planinski izkaznici je ob vpisu v društvo 27. 4. 1950 žig Planinsko društvo Domžale (podpis **Rakun**). Izpis in vpis istega leta (9. 11. 1950) ima

dvoje različnih žigov: Planinska skupina Gornji Grad PD Domžale, morda je to – kot je zapisano v biltenu – »pomožna skupina«, in Planinsko društvo za Zgornjo Savinjsko dolino Gornji Grad. Ta žig je čez znamkico še leta 1952. Naslednje leto pa je drugi, manjši. V letu 1950 so bila v Savinjski dolini ustanovljena še PD Zabukovica (6. 4.), Šoštanj (22. 4.) in Mozirje (24. 4.). Sledi zapis o problemih gradnje planinske kočje na Menini, tako prve kot poslednje. Dober je zapis o ustanovitvi pašne zadrage, ki se še danes ukvarja s problemi lastninjenja. Navedena so dela društva, seznam oskrbnikov doma, odlikovancev (tudi nosilcev, npr. zlatega častnega znaka planinskega vodnika, verjetno bi bilo prav mladinskega vodnika), ki jih je kar 62, število članstva, odprave v tuja gorstva, tabori mladinskega odseka in še kaj.

Shema poti in cest po Menini, ki jo je narisal **Zdenko Purnat ml.,** je kar pregledna. Žal pa nima vriskanih vsaj dveh dostopov, ki sta markirana iz Okroga na Bibo, slabo stanje poti pa je iz Golic čez Oseke do doma.

Omenim naj še razstavo za naslovom Menina – naš drugi dom. Z njo so predstavili zgodovino planinstva v Gornjem Gradu, pašništvo, gozdarstvo in lovstvo, svoje pa je dodalo še domače Gobarsko društvo Ajdovec. V petek je bil kviz mladih planincev, v soboto pa osrednja prireditev na Menini pri planinskem domu. Zbrane so pozdravili predsednik PD **Zdenko Purnat,** gornjegrajski župan **Toni Rifelj** in predsednik PZS **Andrej Brvar.** Za slavnostnega govornika je bil napovedan **dr. Matjaž Kmecl,** ki ga zaradi bolezni ni bilo in je to opravil **Martin Aubrecht,** predsednik Savinjskega MDO. PD je prejelo plaketo (št. 48), ki jo je podelilo predsedstvo Savinjskega MDO. Tudi nekaj pozdravov sosednjih PD je bilo. Videti je bilo predstavnike PD Kamnik, Solčava, Luče, Ljubno, Rečica ob Savinji, Mozirje, Velenje, Šempeter v Savinjski dolini, Celje, Šentjur, Sloga Rogatec, Vrankso. Zaigrala je zgornjesavinjska godba

pod vodstvom **Franca Goljufa**, zapel moški pevski zbor Bočna, ki mu je dirigiral **Mitja Venišnik**. Sodeloval je še kot recitator igralec **Jože Remšak**. Kulturni program je povezoval **Edi Mavrič-Savinčan**.

Vreme je bilo kot naročeno za tak jubilej in temu primerno je bilo tudi vzdušje.

B. J.

Akademija ob 90-letnici PD Trzič

20. junija se je ob 18. uri zbralo lepo število prijateljev gorā in narave iz Trziča, pa tudi gostov. Poleg predstavnikov slovenskih planinskih društev se je jubilejnega srečanja udeležil župan **Pavel Rupar** in predstavnik Planinske zveze Slovenije. Vsi udeleženci smo bili veseli najstarejšega še živečega



Najstarejši še živeči predsednik PD Trzič **Nadislav Salberger**

predsednika PD Trzič **Nadislava Salbergerja**, ki je iz rok današnjega predsednika planinskega društva prejel sliko kot skromno zahvalo in priznanje za plodno delo pred mnogimi leti.

V prijetnem vzdušju s citiranjem **Matejem Lončarjem**, pevci Lomskega fantovskega kvinteta, v ogledovanju diapozitivov in poslušanju povezovalca programa **Bojana Veselinoviča** so bile razdeljene zahvale PD Trzič, priznanja Planinske zveze Slovenije in posebna priznanja za najboljše alpinistične do-

sežke v zadnjih mesecih. Prav vsi udeleženci pa so dobili zbirko 90 pesmi za 90 let PD Trzič, ki je bila pripravljena prav v ta namen.

Seveda je bilo prijetno tudi ob skromni zakuski s pesmijo, ko smo preizkušali uporabnost nove pesmarice.

Želja prisotnih je bila, da se snidemo na planinskem srečanju, ki bo v nadaljevanju praznovanja 90-letnice PD Trzič 29. avgusta pod Storžičem. Ob tej priložnosti bo tudi razvitje novega prapora.

Erna Anderle

Meddruštveno srečanje planincev Ljubljane

28. planinski tabor MDO PD Ljubljana je bil v nedeljo, 24. maja, pri Planinskem domu Rašiške čete na Rašici. Za organizatorja letošnjega tabora PD Rašica je bil tudi jubilejni, saj društvo praznuje letos 40 let svojega obstoja. Enako kot ob minulih desetletnih jubilejih je tako že tretjič gostilo planince ljubljanskega območja. Da bi jih pričakali v čim lepšem okolju, so prizadevni člani društva v zadnjem letu vložili veliko truda v preureditev okolice doma in njegove notranjosti.

Kljub vremensko nič kaj obetavnemu jutru se je na prireditvenem prostoru ob napovedani uri zbralo nekaj sto planincev, njihovih gostov in nastopajočih. Z majhno zamudo zaradi nenapovedane plohe je stekla osrednja slovesnost. Posamezne točke kulturnega programa je občuteno in slikovito povezovala **Urša Mravljje**. Dobrodošlico udeležencem sta najprej izrekla in imela slavnostni nagovor predsednica PD Rašica **Irena Zalar** in predsednik MDO PD Ljubljana **Stanko Jaki**. Besede obeh so izzvenele v skupni želji in hkrati pozivu prisotnim planincem po krepitvi medsebojnih vezi in prijateljevanju, po uspešnem premagovanju njihovih trenutnih organizacijskih težav, po utrjevanju planinskih društev ter njihovem sodelovanju in povezovanju na temelju vrednot planinstva in tradicij slovenske planinske organizacije.

Sledile so planinske pesmi in izvedbi mešanega pevskega zbora KUD

Tacen pod vodstvom profesorja **Franca Gornika**, blagovno melodije na citrah mlade izvajalke **Mateje Jamnik** z OŠ Krka, recital **Ane Ravnik** z OŠ R. Jakopič v Šiški, svoje lastne pesmi pa je recitala članica našega društva **Mari Ščavničar** ob spremljavi **Maje Kozole** na citrah. S planinsko himno so pevci zaključili osrednjo prireditev, ki so jo udeleženci nagradili s toplim odobravanjem.

Predsednik MDO PD Ljubljana se je ob koncu zahvalil nastopajočim za izvedbo programa, organizacijskemu odboru srečanja planincev in vsem, ki so kakorkoli prispevali k izvedbi letošnjega tabora, predvsem darovalcem dobitkov za srečelov ali denarnega prispevka ter Pivovarni Union za njen prispevek. Posebej se je zahvalil sourednici publikacije ob 28. planinskem taboru **Ruži Tekavec** in avtorjem prispevkov z željo, da bi bil odziv društev v prihodnje večji. Ne nazadnje je izrazil zahvalo tudi Pošti Ljubljane za izdajo spominskega žiga in njeni izpostavi Šmartno, ki je delovala na taborski dan v prostorih doma na Rašici. Nato je še enkrat pozdravil vse goste in udeležence, jih povabil na družabno srečanje ter zaželel obilo zabave in zadovoljstva.

V razmeroma hladnem vremenu se je večini udeležencev za ogrevanje kar prilegel vroč golaž ali ričet s klobaso ob kozarko črnega. Tisti pa, ki jim to ni bilo dovolj, so se lahko zavrteli in dodobra ogreli na terasi doma ob zvokih ansambla Stiki. Morda je bil prav to razlog, da je bilo na plesišču ves čas srečanja dokaj živahno. Razpoloženje je doseglo enega od vrhuncev, ko so se skoraj vsi udeleženci podali na plesišče in družno zaplesali nekaj plesov.

Ko so se popoldne, eni prej, drugi kasneje, vračali v dolino, so kljub dnevu brez sonca lahko rekli, da je bil to za planince lep dan. Želeti in upati je le, da bi se ob okoli 15-tisočglavem članstvu udeležilo tabora že prihodnje leto še več planincev. Zagotovo pa veliko številneje leta 2000, ko bo jubilejni, 30. planinski tabor. Na svidenje!

Kulturna srečanja na Uršlji gori

Ivanki Kumprej, prizadevni organizatorici, gre zasluga, da so bila 13. junija letos na Uršlji gori že 26. kulturna srečanja. Prva so bila januarja 1986, nato pa so se redno vrstila vsako zimo in poletje.

Na zadnjih kulturnih srečanjih so nastopili učenci Osnovne šole Franja Goloba s Prevalj na Levim in desnim klovnom. Prireditev je bila namenjena spominu na **Leopolda Suhodočana**, pedagoga, dolgoletnega ravnatelja prevaljske osemletke, mladinskega pisatelja (ki je pisal tudi za odrasle), urednika Kurirčka in založbe Borec, vsestranskega kulturnika itd.

Na Uršlji gori se je v oblačnem vremenu zbralo okoli sto poslušalcev.

Andreja Čibron-Kodrnj

Naravovarstveni dan PD Kranj

Planinsko društvo Kranj je – tokrat s Planinsko sekcij Preddvor – 20. junija že šestič priredilo naravovarstveni dan, srečanje gorskih stražarjev, ki jih planinsko društvo združuje že preko sto, kar je slovenska posebnost. Tradicionalno je ob tej priložnosti tudi strokovno predavanje s planinsko naravovarstveno tematiko – tokrat je bila predavateljica **dr. Nada Praprotnik**, znana slovenska botaničarka in tudi strokovna upraviteljica alpskega arboretuma Juliana v Trenti. Po predavanju je bil botanični pohod s Kališča pod Malim Grintovcem do Zaplate in dalje do Potoške gore. Pohoda se je udeležilo preko sto udeležencev, kar je posebnost glede na to, da je bila med pohodniki velika večina domačinov, ki vsak dan žive z goro. V akciji za ohranitev narave je sodelovalo tudi sedem članov iz okoliških lovskih družin.

Ob tej priložnosti je bil velik dogodek tudi otvoritev obnovljenih, očiščenih in ponovno usposobljenih izvirov visokogorskih studencev, ki so v 50 letih zasuli in zarasli, korita in žlebovi pa so razpadli. Tako so

obnovili izvir pod Bašeljskim sedlom, na Zaplati – Hudičevem Borštu, pod Javorjevim vrhom in pod Potoško goro. Namestili so korita, žlebove, klopi, ograje in uredili tudi dodatna zajetja za živali (še posebej za ovce), opravili pa so tudi strokovne analize izvirov in pitne vode, ki potrjujejo, da je voda v visokokakovostnem razredu po čistoti, barvi, motnosti in trdoti, kar je priporočilo in napolilo za pitje obiskovalcem, planincem in turistom. Analiza izvirov Zavoda za zdravstveno varstvo Kranj ugotavlja, da ima izmed vseh najboljše rezultate izvir Potoška gora.

Pri izvedbi tega projekta so pomagali in sodelovali PD Kranj, še posebej predsednik **Franc Ekar**, Zavod za zdravstveno varstvo Kranj, z obilico fizičnega dela pa člani Planinske sekcije Preddvor, sekcija Iskra, ki je dala 50.000 tolarjev, občina Preddvor, posameznika **Janez Šumi**, ki je korita izdelal, in **Janez Povšner**, veleposestnik iz Kokre, ki je podaril macesnov les, MNZ – enota LEP in GRS – postaja Kranj.

Vsekakor je to eno od redkih dejanj v slovenskem planinskem prostoru, ko so visoke planinske izvire, ki so jih še pred II. svetovno vojno tako negovali ter čistili kot zdravilno vodo koscev, pastirjev, lovcev in redke gosposke, ki je zahajala v gore, spet obnovili. Tako se je projekt predsednika Ekarja po petih letih uresničil v veliko zadovoljstvo obiskovalcev gora.

Že tradicionalni naravovarstveni dan je dokazal, da je še veliko ljudi, ki bi želeli delati pri projektih planinskega naravovarstva, vendar jih morajo k temu spodbuditi sposobni organizatorji.

Novosti v Trziču

Marca letos smo v PD Trzič na rednem občnem zboru izvolili novo, mlajše vodstvo. Delo društva naj bi prilagodili današnjim razmeram, vanj bomo poleg klasičnih oblik gorništa vključili tudi modernejšee oblike gibanja v gorah, ki privlačijo predvsem mlade. Naš poglavitni cilj je gorniška vzgoja vseh, ki

obiskujejo gore. Tako smo se letos kot partner vključili v delo informacijske pisarne Občine Trzič, kjer so tudi uradne ure društva. Pisarna je v starem mestnem jedru Trziča in je odprta vsak delavnik med 8. in 18. uro, ob sobotah, nedeljah in praznikih pa med 8. in 15. uro. V njej so na voljo vse informacije o aktivnostih društva, stanju in prehodnosti poti in o tržiških planinskih postojankah. Ravno tako je mogoče dobiti gorniško literaturo in planinske karte ali najeti gorskega vodnika. Na nas se lahko obrnete tudi po telefonu na številko 064/564-524.

Tomaž Kozamernik

Preventiva v PD Lisca

S »travpo« gorniško sezono se poveča število nesreč v gorah; vse preveč jih je in bojimo se ponovitve zadnjih črnih let.

Planinsko društvo Lisca ni immuno na ta problem. Preventivno izobraževanje o varnem gibanju v gorah v poletnih razmerah smo izvedli konec pomladi na Lisci. Udeležilo se ga je skoraj štirideset članov društva. Vodila sta ga dolgoletni načelnik Gorske reševalne službe **Danilo Škerbinek** in **Jože Radej**. Podobno izobraževanje načrtujemo za jesen, in sicer za zimske razmere, v Avstriji.

Najpomembnejša društvena dejavnost so vodeni izleti in planinski tabori z usposobljenimi vodniki. Tako v našem društvu organiziramo vsak torek, četrtek in zadnjo soboto v mesecu planinski izlet, organiziramo pa tudi tabore.

Pomembne informacije o gorniškem udejstvanju je mogoče dobiti vsako sredo popoldne v Zavetišču pod Svetim Rokom. Zainteresirani si lahko sposodijo planinske karte in vodnike, tudi gorniško opremo od čelade do prve pomoči in mobilnega telefona, ki nam ob neljubem dogodku lahko veliko pomaga.

V okviru Športne zveze Sevnica delujemo informativno še na Radiu Sevnica, pripravljamo pa se tudi na svetovni internet.

Kar veliko je dejavnosti, ki terjajo od Upravnega odbora in Kluba vodni-

kov ter Mladinskega odseka veliko časa. Ugotavljamo pa, da se vode-nih izletov, izobraževanj itd. poslužujejo več ali manj isti ljudje. Pogosto se sprašujemo, zakaj je tako slab odziv.

Naj ob tem omenim dogodek, ki sem ga pred časom doživel na Luknji. Srečam tri izletnike, ki me sprašujejo, kje je Triglav in če je kakšna lažja pot iz Luknje v Vrata, od koder so prišli. Njihova oprema: trije fotoaparati in kamera. Komen-tar ni potreben.

Pri mnogih obiskovalcih gorá pogrešamo jasnejšo sliko in bolj prizadeven odnos do lastne varnosti.

Jože Prah

Škadavnica

Letos je bil tečaj markacistov v Domu na Dobrovljah (732 m) in zato sem moral pred tem pobrskati po kartoteki planinskih poti za to območje. Ob tem sem se spomnil, da so Dobrovlje kraški svet s kar precej kraškimi jamami; že **Fran Kocbek** jih je v svoji Spomenici leta 1926 navedel 14, kot zadnjo pa jama Škadavnica, ki naj bi bila po kartoteki planinskih poti na nadmorski višini okoli 552 metrov ob označeni planinski poti in je torej ne bo pretežko najti.

Z Vranskega sem se mimo kopaljšča odpravil proti graščini Podgrad, ki je 11. marca 1987 pogorela in čaka obnove. Tam so stare smerne table: »Cesta v gradnji«, ki je menda že dograjena, na Čreto pelje devet kilometrov asfaltirane ceste, tabla »Tabor 10 minut« je planinska in se vrtil na enem žeb-lju, tako da si smer poljubno izbere vsak sam, tretja tabla pa kaže do Škadavnice, kamor je 30 minut hoje.

Odpravimo se na Tabor k obnovlje-ni cerkvi svetega Jeronima (428 m) iz prve polovice 15. stoletja. V začetku 16. stoletja so cerkev odbali s taborno utrdbo nepravilne pravokotne oblike, s tremi odprtimi stolpi in suhim jarkom, prek katerega je peljal dvizni most. Obnovljen je severozahodni obrambni stolp in del zidu z nekaj strelnimi linami. Začetni del poti ima še dodatno

oznako S, ker je tod v svojem začetku potekala Savinjska planin-ska pot. Že tukaj je sprehod po-plačan z lepim razgledom tja do Boča, Konjiške gore in na bližnje hribe, kar je razumljivo glede na to, da je bil tam utrjen tabor z opazo-valnico.

Od kapele pri stopnicah pelje nekaj steza in poti, med njimi po očiščeni stezi proti električnemu stebru dalj-novoda Podlog–Ljubljana ob deblih starih bukev, kjer vrezane grafike spominjajo na neke mladosti in lju-bezni. Od tod smo šli po lepi stezi desno po grebenu in prišli na vrh Medvednice (604 m); kdor hodi za kakšno višinsko tekmovanje osvaja-nya vrhov, naj višino tega vrha prepiše z občinske karte, ker bo tako pridobil celih 60 metrov. Ta steza nas je pripeljala do trigo-nometra, po vlaki pa smo prišli do smerne puščice s črkami PJP, ki je kazala v goščo. Kratka sled steze nas je tod pripeljala pred vhod podzemse jame, na skali pred njo pa je napisano, kdaj so pot označili – 11. avgusta 1969. Na višinomeru smo prebrali višino nekaj manj kot 500 metrov. Doma sem ugotovil, da tri črke pomenijo Poštarsko jamsko pot (**Rado Radešček**: Vodnik po poštarski jamski poti, Ljubljana, 1993). Iz tega opisa ni mogoče ugotoviti poti pristopa, saj opis pri-poroča domačega vodnika. To jama sta sicer prva opisala dva An-gleža, ki sta jo obiskala že davnega 13. julija 1737, ko sta 20 dni poto-vala po Sloveniji; to sta bila **Richard Pockocke** (1704–1765), poznejši škof v mestu Ossory in kas-neje v Meathu na Irskem, in **Jeremiah Milles** (1714–1784), kasneje dekan v angleškem mestu Exeter. Pozneje, leta 1902, jo je obiskal še neki zbiralec jamskih živalic.

Nazaj grede smo sledili stezi, našli nekaj markacij in se znašli pri kape-li. Iskal sem na vseh kartah, kolikor jih premorem, da bi na kateri našel zarisano to jama, pa je nisem našel. Kje in kako so jo vrisali ja-marji iz Prebolda, ki so bili tam 25. maja 1969, merili in risali pa so njen načrt 6. novembra 1973, ne vem. Nekoliko za njimi pa so planinci označili pot. Spodaj na asfaltni prevleki je kol za ograjo sadovnjaka in del

telefonskega droga nekoč služil za smerokaz »Škadavnica«, za ozna-ko smeri in za planinsko pot na Me-nino.

Dva Angleža sta se torej že pred 137 leti sprehodila do te jame in je tako njun zapis o tej jami starejši od zapisa o znani kraški jami Pekel v Savinjski dolini. Vredno jo je torej obiskati in upati, da bo kdaj označe-na na katerem od zemljevidov. Celo tujcem je že v davni preteklo-sti zbujala posebno pozornost, zato naj bi jo spoznali tudi mi, ki smo domačini. Vredno se je sprehoditi po jamski notranjosti, do koder sega dnevna svetloba.

Božo Jordan

Na kočevskih vrhovih

V lepem sončnem jutru smo se iz Kočevja odpravili na 7., zdaj že tradicionalni pohod ob dnevu državnosti, 25. juniju. Pot nas je sprva vodila po cesti, potem smo zavili v gozd in tam sledili markaci-jam, po dobri uri hoje pa prispeli na Livoldski vrh. Meglice v daljavi niso dopuščale daljnih razgledov, na primer na Kamniške Alpe, ki jih je v lepšem vremenu prav lepo videti. Od tam smo se podali na Fridrihštajn, ki je znan po romantični in tragični ljubezni celjskega grofa Friderika II. in Veronike Deseniške. Ostanke tamkajšnjega gradu iz 14. stoletja zdaj obnavljajo.

Od tod nas je pot vodila do Pož-ganega hriba, od koder je lep raz-gled proti Kočevski Reki, Gotenici, Goteniški gori in Goteniškemu Snežniku. Pri koči, kjer hranijo zad-nji žig za pohodniški bilten, se nas je zbralo kar lepo število: prišli so planinci iz Loškega Potoka, Ljublja-ne, Novega mesta in Kranja, tam pa je bilo v veliko veselje vseh tudi veliko mladih planincev. Tam je bil kratek kulturni spored, ko je zbrane pohodnike poleg našega planinske-ga predsednika pozdravil tudi žu-pan občine Kočevje gospod **Veber** in poudaril pomen pohoda na tako velik državni praznik ter planinske-mu društvu Kočevje čestital za vztrajnost in prizadevnost pri njego-vem delu, ki ni majhno, saj so se kočevski planinci lotili obnove in razširitve svoje kočje, pripravljajo pa

tudi kočevsko planinsko pot, dolgo 140 kilometrov, ki jo bodo slovesno odprli 3. oktobra na občinski praznik. Na prireditvi ob dnevu državnosti je potem zapel še kočevski moški pevski zbor in z njim skoraj celotna zbrana planinska množica.

Tega dne so kočevski planinci odprli tudi razširjeno in obnovljeno Trimckovo pot, katere izhodišče je na avtobusni postaji v Kočevju, od koder gredo pohodniki po Podgorški ulici do križišča, od tod pa levo do table s smerokazi na Grajsko pot, sledijo markacijam do Livoldskega vrha (981 m) ter preko Fridrihštajna (978 m), Požganega hriba (1009 m) in Mestnega vrha (1034 m) do tamkajšnje planinske Koče pri Jelenovem studencu. To pot, ki je označena s Knafelčevimi markacijami in dodatnimi oznakami TP, je mogoče prehoditi v petih do šestih urah, seveda tudi v več etapah, po predložitvi dnevnika z vsemi žigi pa PD Kočevje pohodniku podeli spominsko značko.

Sicer pa je PD Kočevje zadnje čase karseda delavno; med drugim pripravljajo s pomočjo Planinske zveze Slovenije v Fridrihštajnski steni učno plezalno pot.

Pohod PD Kočevje ob letošnjem slovenskem dnevu državnosti se je seveda končal s prijetnim druženjem ob dobrem prigrizku in kapljici, za kar je poskrbelo planinsko društvo, po tem dejanju pa smo si optrali nahrbtnike in se po znanih poteh odpravili v dolino.

M. V.

Sodelovanje med sosedi

Hrvaško planinsko društvo Dugi vrh je v Varaždinu najmlajše, najstarejše pa je Ravna gora, ustanovljeno že leta 1919 in bo prihodnje leto proslavljalo 80-letnico. Tretje planinsko društvo v mestu je HPD MIV (Metalna industrija Varaždin), ki je vezano na tovarniški kolektiv.

Poleg standardnih dejavnosti, kot so organiziranje izletov, markiranje novih poti ali urejanje planinske omarice, je HPD Dugi vrh uvrstilo v svoj program tudi povezovanje s planinskimi društvi severovzhodne Slovenije. Tukaj so predvsem mislili



Slovenski planinci v družbi s svojimi gostitelji. Člani HPD Dugi vrh iz Varaždina, pri planinskem domu, urejenem v železniškem vagonu.

Foto: Tomislav Jagačić

na planinska društva iz Maribora ter iz Ptuja, Ormoža, Ljutomera, Murske Sobotice in Lendave.

Povezave Varaždina z omenjenimi mesti ob Dravi, predvsem pa še z Mariborom, so tradicionalne. Vsaj en primer to lepo ilustrira: vse cerkvene baročne oltarje in notranjo opremo v varaždinskih cerkvah so izdelali v mariborskih delavnicah, v Varaždinu pa so jih poslali s splavi po Dravi. Teško si je zdaj, ko je Drava pregrajena z električnimi centralami, zamisliti, da je bilo preprosteje pripeljati cerkveno okrasje s splavi iz Maribora v Varaždin po Dravi kot na vozovih in po cestah. Seveda Drava zdaj ni več takšna prometna žila med Mariborom in Varaždinom, kot je bila njega dni.

Novi časi so prinesli tudi nove oblike povezovanja med Varaždinom in severovzhodno Slovenijo ter ponudili nove vsebine na kulturnem področju, v najnovejših časih pa tudi v planinstvu. Na pobudo prav najmlajšega varaždinskega planinskega društva Dugi vrh sta bili doslej že dve srečanji med hrvaškimi in slovenskimi planinci, najprej 18. aprila letos v planinskem domu na Ravni gori, nato pa 25. maja v planinskem domu, urejenem v dotrajanem železniškem tovornem vagonu. Ob tej priložnosti se je na Domu Vagon vila slovenska zastava in je odmevala tudi lepa slovenska pesem.

Splošno mnenje je, da je treba s

takimi sodelovanji nadaljevati, letošnji Planinski zbornik, hrvaška planinska publikacija, ki je lani izšla prvič, pa naj bi pritegnila več slovenskih avtorjev, ki bi opisovali lep slovenski gorski svet.

Tomislav Jagačić

Vablivo Pohorje

Pohorje vabi v vseh letnih časih, še najbolj pa od zgodnje pomladi do pozne jeseni, ko se marsikdo odloči v celoti prehoditi ta 50 kilometrov dolg gorski hrbet od Maribora do Slovenj Gradca.

Celotna pot je mogoče prehoditi v štirih do šestih dneh, pač odvisno od vremena in planinčeve telesne pripravljenosti. Pot je razmeroma lahka, čeprav zahteva nekaj kondicije, dobro obutev, nemara dežnik in vse drugo, kar je pač treba imeti na planinski turi v nahrbtniku. Vse najpomembnejše planinske kočice na poti so dobro oskrbovane, le ležišča so ponekod dotrajana. Meni je bilo najbolj všeč na Osankarici, kjer je bila kakovost storitev izjemna. Sicer pa je tudi Osankarica raj za ljudi, ki si želijo prijeten aktiven ali brezdelen odih. Po mojih izkušnjah je Rogla rekreacijsko in zdraviliško središče Pohorja, Črni vrh je prijazna najvišja točka, Osankarica s širšo okolico pa žarišče najlepšega, kar premore Pohorje. Seveda so izjemna tudi Lovrenška barja in Ribniško jezero, mehka tratišča tamkajšnjih planjav, gozdovi, izjemna flora, bogata podrast, ki omogoča obstanek redke pinate divjadi, katere predstavnike zgodnji obiskovalec lahko sliši in celo vidi. Vse to je treba seveda skrbno varovati, kar stane denar. Zato se obpohorskim občinam čudim, da ne pobirajo, na primer, cestnine, s katero bi pokrivala del teh stroškov; na cesti na Dobrač nad Beljakom je treba, na primer, že dolgo plačevati cestnino, v Bohinju jo je treba plačati, če se peljemo na planino Blato, čeprav tam ni asfalta.

Dolg gorski hrbet Pohorja je z vseh strani dobro dostopen z vsemi sredstvi, ki jih premore sodoben človek. Tod je preveč mehanizacije in premalo ljudi, ki ljubijo naravo, drobna velika doživetja in prostrane

razglede. Mislim, da je Pohorje največje in najbolj ohranjeno sredogorsko sprehajališče v Sloveniji, vsako poseganje v to naravo s cestami, žičnicami ali hoteli pa bi porušilo že sicer načeto naravno ravnovesje.

Stane Pezdič

Po gorah Peloponeza in Krete

Planinsko društvo PTT Ljubljana je na željo svojih članov organiziralo 14-dnevni izlet v Grčijo. Pohod smo pričeli v nedeljo, 17. avgusta 1997, s posebnim avtobusom. Na pot je krenilo 45 udeležencev. Glavni namen pohodnikov je bil spoznati gore polotoka Peloponeza in otoka Krete.

19. avgusta smo v zgodnjih jutranjih urah pričeli pohod iz mesta Sparta na pogorje Tayetos. Hodili smo skozi vasice in si ogledovali pokrajino z oljčnimi in pomarančnimi nasadi. Po petih urah hoda smo prispeli do planinske kočice Varvara, ki je bila, žal, zaprta, pa smo si vseeno privoščili počitek. Nad celotnim pogorjem Tayetosa so se pričeli zgrinjati temni oblaki in še preden smo pojedli, je že pričelo deževati. Naše srčne želje, da se sprehodimo po vrhovih Tayetosa in se povzpemo na najvišji vrh Sv. Ilijo, ni bilo moč uresničiti. V Šparto smo prispeli po treh urah. Naredili smo 1350 metrov višinske razlike.

22. avgusta smo se podali na 18 km dolg spust s preko 1400 metri višinske razlike po soteski Samarias na otoku Krete.

23. avgusta smo opravili hiter pohod po brezpotju na najvišji vrh belih gora, 2335 metrov visoki Soros, s 1650 metri višinske razlike.

24. avgusta smo se v zelo vročem vremenu povzpeli na najvišji vrh Krete, 2457 metrov visok Psiloritis. Nudil se nam je zanimiv pogled na zahodni in vzhodni del obale otoka, kljub visoki vročini pa je bilo približno 200 metrov pod vrhom snežišče s čisto pravim snegom.

Poleg planinskega programa smo si privoščili tudi ogled zgodovinskih središč Aten, Pireja, Patrasa, Hanie, Retimna, Irakliona in Šparte. Videli smo muzej olimpijskih iger

stare dobe v Olimpiji, arene, tempelje in svetišče v Šparti, svetišča in okrogle grobnice v Mikenah, akropole v Atenah, Knosos pri Iraklionu, arheološki muzej v Iraklionu, mline na veter in vodne črpalke na planoti Lasithis ter preročišče v Delfih.

Z avtobusom smo prevozili 3610 km, in sicer na »progi« Ljubljana-San Marino-Ancona-Peloponez-Kreta-Parmas, največ po ozkih cestah preko gorskih prelazov s preko 1400 metrov višinske razlike. Z ladjami od Ancone do Patrasa ter do Pireja, Iraklionu in nazaj smo prepluli 1800 morskih milj.

V začetku potovanja nas je spremljalo za te kraje začuda hladno vreme z dežjem v obliki neviht, na otoku Krete pa toplo, vendar za ta čas in kraj še znosno.

Vsi udeleženci izleta so izrazili željo, da društvo tudi letos organizira izlet v podobni izvedbi, saj so planinci v 14 dneh potovanja z avtobusom, ladjami in nogami premagali velike napore, vendar veliko doživeli, videli in občutili ter se vrnili domov z nepozabnimi vtisi.

Program je pripravil in tudi skrbel za njegovo izvedbo **Lojze Terglav**, v pomoč pa sta mu bila Boris in Stanko.

Stanko Jaki

Šola na Vogarju

Že dolgo pred odhodom na napovedano šolo v naravi na planini Vogar nad Bohinjskim jezerom smo se učenci Osnovne šole Miroslava Vilharja iz Postojne pripravljali nanjo, letošnjega 20. maja pa je naposled prišel dolgo pričakovani dan odhoda, ko smo se z avtobusom odpeljali v Staro Fužino pri Bohinjskem jezeru. Tam smo si na rame naložili nahrbtnike in se po strmi dve uri dolgi poti odpravili k planinski koči. Pouk v tej šoli v naravi se je začel že na dan prihoda po kosilu, ko smo reševali učne liste in se učili vezati vozle.

Naslednje jutro smo vstali že ob šestih in se po zajtrku v treh skupinah odpravili na planinsko turo: ena skupina je šla do Planine pri jezeru, druga na vrh Pršivca in tretja do Triglavskih jezer. Nahrbtnike smo si pripravili že prejšnji večer in vanje

zložili vse, kar nam je svetoval učitelj gospod **Bajc**, predvsem še rezervna oblačila, pijačo in malico. Sama sem bila v skupini, ki je šla preko planine in planšarije Viševnik na Pršivec. Še konec maja je bila pot proti vrhu Pršivca zasnežena, tako da smo precej časa gazili po snegu, kar je bilo zelo utrudljivo, pod vrhom gore pa je bil sneg tako visok, da sem se udrla prav do pasu. Toda na vrhu je bil naš trud bogato poplačan, saj se nam je odprl prekrasen razgled, tudi na goro, ki kraljuje nad vsemi našimi gorami, na Triglav, ki je bil ves zasnežen in odet v belo. Po počitku na vrhu Pršivca smo se odpravili nazaj proti koči, na poti pa smo srečali skupino, ki je bila na Planini pri jezeru, tako da smo pot nadaljevali skupaj.

Po kosilu v planinski koči na Vogarju smo se učili, kako pomagamo ponesrečenemu v gorah, po večerji pa smo z baterijami v rokah odšli na razgledno točko, od koder smo globoko spodaj gledali Bohinjsko jezero.

Zadnji dan našega bivanja na Vogarju smo nekoliko dalj časa spali, po zajtrku in pred odhodom v dolino pa smo se učili še o gorskih cvetih. Potem ko smo vse svoje pospravili v nahrbtnike in pokosili, smo se odpravili v dolino, v Staro Fužino, si spotoma ogledali še Hudičev most in v dolini obiskali planšarski muzej, kjer smo videli, kako skromno so nekoč živeli ljudje na planini. Za slovo smo v Bohinju dobili še sladoled, potem pa smo se z avtobusom odpeljali domov v Postojno, kjer so nas na avtobusni postaji čakali starši.

Zala Lenarčič, 4. c

Divja jaga '98

Pod tem imenom je potekalo tekmovanje gorskih kolesarjev za Slovenski pokal, in sicer 6. in 7. junija 1998 v Črni na Koroškem. Kot je zapisal **Vinko Möderndorfer**, Divjo jago spoznaš po tem, ker takrat »slišiš vse človeške in živalske glasove: mijavkanje, cviljenje, tuljenje, lajanje, vriskaje, jok in žebiranje (molitev). Gorni mož namreč preganja s tropom mačk, psov in drugih zveri Žalik žene.« Ali so tek-

movalci srečali Divjo jago, to bajeslovno bitje iz koroških narodnih pripovedk, ki divja in straši po gozdovih in Parku kralja Matjaža, ni znano, verjetno pa se je ta množice dirkačev ustrašila in se umaknila na varno.

Tekme, ki jo je pripravil Klub Krnes Avantura iz črnjanskega hotela, kjer so se specializirali za ponudbo gorskega kolesarjenja in pohodništva, se je udeležilo 60 kolesarjev. Prišli so iz 19 klubov. Najštevilčnejše je bilo zastopstvo MTB Kluba Kranj, saj je v Črno prispelo kar 16 njegovih članov. Med udeleženci so bili tudi štirje Avstrijci in dva Hrvata.

Tekmovalci so testne vožnje na progi opravili že v petek, 5. junija. V soboto je bil uradni trening, v nedeljo pa tekmovalje. Po dveh tekih so razglasili zmagovalce.

V skupini rekreativcev je zmagal **Aleš Mrdavšič** (Klub Krnes Avantura), drugi je bil **Marko Alhisašat**, tretji pa **Andrej Fink** (KK Littija K & Z). Vrstni red najboljših v kategoriji masters je bil: 1. **Sandi Srdar** (Calcit Rock Shox), 2. **Radovan Gnezda** (KD Sloga 1902 Idrija) in 3. **Franc Logar** (MTB Klub Kranj). Prvak med mladinci je postal **Hanes Pieler**, za njim pa sta se uvrstila **Rok Podbevšek** (Calcit Rock Shox) in **Anže Blejc** (KGK Red Bull LeeCougar). Največ tekmovalcev (33) je merilo moči v skupini elite. Najbolje se je uvrstil **Janez Grašič** (KD Uni Team), ki je imel tudi najboljši čas tekme (5,36,0). Drugo mesto je osvojil **Boštjan Felc** (KD Sloga 1902 Idrija), tretje mesto pa je pripadlo **Markusu Petschenigu** (Union St. Leonhard).

Andreja Čibron-Kodrin

Pohod po Velikolaški kulturni poti

Planinsko društvo iz Velikih Lašč je prvo junijsko nedeljo organiziralo 6. pohod po Velikolaški kulturni poti »Levstik–Stritar–Trubar«. Slabih 15 kilometrov dolga pot je speljana skozi vasi in mimo rojstnih hiš oziroma bivših domačij, kjer so bili rojeni pomembni trije možje iz naše kulturno-literarne preteklosti.

414 Pot začnemo v središču Velikih

Lašč in gremo mimo Levstikovega spomenika in cerkve Marijinega rojstva ter se pri mlekarini strmo povzpemo na hrib sv. Roka, kjer so leta 1550 zgradili cerkev, ko je na Kranjskem razsajala kuga.

Po prijetni travnati stezici se skozi Srobotnik spustimo navzdol in po krajšem vzponu smo v Retjah, rojstni vasi **Frana Levstika**. Njegova rojstna hiša ne stoji več, simbolično je označena le z vrati, spominsko ploščo in doprsnim kipom kiparja **Jakova Brdarja**. Stoji pa še Ilijev kozolec iz konca 18. stoletja, pod katerim je Levstik pisal povest o Martinu Krpanu.

Pot nadaljujemo preko travnikov zrelih junijskih trav in dišečih gozdov na Podvalo, ki je s 662 metri najvišja točka naše poti in od koder je v lepem vremenu s čistim ozračjem lep pogled na okoliško hribovje, pa tudi na nekoliko bolj oddaljene gorenjske snežne vršace.

Lepa in mehka je travnata pot navzdol proti Dvorski vasi, ki leži utesnjena pod hribom. Nato gremo skozi Malo Slevico in že se polagoma vzpenjamo proti Veliki Slevici z znano Marijino cerkvijo, ki se ponaša z enim od najlepših baročnih oltarjev na Slovenskem. Med ljudstvom še živi legenda o Turkih in Mariji, ki jih je pregnala, na vhodni kamniti plošči pa lahko še vidimo sledi konjskega kopita in biča turškega vojaka.

Pot nadaljujemo po makadamski cesti skozi lepe, zdrave gozdove v prijetni hladni senci. Pri obnovljeni kapelici zavijemo navzdol v Podsmreko, rojstno vasico **Josipa Stritarja**. Iz njegovih časov je ohranjena le stara kašča.

Usmerimo se proti vasi Brankovo. Pogledi nam zbežijo v zanimivo Mišjo dolino, toda ko se povzpemo na vrh Ulake, se pred nami odpre nov svet mehkih dolenskih gričev in dolin s prijetnimi vasicami. Gremo skozi Podulako in Prhajevo in se v Puščah usmerimo skozi temačen gozd ter se kmalu najdemo pred **Trubarjevo** domačijo z mlinom in žago v Rašci, ki je s prekrasno okolico urejena v muzej.

Letošnjega pohoda se je udeležilo



Pohodniki pred Stritarjevo kaščo v Podsmreki

Foto: Franci Erzin

okoli 300 pohodnikov, od tega se jih je 17 pohoda udeležilo že šestič, zato so prejeli tudi jubilejne zlate značke.

Že lani pa so planinci iz Velikih Lašč poleg pohoda po nekoliko spremenjeni trasi organizirali tudi tek. Ker je bil odziv kar dober, so ga letos ponovili po celotni trasi Velikolaške kulturne poti s ciljem pri Trubarjevi domačiji. Teka se je udeležilo 42 tekačev, najhitrejši pa je bil **Alojz Stare**, ki je za celotno pot potreboval nekaj sekund manj kot eno uro.

Planinsko društvo Velike Lašče praznuje letošnje leto 20-letnico delovanja. Predsednik društva **Peter Kokošinek** pravi, da so društvo v prvi vrsti ustanovili predvsem zato, da bi svoje krajane popeljali v gore, in drugič, da tako domačinom kot drugim obiskovalcem pokažejo nekoliko nižji hribovit svet in lepo, zanimivo pokrajino v okolici svojega kraja. Zato so poleg že omenjene Velikolaške kulturne poti markirali še dve drugi zanimivi planinski poti, in sicer Velike Lašče–Kamni vrh–Grmada–Velike Lašče in Velike Lašče–Sv. Primož–Kališče–Velika Slevica–Velike Lašče.

Preko velikolaškega območja sta

speljani tudi obe evropski pešpoti, ki potekata preko slovenskega ozemlja. To sta E6 in E7 in ravno tu, na Mačkovicu, na višini 830 metrov, se tudi križata.

Franci Erzlin

Pohod na Mirno goro

Planinsko društvo Radovljica je 30. maja letos organiziralo planinski pohod na Mirno goro.

Mirna gora z okolico zavzema jugovzhodni del roškega masiva in se polagoma spušča proti belokranjski nižini. Ker ta konec naše deželice ne slovi kot planinski, je bil pohod na tega tisočaka še toliko bolj zanimiv. Kljub deževnemu jutru smo se z avtobusom odpeljali dogodivščinam naproti.

Pohod sta vodila **Matija Kunc** in **Anka Rot**, ki nam je zanimivo predstavila Belo krajino in posamezne kraje, skozi katere smo se vozili.

Ko smo se južno od Ljubljane nagnili na dolensko stran, o dežju ni bilo več ne duha ne sluha in sonce se je zavihtelo na modro nebo. Peljali smo se skozi Jurčičevo Muljavo in nato po cesti ves čas sledili Krki. V Žužemberku smo se ustavili na kavici. Naselje se razprostira na obeh bregovih Krke in je središče Suhe krajine. Nad Krko, ki tu teče čez slikovite lehnjakove pragove, se je do druge svetovne vojne košatil mogočen grad Turjačanov z romanskim jedrom in največjim obzidjem. Grad je bil večkrat prezidan; požgan je bil leta 1945, pozneje pa je bilo delno obnovljeno le obzidje. Med drugo svetovno vojno je bila uničena tudi župnijska cerkev sv. Mohorja in Fortunata nad naseljem. Ponovno je bila pozidana in posvečena leta 1994.

Nadaljevali smo pot skozi Sotesko, Nad mostom, čez katerega pelje cesta proti Beli krajini, stojijo razvaline baročnega gradu, ki je bil do druge svetovne vojne last Auerpergov. Grad je bil prav tako požgan 1945. leta. Že Auerspergi so na nasprotnem bregu Krke zgradili žagarski obrat, kjer so predelovali les iz roških gozdov. Nekateri deli so ohranjeni in so tehniški spomenik, tam, kjer je stala stara žaga, pa je

danes obrat tovarne Novoles iz Straže.

Naš pohod smo začeli v Vrčicah. Šli smo skozi majhno, razloženo vas in mimo stare baročne cerkvice Marijinega vnebovzetja. Makadamska cesta se vije med razsežnimi bukovimi gozdovi, ki v tem času kar kipijo od zelenja in dehtijo po šmarnicah in drugem cvetju. Šele v zadnji tretjini poti smo zavili z makadama na gozdno prijetno senčnato pot, ki je kmalu postala bolj strma. Preko bukovih korenin in kraških skal vodi pot z nešetimi markacijami, tako da se pohodnik res ne more izgubiti. Še zadnji, najbolj strm breg in dosegli smo 1048 metrov visoko Mirno goro. Najprej smo se povzpeli na razgledni stolp. Do leta 1942 je bila to cerkev sv. Frančiška, ki so jo italijanski vojaki v času roške ofenzive požgali, delno pa je bila obnovljena leta 1993. Razgled je čudovit; pravijo, da se v jasnem vremenu vidi celo dr. Karlovca in Kleka.

Razočarani pa smo ugotovili, da je planinski dom zaprt. Še sreča, da imajo vsaj žige zunaj pred vrati. Pokrepčali smo se z malico iz nahrbtnikov (je le dobro, da človek nosi zlato rezervo s seboj!). Predsednik gospodarskega odbora Planinskega društva Črnomelj **Viktor Zupanič** mi je nekaj dni kasneje v telefonskem pogovoru povedal, da imajo težave z oskrbniki. Dom ima 45 ležišč in je eden od bolje urejenih, saj so ga pred tremi leti obnovili in vanj vložili veliko denarja. Ob domu je veliko parkirišče, na goro vodi dobra cesta, toda kljub temu do zdaj ni bilo sreče z najemniki.

Naša planinska skupina se je pomartinčkala na soncu, potem pa smo jo ubrali navzdol po učni gozdni poti. Po vsem južnem pobočju je speljana v prijaznih okljukih in posamezne vrste dreves, grmovja in rož so poimenovane in označene s tablicami. Eden od pobudnikov te poti je bil **Franc Janež**, ki je tudi sam 20 let živel na Planini. Za vzdrževanje gozdne učne poti skrbi Zavod za gozdove, enota Črnomelj.

Spustili smo se do zaselka Planina.

V 14. stoletju je bila še poseljena s slovenskim življem, kasneje so nemški fevdalci tod naseljevali Nemce iz vzhodnih predelov Tirolskih Alp. Velike neizkoriščene površine na tem območju so dajale možnost za preživetje. Domačini so jih imenovali Kočevarje. Še do danes se je ohranilo nekaj njihovih stavb. V neposredni bližini je farna cerkev sv. Ilje. Samotno pokopališče ob njej smo si ogledali. Stari nagrobniki z napisi in priimki nemo pričajo o Kočevarjih. Iz znanih zgodovinskih dejstev so se do konca leta 1941 izselili iz teh krajev. V gozdovih Mirne gore je bila med drugo svetovno vojno skrita partizanska bolnišnica in tu je bil ustanovljen znani invalidski pevski zbor.

Na Planini stoji gozdarski dom, kjer je urejena gozdna učilna s herbarijem in predmeti, ki so tesno povezani z zgodovino kraja. Kljub vročemu soncu smo si ob makadamski cesti ogledali edinstven tehniški muzej. V neposredni bližini gozdarskega doma je razstavljeno gozdarsko orodje: sekira, žaga, cepin, obračalnik za hlode, klini, rezilniki, lesen bat. Pod kozolcem stoji voz z oblovinno (hlodi). V preteklosti so na podobnih vozovih furmani vse do Črnomlja vozili hlodovino in drva. Na območju Planine je obratovala ozkotirna gozdna železnica, s katero je bilo prepeljano največ lesa.

Na nekdanje dejavnosti nas spominjajo tudi oglarska kopa, apnenica in sušilnica za sadje ter lan.

Po gozdni cesti in po bližnjicah smo se spustili navzdol do vasice Rodine. Prelep je razgled na skrbno obdelane vinograde, v nižjem delu pa so njive in vrtovi. Po stezicah ob vinogradih in čez travnike, polne svetloplamenastega poletnega cvetja, smo prišli do zaselka Naklo, ki se nam je že od daleč kazal z zvonikom cerkve sv. Jakoba. Na obrobju zaselka, med najlepšimi vinogradi in napol dozorelimi češnjami, smo se ustavili v zidanici družine **Kramarič**, kjer je bil naš zaključek. Postregli so nam z domačim vinom iz hladne kleti, nato pa smo se odpravili za obilno obloženo mizo.

Sonce je še viselo nad belokranj- 415

skimi griči, a morali smo se posloviti, saj je pot do doma kar dolga. Prelep je bil še zadnji pogled na Belo krajino iznad Semiča, ko z bregov žarijo ploskve prekopane zemlje v vinogradih, okrašene s še nedozorelimi češnjami, pod sinjim obokom neba pa se širi po vsej ravnini sveže zelenje, ki ga natresa zeleni Jurij.

Ivanka Korošec

Pohod železarjev na Peco

Okoli 220 udeležencev iz vseh železarskih središč (Ravne, Celje, Ljubljana, Štore, Jesenice, Lescé in Kropa) se je 21. junija na letošnjem prvem planinskem pohodu slovenskih železarjev povzpelo na Peco.

Organizacijski odbor z Raven na Koroškem pod vodstvom **Francija Telcerja** z GRS – Postaja Prevalje je izbral zanimiv pristop. Pohodniki so se peljali do Bistrice v Avstriji (658 m), kjer je spodnja postaja gondolske žičnice. S pomočjo sodobne tehnike so se povzpeli tako visoko, da so potem do mejnega prehoda na Kniepsovem sedlu (2080 m) potrebovali le še dobro uro hoda. Od tu so šli na Končnikov vrh (2110 m) in nato naprej proti severozahodu po grebenu – po uri nenaporne hoje so prišli na Bistriško špico (2114 m). Po počitku so se spustili na južno pobočje Pece, avstrijske markacije pa so jih pripeljale do mejnega prehoda Luže. V bližini je na slovenski strani kmetija **Kumer** (1230 m), kjer je tudi Planinski dom kralja Matjaža in sedež Planinskega kluba Olševa – Peca. (Od tu vodi pot na Olševo, za katero potrebujete tri ure, prav toliko časa traja tudi vzpon po na novo markirani poti na Peco – Kordeževo glavo (2142 m), dodatno uro pa še, če želite obiskati planinski dom PD Mežica pod Peco.) V Koprivni so se železarji spočili, okrepčali in malce poveselili, potem pa so si zaželeli na svidenje na prihodnjem pohodu in se odpeljali vsak na svojo stran.

Andreja Čibron-Kodrin

Pozdravi z odprav

Letošnje poletje so številna slovenska planinska društva, planinske skupine in družine priredile svoje »odprave« na bolj ali manj zahtev-



ne gorske cilje, tudi v tujini. Nekateri so se zadovoljili z nižjimi cilji, na primer z vrhovi na hrvaških Kornatskih otokih, ki z najvišjimi točkami segajo manj kot sto metrov nad morsko gladino, vendar so z njih nepozabni prav planinski razgledi, drugi so se odpravili na tri- in štiritisočake. Tako sta planinski društvi Ruše in Ojstrica iz Celja organizirali pravo planinsko odpravo na Sierrro Nevado v Španiji (3481 metrov), »spotoma« pa se povzpeli še na »gibraltarsko skalo«, ki ločuje evropsko celino od afriške. Nekateri so se na teh odpravah spomnili tudi uredništva Planinskega vestnika in njegovih bralcev in nam poslali pozdrave, za katere se v svojem imenu in v imenu bralcev lepo zahvaljujemo v upanju, da nam bodo vsaj nekateri od teh odpravarjev svoje vtise zanimivo opisali in nam jih skupaj s fotografijami poslali v objavo.

Rekreacijska akcija

»Pohorje – moj hrib«

Na Pohorju že sedmo leto organiziramo rekreativno akcijo, ki je speljana od spodnje postaje vzpenjače do hotela Bellevue na Pohorju. V akcijo se lahko vključi vsakdo, od mladine do starejših ljudi, vsak udeleženec pa lahko hodi neomejeno dolgo.

Udeleženci, ki sodelujejo v akciji, oddajo listek v nabiralnik pri hotelu Bellevue na Pohorju. Na listek napišete ime in priimek ter datum pohoda. Na podlagi teh listkov, ki

jih stalno kontrolirajo, opravimo seznam vzponov, katerega vsake tri mesece objavimo v vitrini, ki je v hotelu Bellevue. Tako na koncu leta ugotovimo, koliko vzponov na leto je posameznik opravil. V letošnjem polletju je 285 udeležencev opravilo že 6025 vzponov. Nekateri udeleženci skoraj vsak dan opravijo vzpon. V letošnji prvi polovici leta je na prvem mestu **Franc Podgornik** s 154 vzponi, sledita mu **Alojz Kranvogel** in **Stanko Mučič** s 135 vzponi. Omenjena akcija je zelo popularna na območju Maribora in okolice, saj se v akcijo vključuje okoli dve tretjini planincev iz različnih društev Maribora, ki si nabirajo kondicijo za daljše pohode v visokogorje. Organiziramo tudi planinske izlete v sredogorje in v visokogorje, kjer se stalno zbere preko petdeset planincev. Po zaključku leta, akcija poteka vse leto, v mesecu februarju pripravimo zaključno prireditev pri hotelu Bellevue, kjer podelimo priznanja tistim udeležencem, ki so v preteklem letu opravili najmanj 50 vzponov. Poleg priznanj dobijo udeleženci še majice z napisom Pohorje–moj hrib in letnico akcije. Prvi trije prejmejo tudi pokale z vgraviranim številom vzponov. Pokale prejmejo tudi nekateri zaslužni člani akcije.

Frane Kebrič

Kdo je našel višinomer?

Planinke in planince – obiskovalce Pohorja vljudno naprošam, da me obvestite o morebitni najdbi izgubljenega višinomera. Izgubil sem ga pri pregledu, čiščenju in obnovi markacij planinskih poti.

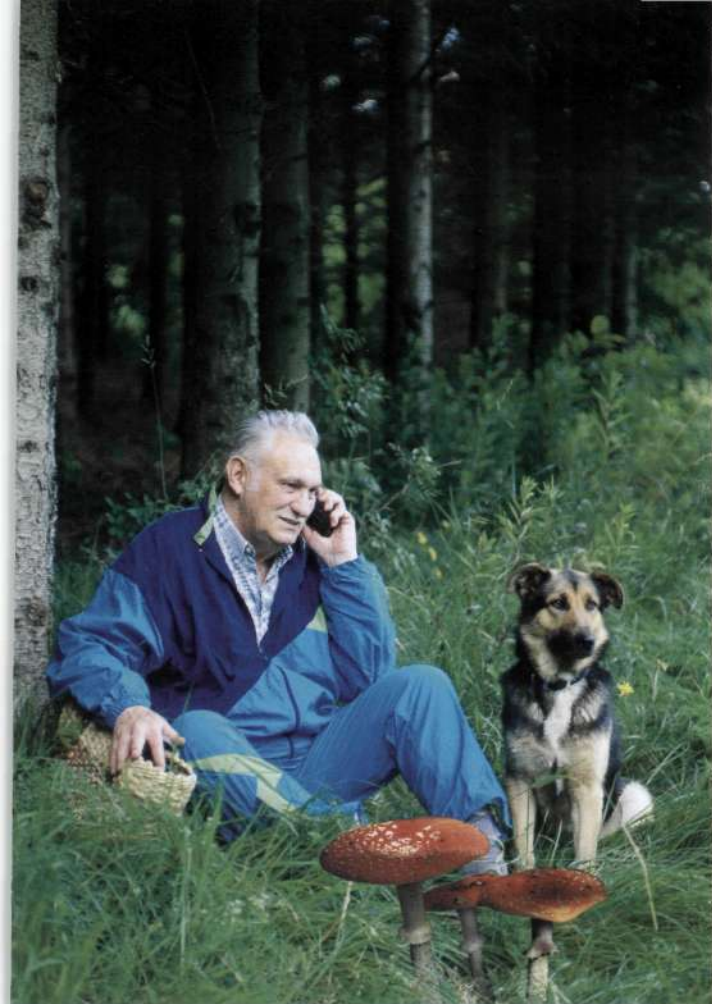
Relacija: Mašin žaga–Koča na Pesku–Stolp Rogla ter Koča na Pesku–spodnja brv – Lovrenc na Pohorju (čez Hrena in Bitnerja).

Višinomer mi je bil drag spomin in dragocen pripomoček pri opravljanju aktivnosti v planinstvu po programih dela.

Poštenost naj obvelja pri obiskovalcih in ljubiteljih gorskega sveta in narave!

Franc Pačnik,
vodnik in markacist,
Spodnji trg 47,
2344 Lovrenc na Pohorju
Tel. 062/675-155

0609

MOBITEL NMT

DA NI STRUPENA, PRAVIŠ?...

Nimate možnosti pridobitve fiksnega telefonskega priključka? Analogni mobilni telefon boste lahko začeli uporabljati že nekaj ur po sklenitvi naročniškega razmerja, vaši mesečni stroški pa ob izbiri pravega izmed treh naročniških paketov ne bodo bistveno višji, kot bi jih imeli ob uporabi stacionarnega telefona.

Signal analognega sistema mobilne telefonije Mobitel NMT pokriva 95 odstotkov prebivalstva in ozemlja Slovenije.

Z analognim mobilnim telefonom torej lahko pokličete tudi iz najbolj oddaljenih koticov države. Ga uporabljate na Hrvaškem. Ste dosegljivi kadarkoli in kjerkoli. Z nizkimi stroški.

Telefon že od 10.900 sit (brez p.d.). Mesečna naročnina že od 920 sit (brez p.d.). Minuta pogovora že od 12 sit.

Oglasite se v katerem izmed **Mobitelovih centrov** ali **pri naših pooblaščenih posrednikih** po vsej Sloveniji! Za dodatne informacije in pojasnila pokličite **Mobitelov Center za pomoč naročnikom 24 ur na dan** na številke 061 17 22 255, 041 700 700 in 0609 777 (zadnji dve sta za klice iz slovenskih mobilnih omrežij brezplačni) ali obiščite našo predstavitevno stran na internetu (<http://www.mobitel.si>).

mobitel

SLOVENSKI OPERATER NMT & GSM

www.mobitel.si



